

Andragogický rozměr ve výchovné práci Přemysla Pittra

Lenka Struhařová

Bakalářská práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lenka Struhařová**
Osobní číslo: **H18305**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Andragogický rozměr ve výchovné práci Přemysla Pittra**

Zásady pro vypracování

Zpracování referátů a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti vztahů andragogiky a sociální pedagogiky v díle Přemysla Pittra, andragogických souvislostí s životem Přemysla Pittra a teoretických východisek k významu jeho pedagogického odkazu.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: Tiskněná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- BAJLÝN, Jaroslav, 2013. Teorie výchovy a vzdělávání pro oblast sociální pedagogiky a andragogiky. Praha: Hnutí R. ISBN 978-80-86796-47-9.
BEMÉŠ, Milan, 2014. Andragogika. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4824-5.
HENDL, Jan, 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
KOSÁTIK, Pavel, 2009. Sám proti zdu: život Přemysla Pittra (1895-1976). Praha: Paseka. ISBN 978-807-1859-710.
PITTER, Přemysla Olga FIERZOWA, 1996. Nad vřavou nenálosti: vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. Praha: Kalich. ISBN 8070179724.

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 27. ledna 2021
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2021

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 27. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby⁽¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se platí vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3⁽²⁾;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako st

Ve Zlíně 23.4.2021

⁽¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejnění školních prací

⁽²⁾ Ústavní státní nezávislost, nezávislost, úplnost, bakalářské a rigorózní práce, v kterých prošlo obhajobou, včetně pracovní sponenci a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze bakalářských prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vlastní předpis vysoké školy.

(2) Diakonici, aliplovci, hokejisté a rigoristi práce odvolání schválené k obhajobě musí být NZ najatí při pracovních dny před konáním obhajoby zastupují k určitém veřejnosti v místě určení veřejně předpisané vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovní vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může se veřejně práce pořízenou za své náklady výuky, cesty nebo rozcestování.

(3) Písemně odvoláním práce autor souhlasí se veřejnou obhajobou práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledky obhajoby.

2) Zákon č. 121/2009 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 23 odst. 3:

(3) Do práva autorského autor souhlasí škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ošje-li náhodně se učebním předmětem nebo například kopírováním nebo elektronicky poskytnutím k výuce nebo k různým podobám díla vytvořeným dílem nebo současně se školských nebo souvisejících poskytovatelů vyvíjejících z jeho právního vzrušení škola nebo školské či vzdělávací zařízení (školské dílo).

3) Zákon č. 121/2009 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školské dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření územní smlouvy s autorem školního díla (§ 23 odst.

3). Odkládá-li autor souhlasu díla udělit zveřejnit bez účelů díla, mohou se tyto osoby domáhat náhrady obhajoby práce jako náhrady u autora. Ústřední § 23 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li uzavřena smlouva, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s odbornými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny předávat, ošje jim autor školního díla z veřejnosti pro účely využití v souvislosti s učebním dílem či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeným způsobem na ústřední náhradu, která se vztahuje díla vyvolává, a to podle okolností až do jejich ukončení výuky, přičemž se příbude k výše uvedenému školní nebo školské či vzdělávacího zařízení z učebního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá významnou osobností sociální pedagogiky a andragogiky předešlého století, Přemyslem Pittrem. V první kapitole teoretické části se zabýváme základními pojmy k této neobyčejné osobnosti, jeho andragogickými činy a uvedeme důležitá díla autorů a osobností šířících životní odkaz Přemysla Pittra. V druhé kapitole teoretické části se věnujeme historii andragogiky, více nahlédneme do života Přemysla Pittra a popíšeme si, jaký byl jeho význam a přínos v pedagogické a andragogické práci. V třetí kapitole teoretické části se podrobně zabýváme nejhodnotnějšími činy v oblasti sociální pedagogiky a andragogiky. Praktická část pomocí kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření u vybraných respondentů zjišťuje, jaké je povědomí veřejnosti o sociálním pedagogovi a andragogovi Přemyslu Pittrovi, jaký je obecný pohled veřejnosti na andragogický přínos Přemysla Pittra v době druhé světové války a po ní, a zda by se měl šířit jeho odkaz v dnešní době.

Klíčová slova: Přemysl Pitter, andragogika, Milíčův dům, akce Zámky, tábor Valka

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with a significant character of social pedagogy and andragogy in last century, Přemysl Pitter. In first chapter of theoretical we deal with basic terms connected with this extraordinary character, his andragogical achievements as well as important publications of authors that are stated there and part we deal with the history of andragogy, we look deeper into the life of Přemysl Pitter and describe what his significance and contribution in pedagogical and andragogical work has. In third chapter of theoretical part we pursue in details the most valuable achievements in the field of pedagogy and andragogy. Practical part which has been done by quantitative research via questionnaire at chosen respondents finds what the general public awareness about the educationist and andragogist Přemysl Pitter is. Furthermore, that practical part finds the general view of public on andragogical contribution of Přemysl Pitter during the Second World War and it and whether his legacy should spread nowadays.

Keywords: Přemysl Pitter, andragogy, Milíč's house, event Zámky, camp Valka

Ráda bych touto cestou poděkovala panu docentu Jaroslavu Balvínovi za jeho rady a čas věnovaný této bakalářské práci. Dále děkuji paní Mgr. Pavle Krajčovičové za poskytnutí cenných knih a rad z její přednášky o Přemyslu Pittrovi.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 KAPITOLA K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	13
1.1 STAV ZKOUMANÉHO TÉMATU V LITERATUŘE	13
1.2 VZTAH TÉMATU K ANDRAGOGICE	15
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM A JMÉNŮM OSOBNOSTÍ	16
2 PŘEMYSL PITTER A ANDRAGOGIKA	19
2.1 ANDRAGOGIKA A PŘEMYSL PITTER.....	19
2.1.1 Vznik a vývoj andragogiky ve světě	19
2.1.2 Vývoj andragogiky a vzdělávání dospělých v českých zemích	21
2.1.3 Andragogika jako věda	22
2.2 ŽIVOT A VLIVY SPOLEČENSKÝCH UDÁLOSTÍ NA ŽIVOT PŘEMYSLA PITTRA.....	23
2.3 VÝZNAM PŘEMYSLA PITTRA V ANDRAGOGICE A PEDAGOGICE	32
3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ A ANDRAGOGICKÁ PRÁCE PŘEMYSLA PITTRA V PRAXI	36
3.1 MILÍČŮV DŮM	36
3.2 AKCE ZÁMKY	40
3.3 TÁBOR VALKA	46
II PRAKTICKÁ ČÁST	51
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	52
4.1 CÍL VÝZKUMU	52
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	52
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	53
4.4 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	53
4.5 ČASOVÝ PRŮBĚH	55
4.6 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	55
5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT	56
5.1 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	56
5.2 INTERPRETACE DAT	59
6 SHRUTÍ VÝZKUMU	72
6.1 DISKUSE A DOPORUČENÍ.....	74
ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	80

SEZNAM GRAFŮ	81
SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

Sociální pedagogika a andragogika jako obor vznikla na základě reflektování problémů lidské společnosti. V současnosti se lidská populace čím dál víc potýká s násilím, nezaměstnaností, moderními závislostmi, problematikou náhradní rodinné péče či marginálních skupin a také s nynější současnou epidemiologickou situací, která negativně postihuje lidi všech věkových kategorií. Z těchto důvodů je zapotřebí kvalifikovaných odborníků, kteří jsou schopni nějakým způsobem se podílet na řešení problémů v sociální oblasti.

Bakalářská práce se zabývá často opomíjeným českým sociálním pedagogem a andragogem Přemyslem Pittrem, který byl hluboce věřící člověk, humanista a pacifista. Angažoval se v mírovém hnutí a za jeden z prostředků, jak zabránit válkám, násilí a negativního jednání vůbec, považoval výchovu nového, lepšího člověka. Sociální činnost Přemysla Pittra ovlivnila řadu dětí a dospělých na celý život.

Hlavní část bakalářské práce je rozdělena do třech základních kapitol. První kapitola objasňuje teoretická východiska a základní pojmy k osobnosti Přemysla Pittra. Zabýváme se stavem zkoumaného tématu v literatuře, který rozebírá díla autorů zasazující se o šíření vzpomínek a svědectví Přemysla Pittra v sociální činnosti. Dále se seznámíme se vztahem tématu k andragogice, a to činy, které Přemysl Pitter vykonal vůči dospělým lidem. První kapitolu završíme vysvětlením základních pojmů k dané problematice a uvedením jmen klíčových osobností, které byly s Přemyslem Pittrem úzce spojeny.

Druhá kapitola se věnuje historii andragogiky, zejména jejímu vzniku a vývoji ve světě a českých zemích, která zřetelně ukazuje, že vzdělávání dospělých prochází celou existencí lidské společnosti, avšak její největší rozvoj lze nalézat v 19. století, ve kterém právě žil Přemysl Pitter. Zabýváme se životním osudem Přemysla Pittra a společenskými vlivy zapříčínující jeho práci s dětmi a dospělými. V závěru druhé kapitoly popisujeme význam a přínos Přemysla Pittra v pedagogické a andragogické práci.

Třetí kapitolu uzavírá sociálně pedagogická a andragogická činnost Přemysla Pittra v praxi, kterou vykonal během svého života. Soustředíme se na jeho tři nejhodnotnější činy, které nám pomůžou odhalit Pittrův hlavní přínos do oblasti sociální pedagogiky a andragogiky.

Původně jsme naše výzkumné šetření chtěli realizovat prostřednictvím kvalitativního výzkumu formou rozhovorů, avšak skrze epidemiologickou situaci jsme byli nuceni metodu

zkoumání změnit. Praktická část se zaměřuje na šest vybraných skupin respondentů. Pomocí kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření budeme zjišťovat, zda je sociální pedagog Přemysl Pitter v povědomí veřejnosti, jaký je obecný pohled veřejnosti na andragogický přínos Přemysla Pittra v době druhé světové války a po ní, a jestli by se měl jeho odkaz šířit pro současnou generaci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KAPITOLA K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

V současnosti se lidstvo čím dál více potýká s existenciálními problémy v podobě netolerance, skryté či otevřené nenávisti vůči ostatním lidem kvůli jejich politickým názorům, majetkovým poměrům či sociálním odlišnostem. Je velmi důležité si připomínat osobnosti a jejich činy, které žily v minulosti a vnesly do světa velký kus dobra, na to je třeba nezapomínat.

Mezi takovými osobnostmi má svoje nezastupitelné místo sociální pedagog a křesťanský humanista Přemysl Pitter, který se svými životními skutky hluboce zapsal do dějin nejen českého, ale i rakouského a německého národa.

Přemysl Pitter je typ sociálního pedagoga i sociálního andragoga, který cítil povinnost pomáhat nejen dětem a dospělým národa svého, ale i národů jiných. Nejenže se svými spolupracovníky pomáhal za cenu velkého nebezpečí židovským dětem v době okupace a po válce při záchraně dětí z koncentračních táborů, ale pomáhal i příslušníkům poraženého německého národa, kteří se ocitli v nepříznivé situaci po druhé světové válce, kdy byli internováni do táborů v naprosto nevyhovujících životních podmínkách, přestože mezi nimi byly i nevinné německé děti. Takto na ně nahlížel Přemysl Pitter, příslušník českého národa, který se snažil ve své sociální práci eliminovat soupeření válečných zemí, a naopak se snažil o spojení Čechů a Němců. (Balvín, 2013, s. 10)

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře

V rámci českých zdrojů můžeme k Přemyslu Pittrovi nalézt řadu publikací, které se zabývají jednak jeho životem, jednak událostmi, které ho významně ovlivnily, ale i jeho vlastními pracemi.

Prvním z těchto titulů je publikace Pavla Kohna (1995) *Můj život nepatří mně*. Kniha nese podtitul „Čtení o Přemyslu Pittrovi“ a hned ve svém úvodu se autor vyjadřuje o jeho osobnosti takto: *Zachytit lidský život kohokoli na několika desítkách stránek je nemožné, v případě Přemysla Pittra je to nemožné na desátou* (Kohn, 1995, s. 6).

Tímto vyjádřením Kohn čtenářům sděluje, že přínos života a díla Přemysla Pittra je natolik obsáhlý, že jeho detailní vykreslení by vydalo nikoli na jedinou, ale hned na několik publikací. V tomto vydání se blíže nevyjadřuje ani k jeho blízkým spolupracovníkům, ani k jeho účasti v organizacích, kterých byl členem, ale svou pozornost primárně

soustřeďuje na Pittra samotného, coby ojedinělou osobnost. Jedná se o první literární pokus představit křesťanského humanistu a pacifistu, který se rozhodl žít pro druhé. Kohn se s Pittrem setkal již v patnácti letech, kdy se vrátil z koncentračního nacistického tábora a strávil nějaký čas v ozdravně zřízené za pomoci Přemysla Pittra a jeho nejbližších spolupracovníků. Osudově se Pitter s Kohnem sešli o dvacet let později, kdy společně pracovali pro Rádio Svobodná Evropa. Přestože již Pavel Kohn nežije, svůj život zasvětil odkazu Přemysla Pittra. Jeho čtení o této osobnosti podává autentické svědectví o jeho životě a jeho velkých skutečích.

Druhou publikací, která se také vyjadřuje k osobnosti Přemysla Pittra, je kniha s názvem *Zvláštní člověk Přemysl Pitter* autora Miroslava Matouše (2001). Jedná se o publikaci vydanou s více než pětiletým odstupem od výše uvedeného prvního titulu. Miroslav Matouš se s Přemyslem Pittrem osobně znal. Nejenže byli přátelé, ale stal se i jeho spolupracovníkem v Milíčově domě a v mýtské ozdravně. V první části knihy je popsán život Přemysla Pittra a druhá část se věnuje jeho názorům na Boha, vírou byl Přemysl Pitter velmi ovlivněn. Matouš uvádí, že se jednalo o kazatele, sociálního pedagoga, křesťanského humanistu, pedagoga a pacifistu (Matouš, 2001, s. 7).

V unikátním monografickém díle Pavla Kosatíka (2009) s názvem *Sám proti zlu: Život Přemysla Pittra* je zachycen zcela detailně a uceleně jeho život. Toto značně podrobné dílo vzniklo pod záštitou a díky finanční podpoře Nadačního fondu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové v Praze. Kniha podává ucelený, propracovaný a velmi čtivý životopis této osobnosti a vystihuje příběh českého myslitele, charitativního a sociálního pracovníka, jenž uplatňoval prvky sociální andragogiky, a který většinu života prožil v jakémsi sporu s určujícími dějinnými proudy minulého století. Dílo je obsáhlé, velmi čtivé a pravdivé, působí věrohodně a přesvědčivě díky pečlivému studiu archivních dokumentů a konzultací s pamětníky, teology. (Beneš in Kosatík, 2009, s. 358)

Kniha, která nese název *Nad vřavou nenávisti: Vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové*, je napsána na naléhání přátel Přemysla Pittra.

Toto zcela originální a autentické dílo ve svých třech částech zachycuje životopisné vzpomínky na Pittrův život. První část knihy se věnuje vzpomínkám z doby válečné, v druhé části Přemysl Pitter vzpomíná na své dětství a mládí. Publikaci uzavírá svědectví Olgy Fierzové.

1.2 Vztah tématu k andragogice

Sociální pedagog a křesťanský humanista Přemysl Pitter patří k nejvýznamnějším osobnostem sociální andragogiky. Nejenže se zabýval výchovou a vzděláním dětí, ale zaměřoval se i na edukaci a sociální pomoc dospělým v nepříznivém vývoji dějin.

Jako sociální pedagog a andragog se zasadil o záchranu stovky dětí i dospělých. Jeho náklonnost k dětem a člověku vůbec se projevovala již v jeho mládí. Přemysl Pitter musel narukovat jako voják a z bojů první světové války, pro své pacifické smýšlení dvakrát dezertoval. Byl zde telefonistou a posléze sanitním pomocníkem. Již tehdy měl zcela jasno, že se jeho život bude ubírat směrem pomoci těm, kdo jeho pomoc budou potřebovat. Ať už se jednalo o Maďary, Němce, Čechy – nerozlišoval službu lásky, potřebovali ji všichni. (Kosatík, 2009, s. 23-24)

Ujal se osiřelého chlapce nepřátel, kterému našel v Praze pěstouny, a sám se po válce stal jeho poručníkem. V těžké době konce první světové války se zasadil o potlačení negativního chování části vojáků, kteří si bezohledně snažili násilím vynutit transport do rodné země a usilovali o sesazení velitele. Přemysl Pitter poprvé promlouval k dospělým a jeho řeč vzpouru potlačila. (Pitter, 1995, s. 26).

Jako sociální andragog se velmi projevil při pomoci dospělým, zejména rodičům dětí z Milíčova domu, o jejichž osudech rozhodoval nacistický režim. V těchto podmínkách Přemysl Pitter i přes nebezpečí smrti, poskytoval těmto rodinám nejen pomoc materiální, ale i duchovní, např. pro ně improvizoval s dětmi besídky. (Pitter, 1995, s. 48)

Největší andragogický rozměr lze spatřit v jeho činnosti po druhé světové válce v německém utečeneckém táboře Valka u Norimberka, kde se snažil společně se svojí celoživotní družkou Olgou Fierzovou pomáhat bez ohledu na národnost, vyznání, pohlaví či věk. (Matouš, 2001, s. 64)

Neopomenutelnou historickou pomoc dospělým (lidem za železnou oponou) Přemysl Pitter prokázal po roce 1968, kdy nový Husákův režim do října 1969 zase zavřel hranice. Do Švýcarska stihlo dorazit na třináct tisíc českých utečenců. Přemysl Pitter nové exulanty vyučoval v tzv. Československé doplňovací škole ve švýcarském Curychu. (Kosatík, 2009, s. 329–334)

1.3 K základním pojmům a jménům osobností

Andragogika

Andragogika se vyvíjí jako samostatný vědní obor vedle klasické pedagogiky. Má interdisciplinární charakter, čerpá především z psychologie, sociologie a ekonomie. Průcha andragogiku definuje jako studijní obor připravující specialisty pro práci v oblasti vzdělávání dospělých, personalistiky, řízení lidských zdrojů aj. (Průcha, 2009, s. 18)

Antisemitismus

Antisemitismus je moderní podobou protižidovské nenávisti. Jeho psychologický základ vychází z nevraživosti na úspěchy Židů v určitých povoláních (např. lékaři, advokáti, novináři apod.), s čímž souvisí představa o světovém židovském spiknutí. Největší vlny antisemitismu se projevily koncem 19. století v evropských zemích. V Německu se transformoval do teorie rasové nadřazenosti Němců. Židé byli označováni za hlavní viníky všech společenských obtíží. Nacistická propaganda připravila půdu pro následné vyvraždění většiny německých a evropských židů ve 2. světové válce. (Jandourek, 2001, s. 29)

Křesťanství

Podle Jandourka je křesťanství víra, která dokládá svůj vznik od existence a učení Ježíše Krista. Objevilo se reformní hnutí, které vychází z judaismu, ale v 1. století našeho letopočtu se obrací do helénistického a římského světa. Křesťanství je monoteistické náboženství, které je založené na víře v trojjediného Boha, jehož na našem pozemském světě reprezentoval Ježíš Kristus. Podle křesťanské etiky není lidský život pouze pozemský, ale míří k věčnosti. Bible je základním zdrojem křesťanství a je rozdělena na Starý a Nový zákon. V dnešní době je největší nárůst křesťanů již mimo západní svět. (Jandourek, 2007, s. 135)

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova je Průchou vysvětlena jako edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských kultur žít společně, cítit respekt k druhým a vzájemně spolupracovat. (Průcha, 2003, s. 129)

Milíčův dům

Milíčův dům byl Pittrův splněný sen, který se uskutečnil na Štědrý den v roce 1933. Jako patron tohoto domu byl jmenován křesťanský reformátor Jan Milíč z Kroměříže, který se stal pro Přemysla Pittra za jeho studií celoživotním vzorem. (Kosatík, 2009, s. 52) Milíčův dům se nacházel v Praze blízko Olšanského rybníka. Byl financován z darů přátel a původně měl sloužit jako útulek pro zanedbané děti z žižkovského prostředí. Ve sledu historických válečných událostí se stal za doby protektorátu útočištěm především pro děti židovské a o rok později zde byly umístěny také děti německých emigrantů. (Kohn, 1995, s. 52) Milíčův dům byl primárně určen pro děti od 5–14 let a jeho posláním byla výchova, a smysluplné trávení volného času. Přemysl Pitter a jeho spolupracovníci vedli děti k samostatnosti a praktičnosti, k morálním hodnotám a k vlastní odpovědnosti. Děti v Milíčově domě mohly provádět osobní hygienu a byly pod dohledem lékaře. (Faltusová, 2008, s. 20)

Po únoru 1948, kdy se moci v Československu chopila komunistická strana, všechny ústavy byly znárodněny, včetně Milíčova domu. Jeho provoz jako útulku byl v prosinci 1949 násilně ukončen. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 176)

Pacifismus

Pacifismus je myšlenková orientace odmítající válku a ozbrojený boj obecně. Je to směr, který prosazuje mírové řešení konfliktů. Velký vliv získal po 1. světové válce. (Jandourek, 2001, s. 181)

Olga Fierzová (1900-1990)

Již v mládí projevovala jazykovědní nadání a díky tomu se s ní Přemysl Pitter poprvé setkal v roce 1926 na letní mírové škole v německém Oberammergau, kde překládala jeho proslovy do angličtiny a francouzštiny. Olga Fierzová byla Přemyslem Pittrem a jeho myšlenkami natolik fascinována, že se stala nejen jeho věrnou spolupracovnicí, ale také jeho celoživotní družkou. Po roce od konference přijela za Přemyslem Pittrem do Československa. Velmi rychle si osvojila český jazyk a díky tomu působila jako česká učitelka v Milíčově domě, přestože si ponechala švýcarské občanství. (Pasák, 1997, s. 28) Její zásluhou byl počátkem 80. let ve Švýcarsku založen spolek MILIDU, v jehož názvu je skrytá zkratka názvu Milíčova domu. (Kohn, 1995, s. 75) Olga Fierzová zemřela 17. června 1990.

Ferdinand (Fedor) Krch (1881–1973)

Ferdinand Krch byl reformní a hudební učitel, spisovatel, redaktor časopisů *Lípa* a *Radost*. (Faltusová, 2008, s. 40) Narodil se v Praze na Smíchově, stejně jako Přemysl Pitter. Vystudoval právnickou fakultu na Karlově univerzitě, později získal pedagogickou kvalifikaci, a výchově dětí se věnoval po celý svůj život. Jeho pedagogika a vůbec vazba k dětem byly založeny na „výchově srdcem“, kterou začal praktikovat začátkem dvacátých let 19. století. Jako hlavní cíl chápal, „aby se dítěti zalíbilo být dobrým“. (Kosatík, 2009, s. 152–153). *Při výchově musíme v první řadě zaměstnat dětské srdce, aby nejen cítilo úctu a soucit ke všemu, co žije, ale aktivně pomáhalo životu všude podle svých možností, aby se mu zkrátka zalíbilo být dobrým* (Krch in Faltusová, 2008, s. 20).

Pavel Kohn (1929-2017)

Pavel Kohn se narodil v židovské rodině v Praze. Prošel několika koncentračními tábory a po osvobození koncentračního tábora Buchenwald se poprvé osobně potkal s Přemyslem Pittrem. Jako jediný ze své rodiny přežil válku a díky „akce Zámky“, konkrétně Štířinské ozdravovny, se podvedením dr. Emila Vogla zotavil během pěti neděl. (Kohn, 1995, s. 62) Po válce vystudoval dramaturgii na AMU, dále pracoval jako dramaturg, publicista, překladatel. V roce 1967 emigroval se svou rodinou do Německa, kde do roku 1990 pracoval jako redaktor Rádia Svobodná Evropa, a kde se po letech podruhé potkal s Přemyslem Pittrem. Tehdy si uvědomil, co pro něj, a ostatní tento člověk znamenal. Pavel Kohn byl též členem ediční rady Nadačního fondu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. Byl autorem mnoha publikací.

Juhuda Bacon (1929)

Jehuda Bacon se narodil v Ostravě 1929 v židovské rodině pod jménem Jiří Bakon. Ve třinácti letech se ocitl na cestě do Terezína, poté následoval transport do Osvětimi. Jeho talent pro umění objevili vychovatelé, mezi nimiž byl i Dr. H. G. Adler v ozdravovně Štířín, kam se Jiří dostal v dosti zuboženém stavu. Díky Pittrovi našel novou sílu do života a rozhodl se svůj život zasvětit umění, především malířskému. (Lajsková, 2015, s. 33) Na jaře roku 1946 se mu podařilo odjet do Palestiny. Stal se izraelským malířem, který vystavoval po celém světě.

2 PŘEMYSL PITTER A ANDRAGOGIKA

Přemysl Pitter je známý především jako český protestantsky orientovaný kazatel, spisovatel, publicista, sociální pedagog, humanista, radikální pacifista, ale jen málokdo dokáže jeho jméno zařadit do sociální andragogiky. Již v období obou světových válek a následně v exilu působil na výchovu i edukaci dospělých, to jak vlídnými slovy, tak hmotnou pomocí, a především pomáhal řešit sociální potřeby při jednání s institucemi.

Balvín uvádí, že práce Přemysla Pittra má mimo oblast sociální pedagogiky a edukace dětí a mládeže i andragogický rozměr. Jak v období po roce 1933, kdy byl otevřen Milíčův dům, kde se Přemysl Pitter se svou družkou Olgou Fierzovou staral o děti a jejich rodiče, tak po odchodu z Československa. I tehdy se zaměřili na sociální pomoc potřebným, především dospělým uprchlíkům v německém Norimberku v táboře Valka. Své poslání spatřoval Pitter v pomoci nejen sociální, ale sociálně pedagogické. (Balvín, 2015, s. 28-29)

2.1 Andragogika a Přemysl Pitter

2.1.1 Vznik a vývoj andragogiky ve světě

Při zpracování historické části andragogiky se opíráme o publikaci Zdeňka Palána a Tomáše Langera. *Základy andragogiky*. (2008), ve které jsou přehledně zachyceny počátky tohoto oboru.

Pojem andragogika velmi úzce souvisí s pojmem pedagogika, avšak historicky je mnohem mladšího původu. Jedná se o řecký název, jehož východiskem jsou slova *andros* = muž, dospělý a *agein* = vést, řídit. Spojením těchto slov vznikl termín andragogika, který lze chápat jako doprovázení dospělého jedince při jeho cestě za poznáním, ale i vzděláváním a pochopením světa. Jedná se o cílené zařazení člověka do společnosti, což nelze bez cíleného rozvoje osobnosti.

Podle Balvína má důležitou funkci v andragogice i filozofie výchovy. Ta ovlivňuje základ lidského vnímání. *Takovou cestu pro dospělého hledá i andragogika (vedení muže-dospělého). Agogická podstata péče o člověka vyžaduje i filozofii výchovy. Spojením obou disciplín vzniká filozofie výchovy* (Balvín, 2011, s. 25).

Pedagogika je věda o vedení dětí a mládeže, andragogika je teorií výchovy a vzdělávání dospělých (Balvín, 2012, s. 6).

S existencí člověka i společnosti jsou těsně spjaty pojmy vzdělávání a výchova, které se již od pradávna předávají z generace na generaci. *Dějiny vzdělávání jsou cestou ke svobodě a autonomii-individualizaci člověka* (Palán, Langer, 2008, s. 8).

První užití pojmu andragogika je možné vysledovat u německého učitele Alexandra Kappa, který jej uvádí v díle *Platonova nauka o výchově jako pedagogika pro jednotlivce a stát*. (1833) Ze samotného titulu můžeme vyvodit, že prvopočátky andragogiky lze spatřit již v antických dějinách. Jednu z kapitol nazval Andragogika neboli vzdělávání v dospělém věku. Jedná se o vůbec první vymezení tohoto pojmu. Autor odlišuje vzdělávání dospělých od pedagogiky. (Veteška, 2016, s. 16)

O několik let později německý filozof a pedagog Johan Friedrich Herbart kategoricky odmítl použití tohoto pojmu, což zdůvodnil názorem, že předmětem vzdělávání mohou být jenom děti, jinak by byla připouštěna všeobecná nedospělost. Vzhledem k jeho autoritě tak zůstal pojem andragogika na mnoho desítek let v zapomnutí.

Psal se rok 1921 a německý pedagog Eugen Rosenstock-Huessy vyzvedl pojem andragogika na světlo při zpracování zprávy z Akademie práce. Zde zdůvodnil jeho použití názorem, že je nemožné aplikovat pedagogiku na vzdělávání dospělých, neboť poznatky pedagogiky nelze jednoznačně použít při vzdělávání dospělých. V jeho představě je andragogika nikoliv věda, nýbrž metoda, která je uplatňována ve vzdělávání dospělých. V dalších letech pojem užit nebyl, nebyl veřejností akceptován. (Palán, Langer, 2008, s. 24)

O tom, že se teorie vzdělávání dospělých nepřestala rozvíjet, a došlo i k utváření andragogiky, nás přesvědčuje celá řada dalších teoretiků. E. L. Thorndike přispěl experimentální myšlenkou, že člověk je schopen se učit v každém věku.

Americký filozof, sociolog a psycholog John Dewey ve svém díle *Demokracie a výchova* poukazoval, že další vzdělávání obohacuje již získané vědomosti.

Koncem čtyřicátých let 20. století se holandský profesor Ten Have pokusil vymezit andragogiku jako samostatnou vědní disciplínu, a položil její základy. Již zde se hovoří o pojmu sociální andragogika. (Palán, Langer, 2008, s. 25)

Po druhé světové válce se projevila nutnost rozvoje vzdělávání dospělých, což vedlo ke znovuobjevení pojmu andragogika. Švýcar Heinrich Hanselmann ve svém spisu *Andragogika – podstata, možnosti a hranice výchovy a vzdělávání dospělých* již kromě jiného specifikuje andragogiku jako samostatnou vědu a přichází s konceptem, pozitivního formování člověka, které obsahuje tři složky: péči, vedení a výchovu.

O několik let později Němec Franz Pöggler (v roce 1957) vydává spis *Úvod do andragogiky: základní problémy vzdělávání dospělých*. V této publikaci představuje andragogiku jako vzdělávání dospělých, ale vyzdvihuje také její didaktický, ale především liberální charakter. (Palán, Langer, 2008, s. 26)

Padesátá léta 20. století můžeme definovat jako rozvoj vědy o vzdělávání dospělých, který byl podpořen různými výzkumy, včetně celkové profesionalizace v oblasti vzdělávání dospělých. Od šedesátých let andragogika etabluje na řadě univerzit, (především v bývalé Jugoslávii, Francii, Německu, Švédsku) a zejména ve výzkumných ústavech.

V sedmdesátých letech rozvinul koncepci andragogiky Malcolm Knowles a definoval andragogiku jako *vědu a umění pomoci dospělým učit se*. (Palán, Langer, 2008, s. 27)

2.1.2 Vývoj andragogiky a vzdělávání dospělých v českých zemích

Rozvoj vzdělávání dospělých a andragogiky u nás datujeme až od devatenáctého století. V rámci národního obrození sílila snaha o upevňování českého jazyka, kultury, národní vědy.

V sedmdesátých letech 19. století zakládají národní socialisté *Dělnickou akademii* a zanedlouho poté národní socialisté *Ústřední školu dělnickou*.

Lidová akademie a Svobodné učení selské vznikají po první světové válce. Objevují se i tzv. lidové školy – jednalo se o vzdělávací kurzy i o kurzy s praktickým cvičením nebo kurzy s ucelenou tematikou. T. G. Masaryk založil v Praze *Dělnickou akademii* – vytvořil systém dobrovolného školství, včetně dvouleté vyšší socialistické školy.

Tomáš Baťa patří k zakladatelům tzv. škol práce a jako první pochopil důležitost rozvoje svých zaměstnanců, jednalo se o nejpropracovanější a nejsouhrnnější systém - *Baťův systém vzdělávání*.

Tři roky po druhé světové válce byla celá oblast vzdělávání podřízena komunistické straně. Nejvýznamnějším dopadem bylo, že se veškeré vzdělávání podřízovalo propagandě.

V roce 1966 vznikají tři typy škol pro edukaci pracujících:

- *závodní školy práce,*
- *podnikové technické školy,*

- podnikové instituty, na kterých bylo možno získat ucelené vyšší technické vzdělání. (Palán, Langer, 2008, s. 29)

V roce 1963 se projevila nutnost celorepublikové koordinace, proto byla ustanovena *Ústřední komise pro vzdělávání pracujících* a v roce 1971 vznikla *Česká komise pro vzdělávání dospělých*. Obě komise vznikly pod záštitou ministerstva školství a kultury.

Po roce 1989 se všechny tyto organizace rozpadly a vzdělávání dospělých se podřídlilo zákonům trhu a jeho mechanismům nabídky a poptávky. Poté koordinační, ale i poradenskou činnost přebrala občanská sdružení. V dnešní době tuto činnost vyvíjejí např. *Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR*, *Česká asociace distančního univerzitního vzdělávání* nebo *Asociace trenérů a konzultantů managementu*. (Palán, Langer, 2008, s. 28–30)

2.1.3 Andragogika jako věda

O Přemyslu Pittrovi hovoříme v souvislosti s jeho činy jako o sociálním andragogovi, a proto je nutné vymezit i tento pojem.

Beneš (2008, s. 11) chápe andragogiku jako:

- vědní obor v systému věd o výchově a vyučování, zaměřený na veškeré aspekty vzdělání a učení se dospělých,
- studijní obor v programu pedagogických věd, sloužící přípravě budoucích odborníků v oblasti vzdělávání dospělých.

Andragogika však má ve svém repertoáru pouze tři subdisciplíny, které se zaměřují na vedení dospělých. Jsou to andragogika personální, kulturní a sociální (Balvín, 2012, s. 6).

Veteška (2016, s. 49) definuje sociální andragogiku, na ni lze nahlížet jako na významnou oblast, kterou tvoří sociální pole působnosti. Jedná se o aplikovanou andragogickou disciplínu, která se zaměřuje na vzdělávání dospělých v sociální sféře. Sociální andragogika vymezuje vztah mezi sociální situací, sociálním prostředím a možnostmi a vůlí se vzdělávat.

Někteří autoři definují sociální andragogiku jako obor, který má kořeny především v sociologii, v sociální pedagogice, v psychologii a jejímž úkolem je zajištění integrace člověka do sociální skupiny či společnosti na základě výchovy, rozvoje a péče o jedince. (Palán, Langer, 2008, s. 53)

V případě Přemysla Pittra je možné v rámci (sociální) andragogiky upozornit na působení na dospělé osoby skrze děti na příkladu jeho působení v Milíčově domě. Zcela nezištně pomáhal židovským matkám ve špatných sociálních podmínkách. V období druhé světové války pomáhal rodinám (tedy opět nikoli pouze dětem, ale i dospělým členům). Po skončení války pak organizoval akci „Zámky“, kdy ve spolupráci s Červeným křížem zachránil doslova stovky dětí jak židovských, tak německých. Spolupracoval s úřady a angažoval se při hledání rodičů, příbuzných, potažmo pěstounů zachráněných dětí. Po odchodu do exilu se Přemysl Pitter aktivně účastnil na rozvoji dospělých v táboře Valka u Norimberka.

2.2 Život a vlivy společenských událostí na život Přemysla Pittra

Dětství a školní léta

Přemysl Pitter byl „vymodlené dítě,“ neboť všech šest jeho sourozenců postupně zemřelo, ještě před jeho narozením. On se narodil (21. června 1895) jako velmi slabé dítě, proto se jeho matka příliš bála o jeho život. Svého syna svěřila tedy do péče své sestře Antonii Bílé do zdravějšího prostředí na venkov, na statek v Židovicích, kde si malý Přemysl vypěstoval velmi kladný vztah k přírodě. (Kosatík, 2009, s. 16–17)

Po návratu z venkova pozdější dětství strávil již u svých rodičů v Praze na Schwarzenberkově třídě. Kvůli jeho stesku po venkovském prostředí rodiče často zvali na návštěvy Pittrovy vrstevníky. Při jedné z takových návštěv si hrál s několika dětmi v jejich prostorném pokoji v domě „U Rybáků“ a něco ho přimělo zajít do rohu pokoje poblíž dveří na balkon. *„A tu vidím, že se přede mnou tvoří jakési světlé obláčky, z nichž se vynořuje postava muže hladké tváře. Viděl jsem zřetelně oči, hledící na mne“* (Fierzová in Pitter, 1996, s. 109). Později si celou věc vysvětlil jako dětskou halucinaci. Vystává otázka, zda jako malý mohl uzřít boží zjevení.

Pittrova matka Žofie byla zbožná a hudebně založená žena. Ve stejném duchu vychovávala svého syna, avšak ten se vlivem svého bratrance v jedenácti letech stal ateistou. Otec Karel pracoval dvacet let v grafických závodech Václava Neuberta na Smíchově, kde se vypracoval na ředitele a později se stal majitelem vlastní tiskárny ve Spálené ulici. Přemysl Pitter chodil svému otci vypomáhat a jednoho dne se v tiskárně ohradil proti panu Sekelesovi, který byl židovského vyznání. Jeho první vzpomínkou na antisemitismus byla lekce v podobě pořádného pohlavku od svého otce. (Pitter, 1995, s. 106)

Moc hezké zážitky si nesl Přemysl z obecné školy, kterou navštěvoval v Praze na Hrádku. Měl zřejmě štěstí na dobré učitele a již v první třídě si oblíbil kantora Hrycha, který klasifikoval žáky pouze samými jedničkami. Pan Hrych byl toho názoru, že ne každé dítě je od přírody bystré a inteligentní, a proto nesmí být za své nedostatky trestáno. (Kohn 1995, s. 13) Tento model výchovy později Pitter aplikoval v rámci své životní praxe s dětmi.

Dospívání

V roce 1906 byl úspěšně přijat na novoměstskou reálku, kde ale absolvoval pouze tři ročníky. Přemysl dokázal ve škole pozorně naslouchat, ale nebyl se schopen učit z knih. Matka Žofie byla zklamaná, protože jí samotné z finančních důvodů nebylo umožněno studovat, zato otec vnímal svého syna jako svého nástupce v továrně, kam také v roce 1909 nastoupil. Paralelně navštěvoval typografickou školu a jednorochní večerní obchodní školu, která byla nutná pro vedení továrny. (Pitter, 1996, s. 107) Necelý rok po smrti matky Žofie v roce 1911 otec Přemysla vyslal na studia do Lipska, aby se vyučil sazečem na linotypu. O dva roky později zemřel i jeho otec.

Vzhledem k tomu, že Přemysl nebyl plnoletý, stal se jeho poručíkem Antonín Král, otcův bratranec, který mu u soudu zařídil, že byl v osmnácti letech prohlášen za zletilého. Do řízení tiskárny se pustil s velkou vervou, nakoupil nové stroje, ale mnoho peněz jej svedlo na špatnou cestu se špatnými lidmi. Jako dědic rodinné firmy neuspěl. V roce 1914 vypukla stávka typografů, a rodina najala nového ředitele, který měl za úkol připravit společnost k prodeji, i za cenu velké finanční ztráty. Aby Pitter unikl svým závazkům, narukoval dobrovolně v září téhož roku na vojnu. (Pitter, 1996, s. 108) „*Šel jsem na vojnu s úmyslem, abych zblízka prožil válku*“ (Pitter in Kosatík, 2009, s.20).

Válka a přerod Přemysla Pittra

Tak mladý ovšem nebyl vůbec připraven dívat se smrti do očí. Smrt na dosah ruky byla prakticky všude kolem, louky poseté mrtvolami – nikdo je neměl čas odklízet, natož pohřbívat. Tyto zážitky donutily Pittra přemýšlet o smrti. Co se stane s člověkem? Znamená smrt konec všeho? Vzpomíná na svou milovanou maminku, na její vroucná slova o květinách, o rostlinách, o Boží přítomnosti. (Kohn, 1995, s. 30) Pitter se během války několikrát vyhnul smrti, jednou díky esšálku, od kterého se odrazila protivníková kulka, podruhé šťastnou náhodou, kdy vyvázl trestu smrti za svoji dezerci, které se dopustil dvakrát za sebou. (Kohn, 1995, s. 31) Když dostal zdravotní dovolenou, seznámil se s Annou Pohlovou, která na něj měla velký vliv. Díky ní se mu dostaly do rukou Tolstého „Povídky

pro lid“, které mu zprostředkovaly nový pohled na svět. Opatřil si Nový zákon a s úžasem jej celý přečetl. „*Taková hloubka, taková krása! Jak je možné, že jsem evangelia nikdy předtím nečetl ani neslyšel?*“ Pitter si posléze pokládal otázky, jestli by byly vůbec války, revoluce a bezpráví, kdyby lidé znali, čemu Ježíš učí. (Pitter, 1995, s. 13)

Další Pittrovou válečnou vzpomínkou byla práce telefonisty v zákopech. Vlivem událostí, které tam prožil, velmi rychle duchovně dozrál. Jednou v noci se mu vrátily hrůzné zážitky, až měl vysokou horečku, která způsobovala stav bezvědomí. „*Ve snu vidím sebe stát na zákopech, s připravenou ručnicí a nasazeným bajonetem. Spatřuji už toho, který si mne vzal za cíl. Hledím na něho upřeně a se zděšením rozeznávám, že má místo uniformy světlé roucho a na hlavě trnovou korunu.*“ (Pitter, 1995, s. 18)

Dvě zvláštní události Pittrových válečných let předznamenávají jeho pozdější dílo – záchranu ohrožených dětí a dospělých. Pitter vyměnil práci telefonisty za sanitářskou službu. Kohn ve své knize uvádí: „*Když dělal sanitáře v bilečské nemocnici, všiml si malého černohorského chlapce, kterého vojáci přijali jakoby za „syna pluku“. Pocházel z nedaleké vesnice, která byla za bojových akcí do základů zničena a jeho rodiče stejně jako celá rodina zahynuli. Zůstal naživu jen díky tomu, že se ho ujali nepřátelští vojáci. Ze žertu mu dali u posádkového krejčího dokonce ušít malou uniformu – a pak mu salutovali a plnili jeho „rozkazy“. Chlapec, ze kterého se stala pěkná primadona, protože všechno bral vážně, se jmenoval Gavro. Přemysl se ho už za války ujal, našel mu v Praze pěstouny a po válce se stal jeho poručíkem. Byla s ním těžká práce, byl horkokrevný a nepoddajný, jiný než české děti a mladiství kolem něho, stromek přesazený do jiné půdy. Ale bylo to první z mnoha set dětí, které Přemysl Pitter zachránil před fyzickou a duševní bídou.*“ (Kohn, 1995, s. 33)

K další významné události v Pittrově životě došlo až na konci války v chorvatském přístavu Rijeka, kde byla zorganizována Česká legie, jejímž hlavním úkolem bylo postarat se o raněné a soustředit vojáky na návrat domů. Úkolu péče o nemocné a raněné se ujal právě Pitter, který si hned mezi prvními všiml těchto lidí bez pomoci. Dobrovolně se nabídl, že zorganizuje zdravotnickou službu. Vybral si vhodné pomocníky, s nimiž shromáždil nemocné a poskytl jim první pomoc. Díky své obětavé službě zachránili mnoho mužů a město uchránili před epidemiemi.

Pitter však čelil i jiným problémům. Hrozila vzpoura vojáků, kteří se netrpělivě i za cenu násilí, chtěli dostat co nejdřív domů. Pitter ihned začal jednat. Vzpouru potlačil svým projevem ke třem stům mužů. Připomněl jim zásluhy velitele České legie, který

zachránil je i celé město organizováním pořádku. Byla to jeho první řeč před tolika lidmi, kterou si v pozdějším životě připomínal. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 123)

Hned po návratu do Prahy, aby nebyl stíhán za svoji dezerci, nechal se díky svému přátelství s Václavem Klofáčem zaměstnat na ministerstvu obrany. Jeho práce nebyla nijak záživná, byla dokonce nudná, ale respektoval to jako nutné zlo. Cítil se nenaplněný, a přestože mu bylo nabídnuto prodloužení smlouvy a zvýšení platu, z ministerstva Pitter odešel. (Pitter, 1996, s. 28)

Sociální pracovník

Velký problém viděl v mladší generaci, která se bezprizorně potulovala ulicemi žižkovského předměstí. Věděl, že se chce věnovat sociální činnosti, pomáhat tam, kde bylo třeba. Bohužel neměl žádné pedagogické vzdělání, ale měl spoustu lásky k Bohu a k dětem. (Matouš, 2001, s. 29) Přijal výzvu žižkovského učitele a začal se realizovat jako sociální pracovník. Jeho práce byla zaměřena především na chudé rodiny. Zajímal se o sociální poměry, potřeby rodin a dětí. Zjistil, že dětem chybí především výchova. Postaral se i o materiální věci, jako bylo oblečení, obuv, peněžité a jiné příspěvky. Již tehdy mu bylo zcela jasné, že cesta k lepšímu životu vede přes výchovu lepšího člověka a svůj život hodlal zasvětit dětem. (Pitter, 1996, s. 29) Díky tomuto poslání bylo založeno v roce 1920 sdružení „Nový Jeruzalém“ a v září téhož roku byl jmenován jeho předsedou. Jednalo se o hnutí pro duchovní a společenskou obnovu a hlavním cílem bylo úředně zlegalizovat všechny Pittrovy aktivity, které rozvíjel. Chodil do rodin, vodil děti do školy, organizoval besídky v sále hostince na Výšince. „*Děti jsme sebrali z ulice, vzpomíná Pitter*“ (Kosatík, 2009, s. 60). Hrávali divadlo s Kašpárkem, zpívali písničky, hráli hry. „*Jedněm jsme byli neznabozi, druhým klerikálové. Přesto se od prosince 1921 nedělní besídky na Výšince rozšířily i o středeční a sobotní odpoledne, průměrná účast bývala podle Pittra kolem stovky dětí. Na jaře 1922 se jich každou neděli scházelo sto šedesát, od čtyř do čtrnácti let.*“ (Pitter in Kosatík, 2009, s. 60) Šest let trvalo setkávání s dětmi, než přišly o střechu nad hlavou a pokusy o udržení družiny dětí v jiných prostorech končily neúspěchem. Kvůli tomu, že účast dětí klesala, Pittra napadla myšlenka na vlastní pozemek a toužil vybudovat samostatný útulek. (Kohn, 1995, s. 37)

Po odchodu z ministerstva Pitter věnoval svůj čas nejen žižkovským dětem, ale také studiu. Nechal se zapsat na bohosloveckou fakultu, kterou sice nedokončil, ale odnesl si z ní svůj životní vzor –Jana Milíče z Kroměříže. Na této osobnosti ho inspirovalo především spojení kázání se sociální prací. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 124) Pitter zjistil, že

nestojí o to stát se učeným teologem, ale náboženským buditelem a vůdcem mladých. Zanechal studia a stal se laickým kazatelem. Kázal všude, kde příležitost dovolila – na náměstích, na nárožích, u vrat továren, v kostelích, v pronajatých sálech, dokonce i vězňům na Pankráci. „*Jde mu o to připomínat lidem náboženskou minulost českého národa a pomoci jim chápat křesťanství jako dar lásky a milosrdenství, bez kterých se ani moderní doba nemůže a nesmí obejít, hovoří o vztahu rodičů a dětí, Čechů a Němců, chudých a bohatých.*“ (Kohn, 1995, s. 39)

Pitter nebyl jenom kazatel, ale své názory začal od roku 1923 vydávat v časopise „Sbratření“, aby mohly jeho myšlenky oslovit široký okruh lidí po celé zemi. „*Každé číslo přinášelo články určené ke kultivování duchovního života čtenářů, a kromě toho podporoval Přemysl Pitter pomocí svého měsíčníku mnoho jiných akcí, které přispívaly k celkovému povznesení národa. Byla to péče o děti, právní a vězeňská reforma, boj proti alkoholismu, ochrana přírody, ochrana zvířat a vegetarismus.*“ (Sedláčková in Hovory s pisateli, 1995, s. 75) Vzhledem k tomu, že bylo Pittrovi vlastní silné sociální cítění, zapojil se do činnosti Ligy pro lidská práva, a taktéž stál u zrodu československé pobočky Hnutí za mezinárodní mír.

V roce 1926 přednášel v německém Oberammergau na mezinárodní konferenci IFOR, kde došlo k založení mezinárodního hnutí pro křesťanský komunismus. Zde se Pitter poprvé setkal se svou životní družkou, Švýčarkou Olgou Fierzovou, která překládala jeho proslovy z němčiny do angličtiny a francouzštiny. Přednášel o zkušenostech s prací mezi žižkovskými dětmi. Olgu Fierzovou jeho práce natolik zaujala, že později přijala jeho pozvání do Prahy a stala se jeho spolupracovnicí a později celoživotní družkou. (Kosatík, 1995, s. 111–113)

Milíčův dům a ozdravovna v Mýtě u Rokycan

Hlavním cílem Pittrova úsilí bylo sehnat pozemek na postavení domu, ve kterém by naplnil své poslání věnovat se dětem. Tak bylo 30. prosince 1922 založeno družstvo a přátelé z řad stavitelů zdarma nakreslili plány domu, hřiště i zahrady. (Matouš, 2001, s. 39) Díky různým sbírkám a výdělku z prodeje časopisu Sbratření Pitter zakoupil pozemek ve středu Žižkova, blízko Olšanského rybníka. Na pozemku byl za pomoci vinohradského stavitele dr. Karla Skorkovského, který Pittrovi poskytl bezúročnou půjčku, postaven Milíčův dům. Neuvěřitelné se stalo skutečností, kdy v roce 1933 Přemysl Pitttr zahájil činnost v Milíčově domě. Tady konečně mohl se svými spolupracovníky uskutečňovat

mimoškolní výchovu. „*Výchovu, která byla založena na důvěře a péči, opírající se o křesťanskou lásku*“ (Kohn, 1995, s. 46).

Pittrovi se podařilo získat dary také pro provoz dětské ozdravovny v Mýtě u Rokycan, která vznikla z dědictví po zesnulé šestnáctileté Editce. Přemyslu Pittrovi se splnil další sen a pořídil dětem ozdravovnu. (Fierzová in Pitter, 1995, s. 141) Zde pak později, už v tzv. protektorátu byly ubytovány některé židovské děti, kterých se Přemysl Pitter ujal, až do doby, než byly poslány do koncentračních táborů. (Kohn, 1995, s. 51)

Přemysl Pitter plánoval vybudovat i další domov, ve kterém by se pro změnu staral o osamělé matky. K tomuto účelu měl vyhlédnuté místo ve středních Čechách. V roce 1940 zahájil veřejnou sbírku na svůj další projekt, který se měl jmenovat Útěchov. „*Bude to jen skromný dům se zahradou a trávníkem, v domě bude ložnice pro budoucí maminky, ložnice pro rodičky s robátky a ložnice pro batolátka, psal ve Sbratření* (Kosatík, 2009, s. 185). Na realizaci domova pro osamělé matky nikdy nedošlo.

Po vstupu německých vojsk do Rakouska na jaře roku 1938 byl Přemysl Pitter pozván českými přáteli do Vídně, aby tam pronesl několik přednášek. Setkal se tam s městem plným nacistických a antisemitských hesel a jeho přednášky byly úřady zakázány, dovolili mu jen jedno kázání. Pitter si symbolicky vybral „*Ježíšův pláč nad Jeruzalémem*“. (Kohn, 1995, s. 50) Následovaly přednášky v Anglii, kde přednášel na více než čtyřiceti pěti místech, a v nich se soustředil na osvětlení duchovního dědictví českého národa. Kromě toho dokázal shromáždit dary na provoz mýtské ozdravovny a také mu byly přislíbeny příspěvky z dalšího fondu. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 145)

Začátek druhé světové války

Vrátil se jen několik málo týdnů před 15. březnem 1938, kdy vstoupila hitlerovská vojska do Prahy a Hitler vyhlásil z oken Pražského hradu zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Práce v Milíčově domě výtečně pokračovala a naplňovala heslo „*děti-budoucnost národa*“, což mělo reálný naléhavý, až osudový obsah. V tuto dobu navštěvovalo Milíčův dům stále více dětí, které si tam chodily hrát, vyprávět, zpívat vlastenecké písně. Nedělní kázání a bohoslužby navštěvovali dospělí a staly se duchovní podporou v této zlé době. V Milíčově domě panovalo období velké solidarity, kterou sdíleli děti i dospělí. (Kohn, 1995, s. 52–53)

Od podzimu 1941 byli Židé povinni nosit žluté Davidovy hvězdy. Od roku 1940 již byli vyloučeni ze všech škol, a to platilo i pro Milíčův dům. Židé byli pronásledováni,

ponižování nejrůznějšími způsoby. Přišli o majetek, propustili je z práce, nesměli vlastnit telefony, nesměli se nikam stěhovat. Od dvacáté hodiny měli zákaz vycházet z domu a v neposlední řadě se nesměli stýkat s křesťany. (Kohn, 1995, s. 57) Pod rouškou noci Přemysl Pitter se svou družkou navštěvovali židovské rodiny bývalých chovanců i některé další a nosili jim přebytky z Milíčova domu, např. mléko, ovoce a jiné potraviny, na které Židé neměli nárok. Když byla nálada, uspořádal „strýček Přemysl“ malou besídku pro pobavení dětí i rodičů. Tyto návštěvy byly přísně zakázané a toto tzv. „židomilství“ bylo trestáno stejným způsobem jako protihitlerovský odboj – koncentračním táborem, vězením či utýráním k smrti. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 150)

Jednoho dne se na udání v Milíčově domě objevili příslušníci gestapa. Zjišťovali, proč byl Milíčův dům založen, jak je financován, jakým způsobem probíhá výchova. Prohlídka domu vykonána nebyla, ale Přemysl Pitter byl pozván do Petschkova paláce, kde byl hlavní stan gestapa. Bylo zvykem, že kdo tam vstoupil, již nevyšel jako svobodný člověk. Byl vyslýchán, protože ukrýval židovské děti, navštěvoval židovské rodiny, zásoboval je potravinami a pomáhal s transporty do koncentračních táborů. Pitter nezapíral, přiznal, že je to pravda a kupodivu po dlouhém tichu byl vyzván, aby odešel. (Pitter, 1996, s. 50)

Záchranná akce dětí

Už na konci roku 1944 přemýšlel Přemysl Pitter, jakým způsobem zrealizuje pomoc dětem, které přežily v koncentračních táborech. Jednalo se odvážný plán, protože při jeho odhalení by jistě následovala smrt. (Matouš, 2001, s. 47) Když se 8. května 1945 zhroutila Hitlerova Velkoněmecká říše, skončila nejhroznější válka, která si vyžádala asi dvacet miliónů obětí na životech. (Kohn, 1995, s. 60) *Květen 1945 v pražských ulicích byl patrně nejhorším zážitkem Pittrova života. Tehdy poprvé a naposledy tento bytostný křesťan přiznal, že se mu „nechtělo žít“* (Kosatík, 2009, s. 191). Byl svědkem brutálního násilí, kterého se Pražané dopouštěli na Němcích. Ať už šlo o upálení jedné Němky a jednoho Němce, nebo viděl lidi do krvava tlouci deseti až dvanáctileté hochy, kteří odklízeli barikády u pomníku svatého Václava. Kdyby Pitter zasáhl, sám by byl utlučen. (Kosatík, 2009, s. 189)

„Ještě ani nedozněla střelba v pražských ulicích, když se Přemysl Pitter vydává do Terezína, vyzbrojen legitimací člena zdravotně-sociální komise Revoluční národní rady“ (Kohn, 1995, s. 61). Bylo důležité odtud odvézt co nejrychleji židovské děti, vzhledem k tomu, že se začala šířit epidemie skvrnitého tyfu. Naštěstí mu byly přiděleny čtyři zámky, které byly předělány jako zotavovny pro děti z koncentračních táborů. (Kohn, 1995, s. 61)

Milíčův dům se v době zámeckých ozdravoven dostal do pozadí. Nemohl se milíčovským dětem věnovat tak, jak bylo jeho zvykem. Co se týče dalšího působení v Milíčově domě, situace nebyla dobrá, neboť stejně jako všechna výchovná a sociální zařízení byl rovněž znárodněn. Na základě komunistických nařízení bylo nyní povinné přijímat i děti, jejichž matky chodily do práce. *To už není výchova, to je holubník*, napsal Přemysl Pitter Olze Fierzové, která v polovině padesátých let odjela na pohřeb své sestry do Švýcarska a komunistické úřady nepovolily cestu zpět. (Kohn, 1995, s. 64) Přemysl Pitter nesměl rozhodovat o přijetí dětí ani o jejich případném vyloučení. Kázeň za těchto podmínek upadala. V roce 1951 byl Přemysl Pitter zbaven všech funkcí a pod hrozbou vězení byl donucen emigrovat. (Faltusová, 2008, s. 36)

Odchod do exilu a tábor Valka

Za hranice se dostal pomocí svých přátel v neděli 19. srpna 1951. Přes Německo a Francii se dostal do Londýna. (Pitter, 1996, s. 79) Po tříměsíčním zdravotně-studijním pobytu v Anglii mu bylo uděleno povolení k pobytu. V létě 1952 našel Pitter své nové působiště: nechvalně proslulý tábor Valka u Norimberku, kde v zoufalství žilo mnoho lidí podobného osudu. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 182)

Ve Valce Pitter setrval deset let, poté se s Olgou Fierzovou odstěhoval do švýcarského města Affoltern am Albis, odkud rozvíjeli svou další činnost. Do roku 1967 pokračovala Pittrova spolupráce s rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa v Mnichově, které pravidelně posílal zvukové záznamy podobně jako už dříve z Valky u Norimberka. Vysílaly se vždy v neděli jednou měsíčně. Společně s Olgou Fierzovou začali vydávat „Hovory s pisateli“, které pronikly i do jeho rodné země. (Kohn, 1995, s. 71)

Před rokem 1968 Pitter zvažoval návrat do vlasti, avšak kvůli vpádu sovětského vojska na to nedošlo. Švýcarsko však otevřelo hranice pro nové uprchlíky a Přemysl Pitter k nim přispěchal s materiální a duchovní pomocí. Zahájil nedělní činnost při organizování různých kulturních pořadů, na kterých vystupoval i protestní zpěvák Karel Kryl a jiní exiloví umělci. Vyučoval také na Československé doplňovací škole v Curychu a rovněž byl zakladatelem a prvním předsedou švýcarské skupiny Československé společnosti pro vědu a umění se sídlem ve Spojených státech amerických. Stál také v čele Masarykova fondu na pomoc při Svazu československých spolků ve Švýcarsku. (Kohn, 1995, s. 73)

Přemysl Pitter skonal po krátké nemoci 15. února v roce 1976. Na začátku 80. let na podnět Olgy Fierzové byl ve Švýcarsku založen spolek MILIDU, který měl v názvu

počáteční písmena Milíčova domu. Olga Fierzová v červnu 1990 podstoupila operaci šedého zákalu a na následky operace 17. června zemřela. Tři roky po její smrti byla založena Nadace Přemysla Pittra a Olgy Fierzové.

Ocenění Přemysla Pittra

Přemyslu Pittrovi bylo uděleno několik oficiálních ocenění. V roce 1964 přijal nabídku zámeckých dětí a odjel i s Olgou Fierzovou do Izraele. Nebyla to jen soukromá záležitost, oficiálně byl pozván vedením Památníku utrpení Židů, Jad Vašem v Jeruzalémě, aby v tzv. Aleji spravedlivých slavnostně zasadil stromek, pod kterým byla umístěna tabulka s jeho jménem. Je to čestné vyznamenání a uznání lidem nežidovského původu, kteří bez ohledu na nebezpečí účinně pomáhali Židům v době nacistického vyhlazování. (Kohn, 1995, s. 72) V roce 1966 toto vyznamenání dostala i Olga Fierzová (Faltusová, 2008, s. 54). V roce 1973 Pittrovi udělil německý spolkový prezident Gustav Heinemann Záslužný kříž I. třídy, který představuje nejvyšší státní vyznamenání za poválečné úsilí o záchranu německých dětí. V roce 1975 získal Pitter čestný doktorát teologie na univerzitě v Curychu a čestné občanství města. (Kosatík, 2009, s. 346) V roce 1991 mu propůjčil prezident Václav Havel za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva Řád T. G. Masaryka III. třídy in memoriam. V roce 2000 prezident Václav Havel udělil Olze Fierzové Medaili Za zásluhy o stát I. stupně in memoriam. (Faltusová, 2008, s. 52)

Odkaz Přemysla Pittra

V současné době několik institucí provozuje různá střediska nebo zařízení, která se vážou na sociální a pedagogickou práci Přemysla Pittra, a nesou tak tím i jeho celoživotní odkaz. Od roku 1992 provozuje Diakonie Českobratrské církve evangelické v Jaroměři středisko Milíčův dům, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve věku do 6 do 21 let. Hlavním cílem je umožnit dětem a mladým lidem aktivně a smysluplně trávit volný čas a předcházet tak jejich exkluzi a sociálně patologickým jevům, podporovat jejich zapojení do života a zvyšovat jejich sociální dovednosti a kompetence. (Faltusová, 2008, s. 46) Církevní základní škola a mateřská škola Přemysla Pittra byla založena v roce 1993 Charitou Ostrava. Od roku 1997 je zřizována Biskupstvím ostravsko-opavským. Školu navštěvují převážně romské děti. Dětem je přizpůsoben výchovně-vzdělávací a sociální program, který je založen na individuálním přístupu k žákům za pomoci vychovatelů či asistentů učitele. (Faltusová, 2008, s. 48) V roce 2000 vzniklo středisko Přemysla Pittra v Rokycanech, nízkoprahové centrum pro děti a mládež, provozované Diakonií Českobratrské církve evangelické, které poskytuje sociální služby a odbornou pomoc.

Snahou tohoto zařízení je předcházet exkluzi dětí a mládeže, a naopak usilovat o pozitivní změnu v životním způsobu a zlepšování životních podmínek pro děti a mládež, které se ocitají v nepříznivé sociální situaci. (Faltusová, 2008, s. 47) Azylový dům Přemysla Pittra, provozovaný občanským sdružením Dům tří přání, vznikl za účelem pomoci rodinám s dětmi v obtížné životní situaci v roce 2003. Pobytové zařízení, tvořené profesionálním týmem poskytuje dětem útočiště a zároveň zařizuje ambulantní setkávání s rodiči za účelem znovunavrácení dítěte do rodiny tak, aby se v ní dítě cítilo v bezpečí a mohlo naplňovat svoje přirozené potřeby. (Faltusová, 2008, s. 45) Začátkem roku 1953 Milíčův dům začal sloužit jako celotýdenní družina pro děti, od roku 1976 funguje jako mateřská škola. V současnosti nese název Mateřská škola Milíčův dům. Toto pojmenování získala oficiálně až v roce 2001 díky ředitelce Bc. Martě Vrabcové, která každoročně pořádala s dětmi výlety na zámek Štířín. (Faltusová, 2008, s. 50) Koncepce školy vychází z myšlenek a odkazu Přemysla Pittra. Mateřská škola Milíčův dům pracuje podle školního vzdělávacího programu „Všichni jsme kamarádi“, který plní hlavní cíle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Snahou této školy je, aby dítě mělo samo zájem se všestranně rozvíjet.

2.3 Význam Přemysla Pittra v andragogice a pedagogice

Přemysl Pitter je typ sociálního pedagoga a andragoga, který chápal jako svou povinnost pomáhat v různých životních situacích nejen českým dětem a dospělým, ale i jiných národností. Jeho práce se odrážela v činech, které měly význam pedagogický, andragogický a také pedagogicko-andragogický, prolínající se navzájem.

Přemysl Pitter na lidi působil již po první světové válce, ve které osobně zjistil, že nedokáže zabít člověka. Podporoval pacifismus opírající se o kořeny křesťanské víry a žádal mír v Ježíšově požadavku „*milujte své nepřátele*“. Tímto krédem se řídil celý život.

Prvním z Pittrových chráněnců se stal černohorský sirotek Gavro Komlenič, chlapec, který přišel o oba rodiče a byl zkažený vojenským prostředím. Přemysl Pitter vzal tehdy osmiletého chlapce do své péče a později se stal jeho poručníkem. Sám později přiznal, že jeho výchova byla pro něj jedním z obtížnějších úkolů, protože bylo zapotřebí velké trpělivosti a vytrvalé práce, aby se z Gavra stal platný člen společnosti. *Tato zkušenost zůstala pro Pittra varováním, aby se nepokoušel přesazovat děti (a právě tak dospělé) – pokud bylo vůbec možno se tomu vyhnout – do prostředí, tradic a způsobu života, které byly zcela odlišné jejich vlastních* (Pitter, 1996, s. 122). Z Gavra Komleniče se stal majitel

prosperující stavební firmy ve Švýcarsku a s Přemyslem Pittrem byl v blízkém a přátelském kontaktu až do jeho smrti (Fierzová in Pitter, s. 185).

Další jeho pedagogická činnost spočívala ve výchově žižkovských dětí, které bezprizorně běhaly po ulicích. Chyběla jim řádná výchova a vzdělání. Pittrova péče o ně měla význam nejen pedagogický, ale i andragogický. Nejenže získal jejich pozornost, a postavil tak most k cestě jejich vzdělání a zájmu trávit smysluplně volný čas, ale také tím pomohl jejich matkám, které neměly na děti čas, protože v mnoha případech zajištění chodu rodiny bylo právě na jejich bedrech. Muži těchto matek a otcové žižkovských dětí byli poválečnou situací často odloučeni od svých rodin. (Pitter, 1996, s. 29)

Další Pittrovův počín, který nabýval pedagogického významu, se uskutečnil v Milíčově domě, ve kterém pedagogičtí pracovníci vedli děti nenásilným způsobem k samostatnosti a praktičnosti, k morálním hodnotám a k vědomí vlastní odpovědnosti. Kromě výchovné péče bylo o děti postaráno i po stránce tělesné. O výchovné činnosti byli rodiče informováni na rodičovských schůzkách, které vždy doprovázel i kulturní program. (Faltusová, 2008, s. 20)

V době protektorátu se výchova dětí v Milíčově domě utlumila, protože byl židovským dětem zakázán vstup do výchovného zařízení. Navzdory všem zákazům a obecné lhostejnosti Pitter situaci řešil tím, že dětem a jejich rodičům nosil jídlo a hračky. Poté, co židovské rodiny byly povolány do transportů, jim posílal potravinové balíčky do koncentračních táborů. (Kosatík, 2009, s. 179)

V prvních dnech po skončení války dostal Přemysl Pitter pověření k realizaci záchrany dětí a zahájil akci „Zámky“. Ve čtyřech zámcích a také v penzionu Ládví byly shromažďovány děti vracející se z koncentračních táborů. Byla jim poskytnuta lékařská péče, kvalitní strava a láskyplné zacházení. Zdravotní a sociální péče se po zotavení dětí prolínala s jejich výchovou. Děti doháněly vzdělání, které jim bylo za války odepřeno. (Faltusová, 2008, s. 28) Do akce „Zámky“ přibral i německé děti z internačních táborů, které byly v zuboženém stavu. Zde se měly zotavit, zapomenout na hrůzy války a pokusit se najít vzájemné odpuštění. Při odsunu Němců zprostředkoval Pitter se svými spolupracovníky spojení dětí s jejich rodiči nebo příbuznými. (Faltusová, 2008, s. 32) Kromě úspěšné péče o tyto děti, jimž se z velké části povedlo najít staronové domovy v Československu, Německu a Izraeli, se v druhém roce „zámecké“ činnosti do hloubky rozvinulo také pátrání po dětech za války ztracených či zmizelých. Jakmile byly publikovány seznamy dětí, které našly přechodný domov v zámcích, začaly do Milíčova domu chodit žádosti o pátrání také

po dalších dětech. Do jara 1947 se na Pittra obrátili němečtí rodiče a instituce s celkem třemi stovkami dotazů a žádostí o pomoc. Díky jeho snahám se většinou podařilo děti s jejich rodinami spojit. (Kosatík, 2009, s. 215)

Andragogická práce Přemysla Pittra spočívala nejen ve výchově dětí za spolupráce rodičů, ale i později ve společné práci v táboře Valka v německém Norimberku, tam trvala téměř deset let. Konal zde pravidelná nedělní shromáždění a organizoval biblické hodiny a besedy, navštěvoval nemocné a ty, kteří se pro nějaký trestný čin dostali do vězení, sháněl jim advokáty a předkládal pro ně různé německé dokumenty, obstarával od krajanů a krajanských organizací české a slovenské knihy a zřídil knihovnu s půjčovnou. (Kohn, 1995, s. 68) Vedle pomoci uprchlíkům se Pitter zaměřil na další dva důležité úkoly. Na morální podporu a vedení svých krajanů za „železnou oponou“ prostřednictvím západního rozhlasu a na vzájemné pochopení a spolupráci Čechů a sudetských Němců na základě křesťanství. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 206)

Práci s uprchlíky Přemysl Pitter vykonával i po roce 1968 ve Švýcarsku, kdy nový režim v Československu uzavřel hranice. Do Švýcarska dorazilo na třináct tisíc uprchlíků. Pitter se zasloužil o to, aby velmi vstřícná azylová politika běžela dál bez potíží. (Kosatík, 2009, s. 329) V souvislosti s novými exulanty ve Švýcarsku, dal podnět ke vzniku československé doplňovací školy, kam sám chodil vyprávět dětem různé příběhy, a rozvíjel tak pedagogickou práci ve stylu Milíčova domu. (Kosatík, 2009, s. 329)

Odkaz pedagogické a andragogické práce Přemysla Pittra nesli manželé Neumannovi, kteří patřili k přátelům Pittra a jeho partnerky. Lotar Neumann po emigraci vybudoval ve Venezuele nový prosperující podnik a viděl těžkou situaci domorodého obyvatelstva, zvláště zanedbaných dětí. Vzpomněl si na Milíčův dům, o kterém mu jeho otec a věrný Pittrův přítel vyprávěl. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 209) V roce 1959 založili manželé Neumannovi denní útulek pro chudé děti ve věku 3–7 let – Jardín de infancia Altamira. O tři roky později toto zařízení přejmenovali na Centro infantil Altamira a rozšířili je o první tři ročníky základní školy a večerní kurzy pro dospělé – čtení, psaní, šití, vaření apod. (Faltusová, 2008, s. 44) V jednom ze svých dopisů Lotaru Neumannovi a jeho ženě Pitter napsal: *Nehleďte nikdy na to, že vaše práce je jenom jakoby symbolický čin, který se téměř ztrácí v moři lidské bídy. Moje vlastní práce také byla a je stále takovou nevýznamnou činností, a přece již přinesla mnohé neočekávané ovoce – a teď dokonce v Jižní Americe, kde bych to nejméně očekával. Svět žije a trvá jen pomocí takových zdánlivě bezvýznamných činů. Jejich viditelný rozsah není důležitý, to, na čem záleží, je jejich vnitřní obsah. Skutečný*

příslib byl vždy ve skromných činech lásky skromných jednotlivců, jako byl Ježíš František z Assisi, Jan Milíč, Heinrich Pestalozzi, nebo Albert Schweitzer. Čistota pohnutek a nesobecká služba jsou jedinými kritérii skutečné velikosti. Hledání a očekávání úspěchu je velice nebezpečné. Na druhé straně se Bůh přiznává i k těm nejmenším skutkům, jsou-li nesený a proniknutý láskou, a používá je pro budování svého světa, na němž nepřestal pracovat. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 210)

3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ A ANDRAGOGICKÁ PRÁCE PŘEMYSLA PITTRA V PRAXI

Obory andragogika i pedagogika mají interdisciplinární charakter. Stejně tak můžeme hovořit o celoživotní práci Přemysla Pittra. Byl to velice zbožný muž, nejednou užíval pojem „vyšší reže“, která ho vedla a následovala po celý jeho život i v životní práci.

Přemýšlel jsem, co je vlastní můj úkol. Po všech těch náhodách, které mi za války zachránily život, jsem došel k poznání, že můj život nepatří už mně, a tak jsem hledal, čemu ho mám věnovat. (Pitter, 1996, s. 31)

Přemysl Pitter se staral nejen o děti, ale také o dospělé, své vychovatele, přátele a snažil se i politicky změnit poměry těch, kteří to nejvíce potřebovali. Zasazoval se o rovné podmínky všech dětí, ale také dospělých. Vychovával nesobeckou boží láskou, pravdou a v každém člověku bez ohledu na věk viděl jen to nejlepší. Byl sociálním pedagogem a andragogem ve všech možných směrech.

Pedagogické a andragogické dílo Přemysla Pittra je velmi rozsáhlé. Přestože sám neměl žádné pedagogické vzdělání, povolání učitele a vychovatele považoval za nejkrásnější a nejdůležitější životní poslání.

Své žáky se jako andragog, pedagog i vychovatel snažil motivovat. Velký důraz kladl na vztah učitele k žákům, na víru v sebe sama, lásku a porozumění. Svým přístupem dokázal ve svých žácích vzbudit zájem o vzdělávání a odhodlání pomoci si sami v různých situacích.

Poznal jsem, že skutečná pomoc záleží v tom, aby si člověk chtěl a mohl pomoci sám (Pitter, 1996, s. 29).

3.1 Milíčův dům

Můj největší zájem, má láska zůstávaly děti (Pitter, 1996, s. 38).

Za největší hospodářské krize na jaře roku 1933 se Přemysl Pitter dozvěděl o štedrém vinohradském staviteli dr. Karlovi Skorkovskému, který postavil a daroval nezaměstnaným lidem bez domova několik domků. Díky tomuto člověku se Pittrův sen stal skutečností a v prosinci téhož roku se slavnostně otevřel útulek pro děti nazvaný Milíčův dům, který nesl název po Pittrově celoživotním vzoru, Janu Milíči z Kroměříže.

Tady mohl konečně Přemysl Pitter se svými spolupracovníky uskutečňovat a rozvíjet mimoškolní výchovu dětí, jak si představoval. Výchovu, která byla založena na důvěře a péči, opírající se o křesťanskou lásku. (Kohn, 1995, s. 46)

Přemysl Pitter plnil velmi důležitou úlohu v Milíčově domě ve výchově dětí, jednak sám, ale z důvodu jejich narůstajícího počtu bylo zapotřebí dalších dobrých učitelů či jiných pracovníků, kteří by se těmto dětem věnovali. Především to byli Pittrovi přátelé a různí dobrovolníci, kteří o tuto činnost měli opravdu ze srdce zájem. Dokazuje to i fakt, že nikdo z učitelů a jiných pracovníků nepobíral v Milíčově domě za svoji práci mzdu, naopak někteří z nich ze svého hlavního zaměstnání útluk pro děti finančně podporovali.

Vzpomeňte si, jak jsem si po leta předem připravoval a vybíral spolupracovníky, než jsem je pustil k dětem (Pitter in Lajsková, 2015, s. 94).

Mezi hlavními spolupracovníky Přemysla Pittra má své neopomenutelné místo jeho duchovní družka Olga Fierzová, „tetička Olga“, původem Švýcarka, která vyučovala, vychovávala a podporovala dětské svěřence podle vzoru Pestalozziho. (Kosatík, 2009, s. 146) Stěžejní výchovu a vzdělávání dětí v Milíčově domě zastával vynikající pedagog Ferdinand Krch, „strýček Fedor“, který byl pro své žáky nejen učitelem, ale také dědečkem a milujícím přítelem. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 139) Margit Becková, učitelka hudby a zpěvu, a Líza Sattlerová, vedoucí kurzu rytmiky, pracovaly jako dobrovolnice a byly nedílnou součástí Milíčova domu. Obě tyto ženy se staly oběťmi nacistické perzekuce. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 139) Dalšími neopomenutelnými spolupracovníky v Milíčově domě byli manželé Rottovi. Milíčův dům byl určen především pro chudé žižkovské děti a byla to právě Anna Rottová, která prováděla soupisy dětí a vyšetřovala jejich rodinné poměry, na jejichž základě se rozhodovalo o navštěvování útulku. (Kosatík, 2009, s. 147) Její manžel Josef Rott zastával funkci hospodářského správce a byl jedním z těch, kdo ze svého platu typografa v tiskárně tvořil základ provozu Milíčova domu. (Kosatík, 2009, s. 151) Většinu vychovatelů v Milíčově domě tvořily ženy. Jednou z nich byla Milada Horáková, k dalším pedagogickým silám patřily Marie Pašková a Ida Tyčová. Z dobrovolných pracovníků a pracovník jmenujme alespoň Magdu Pillbauerovou a Josefa Horáčka. (Kosatík, 2009, s. 151)

Nejcennější poznatky však skýtá sám život. Je třeba se vžívat do myšlení, cítění a stavu druhého, nemít a nedělat si předsudky, umět pozorovat a být nekonečně trpělivý. (Pitter, 1996, s.32)

Do Milíčova domu děti mohly přicházet každý den po vyučování, a o víkendech. Jednou týdně se uskutečňovaly družinové schůzky a v neděli dopoledne se konalo shromáždění s rodiči a dětmi. *Ach ty naše společné nedělní besídky všech družinek, na kterých se s námi shromažďovaly i děti z okolí bez ohledu na polickou orientaci rodičů nebo příslušnost k nějaké církvi. Strýček Přemysl dokázal zmocnit se naší pozornosti a otevřít naši mysl i srdce všemu, co je krásné a ušlechtilé. Jak jsme ho milovali! Veselý, usměvavý, moudrý, vždy ochotný nás vyslechnout a v dospívání usměrnit a poradit.* (Štěpán in Hovory s pisateli, 1995, s. 77)

Rodiče do Milíčova domu byli také zváni – jednou za měsíc na schůzku, která se konala v příjemné atmosféře u čaje a koláčků. Pitter a jeho spolupracovníci jim vyprávěli, co děti v útulku dělají, a tak je přitažlivým způsobem učili, jak je vychovávat. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 140)

Počet dětí v Milíčově domě rostl, až se ustálil přibližně na sto padesáti. Děti byly rozděleny do družin po deseti až dvanácti, což odpovídalo potřebě družnosti v užším kroužku. Každá družina měla svůj vlastní název. Ti nejmenší byli Broučci a Kůzlata, dívky byly podle věku Včelky, Vlaštovky, Srnky a nakonec Hospodyňky, chlapci byli Skříťci, Vlčci, Junáci, Bobři a Průkopníci. Děti měly k dispozici vybavené klubovny, dílny, studovny, čítárny a mohly využívat i zařízený hudební a tělocvičný sál, kde se učila hra na housle a klavír, rytmika a sborové hry. (Kosatík, 2009, s. 147)

Pittrova milíčovská pedagogika se projevovala ve všech směrech. V útulku byly zakázány hračky typu pistolí či jiných předmětů připomínajících agresí. Pokud si dítě takovou hračku přineslo z domu, bylo mu vysvětleno, proč to není vhodné, a náhradou se mu dostalo jiného předmětu či úlohy, což je posunulo k tvořivé práci. Byly bez autoritativního řízení povzbuzovány k tomu, aby samy pečovaly o květiny, zeleninu a ovocné stromky. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 137)

V Milíčově domě byly pořádány veřejné besídky a různé bazary, a to zejména ve vánočním čase. Výtěžek takového bazaru sloužil k nákupu drobných dáreků pro každé dítě, které navštěvovalo útulek a také pro vánoční pohoštění. (Štěpán in Hovory s pisateli, 1995, s. 78) Na veřejných besídkách vystupovaly děti, ale bez preferování těch, jež v kolektivu vynikaly. Bylo dokonce upuštěno od známkování. Děti se špatným prospěchem v nějaké oblasti byly vedeny, aby vynikaly v jiných oblastech, a to jim pomohlo získat sebedůvěru. (Kosatík, 2009, s. 149)

Pedagogika Přemysla Pittra ve vztahu k dětem byla založena na osobním příkladu, který měl podle jeho představ nahradit všechny situace, ve kterých by jinak učitel vymáhal kázeň. Milíčovská pedagogika má ve svém jméně synonymum, „výchova srdcem“, jejím cílem bylo, aby se dítěti „zalíbilo být dobrým“.

Při pedagogické práci se Pitter a jeho spolupracovníci stále více dovídali o velmi špatných podmínkách, ve kterých doma žijí jejich chráněnci. Velmi si přáli je aspoň na nějaký čas přenést z tohoto špatného prostředí do zdravé atmosféry domova. Pitter z peněžního daru vybudoval malé venkovské sídlo v Mýtě u Rokycan, které později sloužilo jako dětská ozdravovna nebo zařízení pro děti zdravotně handicapované. *V září 1938 byl „náš domeček“ jak byl obvykle nazýván – dokončen. Ačkoli architekt a mnozí přátelé pracovali zadarmo, nebylo dost peněz na zařízení. A přece bylo nutné, aby se děti mohly nastěhovat do domu okamžitě, protože z pohraničních oblastí přicházeli první uprchlíci.* (Fierzová in Pitter, 1996, s. 141) Později se však ukázalo, že ozdravovna nesloužila jen dětem nemocným. Jelikož sídlo bylo mimo Prahu a odloučené od okolních obcí, mohly zde být ubytovány především děti, které nesměly navštěvovat Milíčův dům. Jednalo se o děti židovské a také děti německých uprchlíků. (Kosatík, 2009, s. 177)

Když vzpomínám na tu intenzivní výchovnou činnost za německé okupace, roste ve mně víra, že i pod rudou hrozbou je možná tichá práce na dětských duších (Pitter, 1996, s. 47).

Práce v Milíčově domě za okupace dostala ještě intenzivnější charakter. Do Milíčova domu docházelo mnoho příznivců, aby s dětmi hráli, vyprávěli a zpívali a pomáhali jim při školních úkolech, pracovali s nimi v dílně a na zahrádce. Také se zvýšila intenzita nedělních bohoslužeb, kterých se účastnili nejen děti, ale i jejich rodiče. Přemysl Pitter za válečné okupace pomáhal nejen dětem, ale také dospělým. Navštěvoval s Olgou Fierzovou židovské rodiny v nočních hodinách, i přes stanovený zákaz vycházení, a poskytoval jim nejen materiální, ale i duchovní podporu.

Během protektorátu postupně Přemysl Pitter přicházel o své spolupracovníky a také o své židovské děti. Nejdříve to byly ty, co chodily do Milíčova domu, a poté i děti, které ukrýval v Mýtě u Rokycan. Z více než stovky „jeho“ židovských dětí se po roce 1945 nevrátil téměř nikdo. (Kosatík, 2009, s. 179).

Přestože byla Přemyslu Pittrovi za nacistického režimu omezena veškerá činnost, nadále se scházel v Milíčově domě s těmi, kteří toužili po slově útěchy, síly a víry. A i stále

pomáhal ostatním alespoň na dálku. Dětem a jejich rodičům posílal balíčky do Terezína a Osvětimi, i když od nich postupně přestaly chodit odpovědi. (Kosatík, 2009, s. 180)

3.2 Akce Zámky

Když se válka blížila ke konci, přemýšlel jsem, jak se postarat o děti, které se budou vracet z koncentračních táborů a budou potřebovat ozdravení a umístění. Doufal jsem, že se vrátí aspoň někteří z našich chráněnců – byla jich dobrá stovka. (Pitter, 1996, s. 53)

Přestože byl Přemysl Pitter otřesený z prvních revolučních dnů v květnu 1945, kdy byl očitým svědkem největších surovostí páchaných na Němcích, a to i rodiči „svých chráněnců“ z Milíčova domu, sprádal plány, jak pomoci zbědovaným židovským dětem. Jednou z jeho nejceněnějších vlastností bylo, že po celý život, přestože byl velmi vytížen, vždy se dokázal nadchnout pro nové a důležité myšlenky a konal ve správnou chvíli, kdy bylo zapotřebí, dokud nedosáhl stanoveného cíle, jakkoliv jeho splnění bylo velmi obtížné. Přesně to se také stalo v květnu roku 1945, kdy se z nepatrné příčiny nakonec zrodil nejdůležitější a mravně nejhodnotnější čin Pittrova celého života. (Kosatík, 2009, s. 196) Devátého května 1945 ohlásil obnovený český rozhlas pomoc pro koncentrační tábor v Terezíně napěchovaný lidmi a sužovaný tyfovou epidemií. Přemysl Pitter vyzbrojen legitimací člena zdravotně-sociální komise Revoluční národní rady se tam ihned rozjel a zjistil, že je zapotřebí naléhavě odvézt všechny děti z tábora, ve kterém se začal šířit skvrnitý tyfus. Ze dne na den se stal „pánem“ čtyř zámků a panské vily, které Česká národní rada zabavila při převratu jako německý majetek a dala mu je k dispozici. Budovy měly sloužit jako zotavovny pro děti z koncentračních táborů, protože Milíčův dům se pro tento účel nehodil a Mýto bylo příliš malé. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 156)

Při té příležitosti představil úředníkům národního výboru i první pětici svých spolupracovníků, kteří vypleněná panská sídla proměnili ve vhodné dětské domovy. Byli to manželé Teichmanovi, Růžičkovi a Otuše Dürrová. Ta jako jediná měla pedagogické vzdělání, byla profesorkou výtvarného umění a vůbec všestranně umělecky zaměřená. Pečovala o umělecké předměty na zámcích a šířila všude klid, krásu a harmonii. (Kosatík, 2009, s. 196) Zdeněk Teichman se stal hlavním správcem budov, už před válkou zajišťoval stavbu malé ozdravovny v Mýtě. Jeho manželka Miluše byla zdravotní sestra a její hlavní starost byla péče o podvyživené děti, proto se ujala funkce zásobování v kuchyni. (Fierzová, 1992, s. 8)

První odvážná pětice se nejprve pustila do zámku Olešovice, část vybavení zámeckých místností byla vystěhována a z Prahy, z bývalých ubytoven pro výchovu nacistické mládeže, byl odvezen nový nábytek, talíře, příbory a jiné zařízení. Pracovníci žili pouze o bramborové polévce a rychle se připravovali na provoz zotavovny. Během týdne byly ložnice vybaveny bíle povlečenými dětskými lůžky a také jídelna byla nachystaná přijmout první strážníky. (Fierzová, 1992, s. 9) Už 22. května 1945 bylo do olešovického zámku přivezeno prvních čtyřicet dětí. Nejednalo se však o děti židovské. To bylo chápáno jako jeho provinění, neboť místo českých dětí přijal německé chovance dětského domova v Rumburku ve věku od dvou do tří let. (Kosatík, 2009, s. 197) V dalších terezínských transportech už převážily děti židovské.

Ač zmořeny jízdou, děti údivem otvíraly oči, když vstoupily do jídelny k uvítací večeři. Usadili je na měkké židle kolem dlouhého stolu. Sladká krupicová kaše lákavě voněla. Děti byly okouzleny. Starší asi uvažovaly: „Neprobudíme se ráno zase mezi šerednými zdmi přečpaných terezínských kasáren? Nebo je to nějaký podvod, Potěmkinova vesnice, jakou jsme zažily i v pevnosti?“ Ale také pro Přemysla Pittra je to jedna z nejkrásnějších chvil v životě. Rozradostněně pozoruje údiv dětí. (Fierzová, 1992, s. 9)

Stejně jako v Milíčově domě, v olešovické ozdravovně a později i v ostatních zámcích žádný ze zaměstnanců nepobíral od státu plat a veškeré náklady Pitter hradil z vlastních zdrojů.

Vzhledem k tomu, že židovské a německé děti vyžadovaly odbornou lékařskou péči, Přemysl Pitter později rozhodl v olešovickém zámku zřídit ústavní nemocnici. Jejím vedením pověřil židovského lékaře Emila Vogla, který jako jediný z celé své rodiny přežil útrapy několika koncentračních táborů. Paradoxně se staral především o děti německé a pečoval o ně stejnou láskou jako o děti židovské. (Pitter, 1996, s. 62) Dalším neopomenutelným Pittrovým spolupracovníkem se v Olešovicích stal H. G. Adler, který také jako jediný přežil koncentrační tábor. Tento židovský učitel, později věhlasný německý spisovatel, objevil výtvarné nadání „zámeckého dítěte“ Yehudy Bacona a zařídil mu v Praze vzdělání ve výtvarném umění. (Bacon in Kohn, 2011, s. 105)

Po prvním zámku přišel na řadu Štířín, ve kterém bylo obnovení provozu obtížnější. Zámek proti Olešovicím byl mnohem honosnější, proto byl také vyhledáván zloději a podobnými živly pro skrytá bohatství. Přemysl Pitter se proto seznámil s důstojníky ruské armády a požádal je o ochranu. Již 2. června 1945 se ozývaly i ve zdech štířínského zámku výkřiky dětského údivu a radostný rámus. (Fierzová, 1992, s. 9) Mezi prvními dětmi sem

byla opět převezena skupina asi padesáti německých dětí ve věku kolem patnácti let. Péči o ně převzali Otuše Dürrová a Antonín Moravec. (Kosatík, 2009, s. 198) Antonín Moravec byl mladý učitel a jeden z nejlepších vychovatelů, který působil na štiřínském zámku a měl na starosti výchovu mladých chlapců. V roce 1946 vypracoval na žádost Přemysla Pitttra zprávu o svých svěřencích, ze které bylo patrné, že chlapcům prospívá výchova ke spolupráci. Vycházel totiž z poznatku, že děti v koncentračním táboře byly zvyklé pracovat jednotlivě, každý „sám za sebe“, pouze pod dozorem, a tedy jejich snahou bylo udělat co nejméně. Práce pro ně byla trestem a za těchto okolností musely pracovat několik let. Antonín Moravec se hochům věnoval při hře i při společném jídle, a když chlapci viděli, že jejich učitel pracuje stejně jako oni, přestali se ohlížet po ostatních, a naopak se snažili, aby jejich přínos byl co největší. K výchově ke spolupráci velmi dobře pomáhala i hra. Jednou z nejoblíbenějších a nejefektivnějších se stala odbíjená, při které se chlapci naučili vzájemně nahrávat míč. *Jsem přesvědčen, že chlapci si vezmou do svých nových domovů smysl pro účinnou a odpovědnou spolupráci. A i kdyby se časem někdo z nich dostal na scestí, dá mu novou sílu i pobídku k dalšímu slušnému životu vzpomínka na táborák, na nedělní setkání s Přemyslem Pittrem a na to celkové prostředí láskyplné spolupráce ve Štiříně.* (Moravec in Fierzová, 1992, s. 13)

V době, kdy se naplno rozběhl odsun německého obyvatelstva, jako třetí zámek v pořadí následovala Kamenice. Pitter celý zámek vyhradil německým dětem z internačních táborů, dětem smíšených česko-německých manželství a dětem kolaborantů. Péče o tyto děti vzbuzovala velkou nevraživost nejen v denním tisku, ale i u místních obyvatel. Pro „přátelství k Němcům“ byl tedy Přemysl Pitter vyloučen ze zdravotně-sociální komise, avšak díky vedoucímu odboru péče o mládež dr. Stanislavu Kohoutovi se stal správcem zámků, které tehdy spadaly pod ministerstvo sociální péče. (Pitter, 1996, s. 60–61) Československá vláda chtěla Němce co nejdříve odsunout, avšak okupační úřady ostatních zemí odmítly přijímat další transporty, proto německé děti zůstaly v Pittrově péči nejdéle. (Kosatík, 2009, s. 201)

V Kamenici se Pittrovi podařila socializace německých dětí za spolupráce čtveřice žen. První pedagogickou silou se stala Dobroslava Štěpánková, nazývána „velká učitelka“ – *nejen její postava inspirovala k takovému pojmenování, ale i v ní bylo cosi velikého, když s několika drobtů německých slov, které znala, dovedla najít cestu k srdci těchto hochů.* (Fierzová in Pitter, 1996, s. 165) Protože neuměla německy, a přece jen se nedokázala moc dobře s německými dětmi domluvit, přidal k ní Přemysl Pitter německou lékařku Evu

Karstovou, která byla ale později po udání vyřazena z personálu a odsunuta do Německa. *První učitelka, ač znala jen málo německy, se dokázala mistrně s dětmi dorozumět, třeba pomocí německé bible: když nebyl dětský tlumočník nablízku, vytáhla kapesní bibli a ukázala prstem na verše, které odpovídaly kladené otázce. Dovedla dobře působit mravně i nábožensky i na německé děti. Ale pro nové chlapce to nestačilo, proto nám doporučila svou přítelkyni z Moravy, kterou děti zpočátku nazývaly zpočátku „malá učitelka“, zatímco ona byla „velká“. Obě měly velkou schopnost vžít se do duší opuštěných a utrápených dětí. Nová „teta M.“ měla vyrovnanou mysl a klidnější temperament než „teta D.“, a tak se znamenitě doplňovaly a přispěly velkou měrou k vývoji dětí a dětské rodiny. Nebyly jen učitelkami, ale i vychovatelkami a matkami domu v nejkrásnějším smyslu těchto slov.* (Fierzová, 1992, s. 39)

Jednalo se o Marii Šterbovou, dceru moravského faráře, která se naučila na svých studiích ve Švýcarsku německy. Měla organizační talent a dokázala s dětmi organizovat např. rozpravy o jejich rodinné válečné minulosti. (Kosatík, 2009, s. 201)

Úkolu při komunikaci s německými dětmi a při vyřizování korespondence s jejich rodinnými příslušníky se ujala Němka provdaná za Čecha Klára Margová. Nejenže pomáhala v Milíčově domě vést podobnou kartotéku všech zámeckých dětí a psala německé odpovědi na dotazy po ztracených, také každý týden přijížděla do Kamenice předčítat starším hochům a děvčatům ukázky z německé literatury, z čehož se vyvinuly různé besedy o nejvážnějších otázkách života. (Fierzová, 1992, s. 40)

Jako poslední byl pro Pittrovu akci zabrán menší zámek v Lojovicích, který byl přeměněn na izolační nemocnici pro zvláště komplikované zdravotní případy malých dětí z internačních táborů. Sem bylo již 26. července 1945 přivezeno prvních třicet dětí z Raisovy školy, kde byla vůbec situace internovaných jedna z nejhorších. V Raisově škole neměli šanci na život nejmenší kojenci, protože byl zakázán přísun mléka. Ve škole internovaní neměli dostupné hygienické zařízení a všichni byli po strop namačkáni do místností bez jídla a pití. Bylo nařízeno, že Němcům se má dostat stejných přídelů, které za nacistů dostávali Židé. (Pitter, 1996, s. 59)

Nikdy nezapomeneme, jak tyto nemohoucí bytůstky zůstaly apaticky ležet na trávníku, když jsme je vyložili. S velmi smíšenými pocity jsme na ně zírali. S radostí sice, že se je podařilo vyvézt z pekla lágru, ale více s trpkostí nad tím, že se český národ mohl v slepé pomstychtivosti snížit k něčemu tak nelidskému. (Fierzová, 1992, s. 23)

V Lojovicích bojoval doktor Vogl o dětské životy, ale nakonec přes veškerou péči celkem sedmi německým dětem, hladovým a vysíleným, nedokázal pomoci. (Kosatík, 2009, s. 202)

Dodatečně byl ke čtyřem zámkům zabrán ještě hotel Belleuve v Ládvi, který se nacházel nedaleko Olešovic. Tento penzion Přemysl Pitter se svými spolupracovníky přeměnil na domov pro děti, který mohl pojmout až tři sta třicet lůžek. (Pitter, 1996, s. 62)

Vjemy a zkušenosti z koncentračních táborů se vymykaly jakékoliv pedagogice a všem systémům lidských pravidel. Děti žily v očekávání plánovaného utrpení. Větší děvčata a chlapci, kteří přišli do zámků po terezínských dětech, prošli také peklem Osvětimi a jiných vyhlazovacích táborů. Měli pouze to štěstí, že přišli na řadu později, když už Hitler potřeboval i jejich ruce a do plynu byli určeni jen slabí a choří. Zdatnější byli posláni do jiných koncentračních táborů, kde byla jejich práce využita pro válečný průmysl. Avšak jen malé procento z nich přežilo. Do zámků přišlo celkem něco přes dvě stě padesát mladých obětí nacistické nelidskosti a našly tu šťastný domov a duševní zotavení. Trávily tu jeden až dvacet měsíců, než je našel nějaký příbuzný. Některé byly zařazeny židovskou péčí o mládež do transportu – menší do Anglie, větší do Palestiny, jak si to většinou přály. Některým sirotkům Přemysl Pitter našel vhodné pěstouny. (Fierzová, 1992, s. 17) Tuto odpovědnou úlohu měla na starosti Pittrova dlouholetá přítelkyně Anna Pohorská, která pracovala od začátku v Milíčově domě. Přijímala nabídky uchazečů a na základě osobního pohovoru se snažila vystihnout, v jaké rodině by bylo dané dítě dle svých individuálních potřeb spokojené. (Fierzová, 1992, s. 44)

Největší odpor a nevoli proti tomu, abychom v zámeckých domovech pečovali též o děti německé, bylo možno očekávat od Židů, kteří přece zažili od Němců tolik krutosti. Nebylo tomu tak. (Pitter, 1996, s. 62)

Když Pitter židovské děti připravoval na příchod malých Němců, řekli mu tito židovští sirotci spontánně: „Děti za nic nemohou!“ (Fierzová, 1992, s. 27) Pittrova židovská mládež ochotně pomáhala stěhovat lůžka a připravovat jídlo pro německé děti. Někteří byli vyděšení, když se objevili chlapci, kteří svojí podobou připomínali jejich bývalé trýznitele, přesto nebyly pozorovány stopy tajné nenávisti nebo zášti. Ze zdravotních a technických důvodů byla židovská a německá mládež ubytována odděleně. Setkávali se však na zahradě, na hřištích při různých hrách, v kuchyni, při práci a různých besídkách. Ojedinelé nesrovnalosti byly vyvolávány staršími německými hochy, kdysi členy Hitlerjugend, kteří

nebyli zpočátku schopní odložit vštěpované předsudky. Tyto nesrovnalosti Pitter řešil slovním napomenutím a osobní domluvou. (Pitter, 1996, s. 63)

Přemysl Pitter mimo jiné zajišťoval „zámeckým“ dětem řádné vzdělání. Kromě dětí židovských tu bylo mnoho dětí školního věku, které mluvily česky, byť pocházely z národnostně smíšených rodiců, kteří se přihlásili k německé národnosti. Pro tyto děti Přemysl Pitter zahájil pravidelné české vyučování. Ministerstvo školství přidělilo do zámků jednoho učitele, který se plně věnoval dětem a připravoval je na budoucí přestup do českých škol. Jednalo se o děti z kolaborantských rodin, které nouze vehnala na německou stranu. Svou dvojjazyčností usnadňovaly dorozumívání dětí a dospělých. Děti čistě německého původu z nařízení vyšších úřadů nesměly být vůbec vzdělávány. Časem se však samy od sebe pouhým odposloucháváním naučily česky, čímž se tak brzy v kamenickém zámku utvořil dětský česko-německý kolektiv. (Fierzová, 1992, s. 37)

V zámcích našly dočasný domov nejen německé děti, ale i matky některých z nich. Velitelé internačních táborů byli většinou rádi, že se mohou dětí zbavit, ale s matkami to bylo těžší. Bezpečnostní orgány je Pittrovi přenechávaly jen zřídka, a to jen pod podmínkou, že byly využity jako nezbytně nutné pomocné síly. Některé matky byly zpočátku nedůvěřivé a došlo i k tomu, že museli jednu z nich přeložit do jiného zámku, neboť její vliv rušil výchovu jejího dítěte. (Fierzová, 1992, s. 29) V zámcích se našly naopak i matky, kterým jejich dítě i přes veškerou péči dr. Vogla zemřelo, i přes svou bolestivou ztrátu dál pomáhaly s ostatními dětmi. (Fierzová, 1992, s. 29) Pittrova pomoc s německými matkami také spočívala v dosažení společného odsunu s jejich dětmi. Stalo se tak například, že jedna německá matka byla ve výkonu trestu za udání na jiného Němce. Pittrovi se podařilo matku omilostnit a společně vrátit s jejími dětmi do Německa. Později mu napsala mnoho děkovních dopisů. (Fierzová, 1992, s. 47)

Přemysl Pitter věnoval zvláště velkou pozornost postiženým dětem, snažil se jim vynahradiť lásku, kterou takovým dětem často ostatní upírají. Málem se stalo, že se stal poručníkem malého německého chlapce, který při útěku na západ dostal ránu pažbou do hlavy a ochrnuté lícní nervy mu znetvořily tvář. Pittrovi se ve většině případů podařilo najít dětem příbuzné, ke kterým se mohly vrátit, a stejně tomu tak bylo i u tohoto postiženého chlapce. (Fierzová, 1992, s. 89)

Ve čtyřech nevyřešených dětských osudech se nechal Pitter ještě jako ředitel zámků ustanovit jejich poručníkem. Jedním z nich byla Marta Conradová, která byla přivezena z internačního střediska v Raisově škole ve věku čtyř let. Jako jediná zůstala v Pittrově péči

nejdéle, až do roku 1952. (Fierzová, 1992, s. 93) Poslední Pittrovi chráněnci odjeli v roce 1947. Všechny domovy byly zlikvidovány kromě olešovického zámku, který zůstal i nadále domovem pro opuštěné děti. (Pitter, 1996, s. 70)

Přemysl Pitter v květnu 1947 slavnostně a veřejně oznámil ukončení „zámecké dvouletky“. Celkově zotavovnými prošlo na 810 dětí, z toho 247 jich bylo z koncentračních táborů (z nich 165, většinou židovského původu, přišlo z Terezína), 407 dětí z internačních táborů pro Němce a kolaboranty, zbytek tvořily československé děti repatriované po skončené válce z Německa. (Kosatík, 2009, s. 213)

Po dvou letech velmi intenzivní práce pro děti bez domova umístěné v zámeckých domovech Pittrova práce dále narůstala. Z různých okupačních zón Německa přicházely dopisy s prosbou, aby našel další německé děti, které se v Čechách a na Moravě ztratily. Pitter využil každé informace a psal četné dopisy místním úřadům i soukromým osobám. Olga Fierzová probírala seznamy dětí, které našli, a jejich přátelé se osobně vyptávali v bývalých táborech a nemocnicích. Takto důkladně se hledaly stovky ztracených dětí. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 175)

3.3 Tábor Valka

Poprvé po dlouhých letech trávil jsem Štědrý den bez dětí. Ale dostalo se mi nejkrásnějšího vánočního daru, odkud jsem se nenadál! Náš bývalý chovanec Jirka Bacon píše z Jeruzaléma: „Drahý strýčku! Nás dvacet Tvých bývalých chráněnců, hochů a děvčat žijících v Izraeli, se dovědělo, že jsi přišel do Anglie jako uprchlík. Usnesli jsme se, že Tě pozveme do Izraele a budeme se tu o Tebe společně starat... Nabídku jsem nepřijal. Silně jsem cítil, že mám ještě před sebou úkol. (Pitter, 1996, s. 83)

Zestátnění dětských domovů, včetně Miličova domu, výsledky, odvolání z místa ředitele, náhlé nucené přestěhování do podnájmu, předvolání k prokurátorovi a současně varování před zatčením a odsouzením k nuceným pracím v Jáchymových dolech, což znamenalo jistou smrt, které zažíval po roce 1948, přimělo Přemysla Pittra k útěku přes hraniční pásmo do Drážďan, dále do Lipska a přes Západní Berlín k německým přátelům. (Fierzová, 1992, s. 95). Rok po svém útěku spolu s Olgou Fierzovou navštívil několik táborů pro uprchlíky, kteří uvázli v Německu a Rakousku. Nejhorší poměry však spatřili v největším z těchto středisek, v táboře Valka u Norimberka. Díky doporučení německého ústředí Červeného kříže, který spolupracoval v období „dvouletky“ při pátrání

po německých dětech, mohl Přemysl Pitter vykonávat svoji sociální práci v tomto táboře. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 175)

Tábor Valka bylo barákové město ležící na hranici pobaltských států, které dostalo název od zavlčených Estonců a Lotyšů. Ti tam byli ubytováni po zhroucení Hitlerovy „Třetí říše“. Mezi Němci se však táboru přezdívalo „Tschechenlager“, protože časté násilné výstřelky nebo zločiny byly nejčastěji připisovány právě Čechům. (Kosatík, 2009, s. 242) V roce 1952 byly v táboře ubytovány asi čtyři tisíce lidí z čehož necelou polovinu tvořily ženy a děti do čtrnácti let. Nejvíce bylo Čechů (800), Poláků a Ukrajinců (po 700), Slováků (500), byly tam však i stovky Maďarů, Rusů, Jihoslovanů a příslušníků dalších národů. (Kosatík, 2009, s. 241)

Většinu osazenstva v táboře tvořili mladí lidé ve věku osmnáct až třicet let, kteří byli napěchováni do studených, vysloužilých dřevěných baráků. Mohli se sice volně pohybovat, nesměli však změnit bydliště, ani přijmout práci, pokud nebyli úřadem Spolkové republiky uznáni za politické uprchlíky. Vyšetřování se táhlo i několik let, a tak se Valka stala pro mnohé lidi vězením, postupně u nich docházelo k větší a větší demoralizaci. Duševní deprese a starost o rodinu, kterou zanechali ve své vlasti, lidi sváděly k nadměrnému požívání alkoholu, rvačkám, krádežím, pohlavní promiskuitě, prostituci a také k trestné činnosti. (Pitter, 1996, s. 85) Další okolnost, která činila pobyt v táboře nesnesitelným, bylo množství národností, které byly vůči sobě nepřátelské. Národnostní skupiny tvořili nejen uprchlíci před komunistickým terorem, ale i bývalí kolaboranti s nacisty, kteří uprchli z vlasti ze strachu před odplatou. (Pitter, 1996, s. 86) Podmínky ve Valce byly velice smutné. Šance sehnat práci a přivydělat si byla minimální. Vázlo také zásobování. V zimě byl dokonce tábor téměř bez elektřiny, protože se v noci vypínala a přes den přerušovala dodávka. Příděl uhlí na osobu za jeden den činil jeden a čtvrt kilogramu. Množství stravy bylo také omezeno. (Pitter, 2009, s. 242)

Přemysl Pitter přišel do Valky s nadějí, že bude moci změnit poměry mezi lidmi a zavést některé pracovní možnosti, což se ale později ukázalo jako nemožné, a to především z důvodu, že se o správu tábora dělilo víc německých institucí najednou. Avšak svoji činnost ve Valce Pitter s Fierzovou zaměřili především na největší a nejnaléhavější potřebu, tedy lidskost a mravní oporu, to zde nejvíce chybělo. (Pitter, 1996, s. 88)

Přemysl Pitter se s Olgou Fierzovou v lednu 1953 do tábora nastěhovali, ale nakonec se jednalo o bydlení na tři měsíce, protože díky velkému ruchu neměli na práci klid. Jejich práce začala s dětmi z Československa, které dvakrát týdně učili křesťanské písně. Děti se tak staly mostem k dorozumění s dospělými. Také navštěvovali nemocné uprchlíky v táborové nemocnici. Pitter se nemocné snažil povzbudit alespoň několika přátelskými slovy v jejich mateřském jazyce, a pokud mohl, poskytoval pomoc materiální. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 186) Finanční příspěvky získával nejen od svých přátel, které žádal o pomoc ve svých dopisech, ale také od Národního svazu československých protestantů v Americe, který poslal příspěvky na pomoc uprchlíkům nacházejícím se v největší nouzi. Jednalo se především o příspěvky na dietní stravu a větší přiděl paliva pro děti a nemocné, na stravu pro zvláštní případy, včetně poštovního pro rozsáhlou korespondenci s uprchlíky. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 201) Přemysl Pitter pomáhal i matkám s malými dětmi, protože v táboře chyběly jejich babičky, které by s výchovou dětí a jejich péčí pomohly. Oba tedy duchovně pomáhali tím, že tyto samoživitelky navštěvovali v jejich ubytování, přinesli dětem obvykle ovoce a máslo, to si matky ze své malé podpory nemohly dovolit. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 191)

Přemysl Pitter v táboře vykonával nejen sociální pomoc, ale také práci pastorační. K jeho kazatelské činnosti mu byla poskytnuta dřevěná táborová kaple s přistavěnou zvoničkou, kde probíhaly nedělní bohoslužby v několika jazycích, a stala se tak baštou těm, kdo hledali útočiště. Ke kapli byla přistavěna větší kůlna, ve které Přemysl Pitter zřídil českou knihovnu. Často bylo půjčování knih záminkou pro důvěrné rozhovory. (Pitter, 1996, s. 88) Návštěvníci českých bohoslužeb se střídali, jejich průměrný počet se ustálil v rozmezí 20–35 osob. Bylo jich mnohem méně, než byl Přemysl Pitter zvyklý z Milíčova domu. Bylo to dáno také tím, že jejich složení se měnilo měsíc od měsíce. (Kosatík, 2009, s. 246) Přemysl Pitter neměl zájem obracet lidi na určité vyznání, ale vést je skutečně k Bohu. Kromě nedělních shromáždění pořádal každý týden diskuzní večer, který účastníky vzájemně sblížoval. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 190) Pittrovy nedělní bohoslužby s jeho kázáním a další jeho promluvy vzniklé ve Valce na nejrůznější duchovní a duchovně-politická témata pravidelně jednou za měsíc vysílala československá redakce Svobodné Evropy v Mnichově. (Kohn, 1995, s. 69) Skutečnost, že Pitter působil na dospělé lidi nejen ve Valce, ale i v jiných zemích, doložila jedna žena, kterou našli v bezvědomí v roztrhaných šatech na bavorské straně hranice, opatřené ostnatým drátem. Sama vypověděla, že v Československu tajně

poslouchají Pittrovu řeč, ze které čerpají sílu ve své duchovní nouzi. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 202)

Mnohem více než matek s malými dětmi ve Valce bylo mužů, kteří se ocitli bez příbuzných a přátel. Většinu z nich tvořili mladí lidé, kteří postrádali oporu rodiny, našli se ale i starší lidé, jejichž naděje na nabídky zaměstnání nebo povolení emigrace byly minimální. Často se tak stávalo, že se uprchlíci vrátili zpět do své rodné země i za cenu uvěznění nebo nucených prací. Podle Pittra jejich zoufalá rozhodnutí vyplývala z nedostatku porozumění a absence individuální pomoci. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 199) Pittra ve Valce vyhledal také osmnáctiletý Petr, který žil jako chlapec v Milíčově domě, po svém příjezdu hladový a promrzlý. Přemysl Pitter mu dal vše potřebné, avšak než stihl pro něj udělat víc, chlapec se chytil kriminálníků a již mu nebylo pomoci. (Pitter, 1996, s. 85) Vyhledal ho zde i další jeho chráněncem, který byl nejzarytějším hitlerovcem v Kamenici. Viktor uprchl přes hraniční zónu a přišel si pro nestrannou informaci o poměrech na Západě. (Fierzová, 1992, s. 78)

V mé pastorační službě jsem tak postaven před velice obtížný úkol: být velmi opatrný, a přece vidět v každém koho potkám, nešťastného nebo ztrápeného člověka, kterého mi Bůh poslal do cesty. (Pitter, 1996, s. 197)

Občas přišli do Valky i agenti tajné služby vydávající se za uprchlíky. Přestože Pitter o jejich záměrech věděl, choval se k nim přátelsky. Zastával názor, že nenávist a násilí vždycky vyvolají novou nenávist a násilí. Třebaže jistý agent Olda měl za úkol Pittra dostat zpět do Československa, kde byl trnem v oku tamním úřadům, od Pittra dostal pozvání na Štědrý den. Po Pittrově výkladu o významu Vánoc a společnému zpěvu koled přišel Olda osobně svému hostiteli poděkovat a nechal se slyšet, že tak krásný Štědrý večer, jako měl zde ve Valce, zažil jen kdysi dávno u maminky. (Pitter, 1996, s. 89)

Nejenom ve Valce měli uprchlíci problémy. Přemysl Pitter byl po emigraci v písemném kontaktu s dalšími svými známými emigranty. Jeden slušný chlapec krátce po svém příjezdu do Brazílie napsal Pittrovi dopis, že byl v tak zoufalé situaci, že se málem stal zlodějem, avšak vzpomínky na společná setkání v táborové kapli jsou mu duševní oporou. Ze stejné země psala Pittrovi i jedna mladá matka, která hodnotila svoji situaci ve Valce a Brazílii: *Život v táboře byl snesitelný ve srovnání s podmínkami, v nichž musíme žít teď.*

Ve svém dopise vzpomíná na nedělní a středeční shromáždění, na svou cestu k víře, kterou právě ve Valce díky Pittrovi našla. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 200)

Postupem času počet uprchlíků v táboře Valka klesal, což umožnilo zlepšení poměrů. Vzhledem k nutnosti odstranit škody z válečných časů bylo zapotřebí pracovní síly. Uprchlíci dostali rychleji povolení pracovat. V táboře se tedy nejdéle zdrželi dlouhodobě nemocní nebo mravně narušení lidé, kteří za sebou měli nějaký vážný delikt nebo si odpykávali trest odnětí svobody. Tito lidé neměli nikoho, kdo by je navštěvoval. Přemysl Pitter s Olgou Fierzovou se o tyto zbylé uprchlíky starali ještě dva roky po tom, co byla v roce 1960 úředně vyhlášena likvidace tábora Valka. (Kohn, 1995, s 69)

Péče o uprchlíky otevřela Přemyslu Pittrovi cestu do několika bavorských věznic. Zkoumal spisy provinilců, aby jim mohl nějak pomoci nebo poradit. Poznal, že většinou tito lidé postrádali pomocnou ruku na své životní dráze a kvůli svým tíživým podmínkám byli dohnáni k zločinům. Při svých návštěvách nebo přes korespondenci s těmito lidmi nalézal jejich světlé stránky, na něž by se dalo navázat a umožnit jejich resocializaci. Ať už se jednalo o mladého muže, který se snažil z vězení zasílat vydělané peníze své nemocné matce, či jiného muže trápeného osudem jeho nemanželských dětí. S velikou radostí přinesl čerstvě propuštěný muž Pittrovi dárky oplátkou za balíky, které mu s Olgou Fierzovou posílali k Vánocům a narozeninám. Přemysl Pitter chodil také na soudní přelíčení svých chráněnců. Svoji přítomností jim dodával vnitřní klid a odvahu k upřímnosti. (Pitter, 1996, s. 94) V několika případech jej soud jmenoval poručníkem. Měl důvěru mnoha dříve nedůvěřivých lidí v nouzi, kteří se k němu obraceli o radu a pomoc v těžkých chvílích. (Fierzová in Pitter, 1996, s. 206)

Český uprchlík, který strávil mnoho let v táboře Valka v Pittrově kruhu a potom se přestěhoval se svou rodinou, napsal Pittrovi dopis: *Když jsem v nějaké záležitosti v koncích a nevím, co dělat, manželka mi obvykle říká: „Udělej to, jak myslíš, že by to udělal bratr Pitter“, a potom vždycky najdu správné řešení.*“ (Fierzová in Pitter, 1996, s. 208)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V empirické části předkládané práce se zabýváme andragogickým rozsahem osobnosti, a sociálně andragogické činnosti Přemysla Pittra. V rámci kvantitativního výzkumu jsme zvolili metodu dotazníku. „Dotazník je psaný soubor otázek. V rámci vyplňování dotazníku respondent čte otázky, interpretuje jejich význam a následně na ně odpovídá.“ (Kumar in Skutil, 2011, s. 80)

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bakalářské práce je zjistit, zda je i andragogický rozměr Přemysla Pittra v povědomí širší veřejnosti a určit, zda by se odkaz Přemysla Pittra měl šířit i v dnešní době. Oslovili jsme několik skupin respondentů, abychom získali relevantní podklad pro výzkum.

Stanovené dílčí cíle jsou:

- Zjistit informovanost vybraných skupin respondentů o osobnosti sociální pedagogiky a sociální andragogiky Přemyslu Pittrovi.
- Zjistit andragogický přínos Přemysla Pittra po druhé světové válce.
- Zjistit, zda by se měl Pittrův historický odkaz aplikovat v dnešní době.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka zní:

Jaký je andragogický rozměr v sociálně pedagogické činnosti Přemysla Pittra?

Dílčí výzkumné otázky:

1 VO: Jaká je informovanost široké veřejnosti o Přemyslu Pittrovi?

2 VO: Jaký je obecný pohled veřejnosti na andragogický přínos Přemysla Pittra během druhé světové války a po druhé světové válce?

3 VO: V jaké oblasti by se sociální pedagog a andragog Přemysl Pitter uplatnil v současné době?

U těchto otázek budou výsledky rozebrány v souvislosti rozdílů odpovědí mezi vybranými skupinami dotazovaných, jejich pohlaví a věku, které jsme si dopředu stanovili.

4.3 Výzkumný soubor

Výběr vzorku pro náš výzkum je velmi důležitý, protože špatně zvolená cílová skupina respondentů by mohla zkoumaný problém znehodnotit. Proto jsme zkoumali skupiny osob, které mají s touto oblastí něco společného.

Pro náš výzkum jsme oslovili několik skupin respondentů, protože nás zajímá, mezi kterými skupinami respondentů je největší povědomí o sociálním pedagogovi a andragogovi Přemyslu Pittrovi.

1. Laickou veřejnost
2. Studenty sociální pedagogiky
3. Studenty andragogiky
4. Vědeckou veřejnost
5. Další příslušníky odborné veřejnosti (nepedagogičtí pracovníci)
6. Jiné

4.4 Výzkumná technika

V rámci výzkumu jsme využili jednu z nejfrekventovanějších metod šetření, a tím je dotazník. *Samotný dotazník je soustava předem připravovaných a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.* (Chráška, 2007, s. 163) Jedná se o metodu, kterou můžeme obecně popsat, jako soubor, který se skládá z předem připravených otázek vložených do formuláře. Jedná se o metodu, která nám umožní statistické zpracování získaných dat. Dotazník je sestaven anonymně, tím pádem předejdeme zkreslení odpovědí respondentů. Dotazníková metoda nám celkem rychle zajistila u vybraných skupin respondentů potřebné informace ke zpracování výzkumné části.

Abychom měli jistotu, že náš výzkum dopadne úspěšně, provedli jsme předvýzkum na malém vzorku respondentů. Potřebovali jsme si otestovat, zda jsou otázky srozumitelné, dobře formulované a zda respondenti porozuměli jejich významu. Vyplnili jsme dotazník na portále VYPLNTO.CZ a zaslali pouze malému vzorku respondentů (bylo jich deset). Dotazníky byly vyplněny správně. Kdo neznal Přemysla Pittra u otázky číslo čtyři odpověděl NE, a tím odeslal svůj vyplněný dotazník ke zpracování. Respondenti, kteří znali osobnost

Přemysla Pittra, dotazník odeslali v pořádku vyplněný. Tyto výsledky nebyly započteny do výzkumu.

Výzkum byl zrealizován pomocí internetového portálu VYPLNTO.CZ a jako výhodu při použití elektronického dotazníku vnímáme získání většího počtu respondentů za relativně krátký čas. Nevýhodou dotazníkového šetření může být nízká návratnost dotazníků. V rámci našeho výzkumu byla návratnost dotazníků podle portálu VYPLNTO.CZ 75,2 %. S těmito výsledky je dále možné pokračovat ve výzkumné části. Vyplňování dotazníků je i kvůli GDPR anonymní, u dotazníků se tak neukládá ani čitelná IP adresa počítače. Odkaz na dotazník byl distribuován prostřednictvím univerzitního emailu Univerzity Tomáše Bati studentům sociální pedagogiky a studentům andragogiky. Následně byl dotazník vyplňován i na sociální síti Facebook a byl sdílen na sociální síti ve skupince Andragogika.

Členění dotazníku

Dotazník obsahuje 21 položek a je rozčleněn do několika částí:

- Úvod – oslovení respondentů, představení, odůvodnění a poděkování.
- První část dotazníku (položka 1-3) obsahuje demografické otázky typu – věk, pohlaví, skupinu.
- Druhá část dotazníku (položka 4) zjišťovala, zda respondenti znají zkoumanou osobnost.
- Třetí část dotazníku (položka 5-10) nám zajistila odpovědi, které se vztahovaly k hlavním činnostem a myšlenkám osobnosti Přemysla Pittra.
- Čtvrtá část dotazníku (položka 11-21) zjišťovala, názor na Přemysla Pittra coby sociálního pedagoga a andragoga a jeho sociálně pedagogický a andragogický přínos.

Položky dotazníku

Ve výzkumném dotazníku jsme využili tento druh otázek:

- Uzavřené otázky: respondent vybírá jednu předpřipravenou odpověď z nabízených variant (položka 1-21)

Např. Do jaké věkové skupiny byste se zařadil/a?

4.5 Časový průběh

Dotazník ke sběru dat probíhal v rámci portálu VYPLNTO.CZ od 25.2. 2021 do 26.3. 2021. Dotazník jsme poskytli široké veřejnosti, abychom zjistili, zda je povědomí o Přemyslu Pittrovi větší než jenom u našich vytipovaných skupin respondentů. Papírové dotazníky jsme v rámci našeho výzkumu nepoužili.

4.6 Zpracování dat

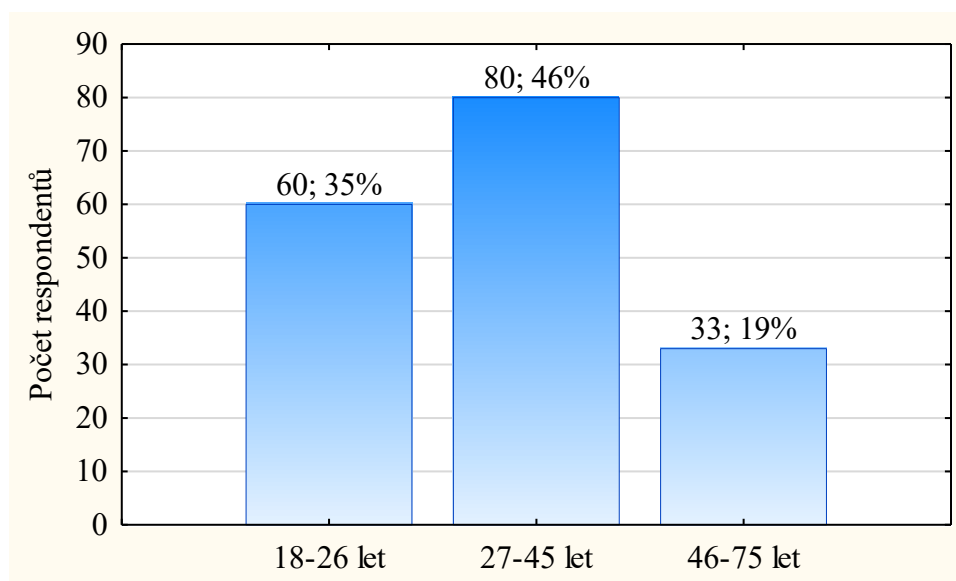
Získaná data z dotazníkového šetření byla díky portálu VYPLNTO.CZ ihned zpracována a vyhodnocena. Aby byl soubor přehlednější, tak jsme získaná data exportovali do Microsoft excel a následně pomocí programu vyhodnotili grafy. Níže uvedené grafy budou obsahovat absolutní i relativní četnosti.

5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT

V této části práce budeme vyhodnocovat a interpretovat data, která jsme získali vyhodnocením dotazníků. Pro všechny otázky dotazníků byly vytvořeny sloupcové grafy s absolutními a relativními četnostmi v programu TIBCO STATISTICA 13.

5.1 Charakteristika respondentů

Položka číslo 1 **Věková kategorie**

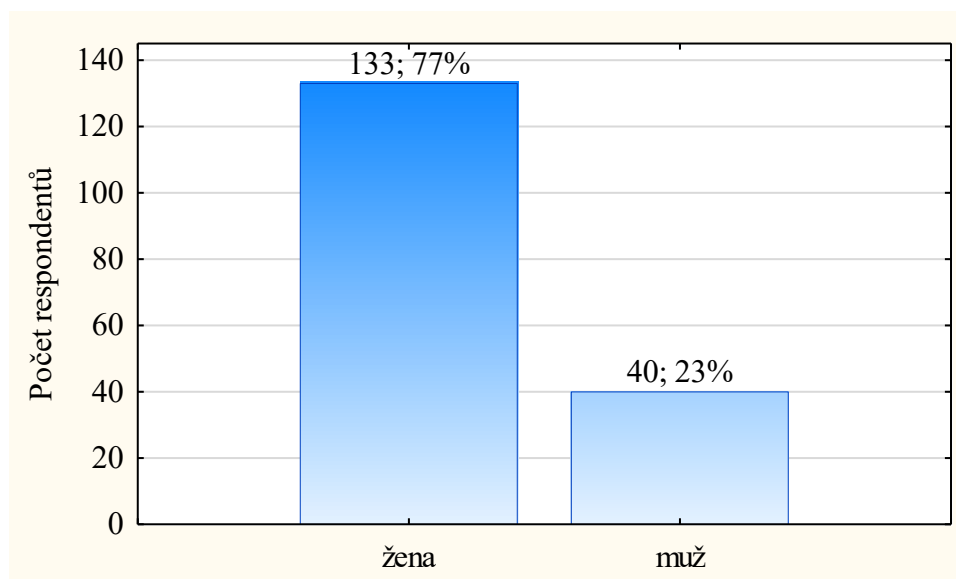

Graf č. 1 Věková kategorie

V grafu č. 1 se dovídáme, že se našeho výzkumného šetření zúčastnilo celkem **173** respondentů. Respondenti hned v první otázce odpovídali na otázku, do jaké věkové kategorie by se zařadili. Byli rozděleni do tří věkových kategorií. První kategorie 18-26 let tvořila **35 % (60)** dotazovaných. Druhá kategorie 27-45 let tvořila největší podíl dotazovaných a to **46 % (80)** a třetí kategorie 46-75 let tvořila nejmenší podíl dotazovaných pouze **19 % (33)** respondentů.

Lze se domnívat, že toto zjištění bylo vlivem vyzrálého věku respondentů, tedy ve věku 27-45 let, kteří většinou již založili své rodiny a z toho důvodu předpokládáme větší zájem o osobnost Přemysla Pittra v souvislosti se záchranou dětí a dospělých.

Položka číslo 2 Pohlaví respondentů

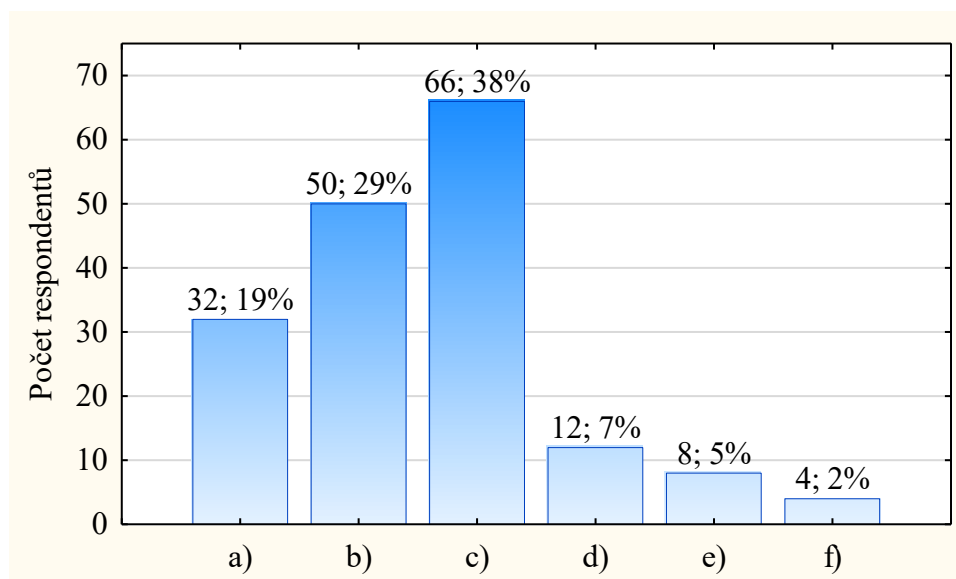

Graf č. 2 Pohlaví respondentů

Jak jsme zjistili v první otázce, tak se dotazníkového šetření zúčastnilo **173** respondentů. Ve druhé otázce jsme zjišťovali, v jakém poměru odpovídali ženy a muži. Jak můžeme vidět v tabulce výše, ženy byly ve velké převaze tj. **133 (77 %)** respondentů oproti mužům, kterých bylo pouze **40 (23 %)**.

S ohledem na humanitně zaměřenou bakalářskou práci jsme předpokládali větší podíl žen, protože k výchově a vzdělávání dětí mají větší vztah víceméně ženy než muži. Toto zjištění nás tedy nijak nepřekvapilo.

Položka číslo 3 Skupiny respondentů

Graf č. 3 Skupiny respondentů

Legenda

- a) Student andragogiky
- b) Student sociální pedagogiky
- c) Laická veřejnost
- d) Vědecká veřejnost
- e) Další příslušník odborné veřejnosti
- f) Jiné

Výše uvedený graf nám ukazuje, že v první a druhé skupině, která zahrnovala respondenty z řad **studentů andragogiky**, se šetření zúčastnilo **32 (19 %)** respondentů a **studentů z řad sociální pedagogiky** s účastí **50 (29 %)** respondentů. Ve třetí skupině, jež zahrnovala **laickou veřejnost**, se šetření účastnilo **66 (38 %)** respondentů. Ve čtvrté skupině, jež zahrnovala **vědeckou veřejnost** s účastí **12 (7 %)** respondentů. Pátá skupina zahrnovala další **příslušníky odborné veřejnosti** (jednalo se o nepedagogické pracovníky), které se zúčastnilo **8 (5 %)** respondentů a šestou skupinu zastupovali **nezařazení respondenti**, kteří byli pouze **4 (2 %)**.

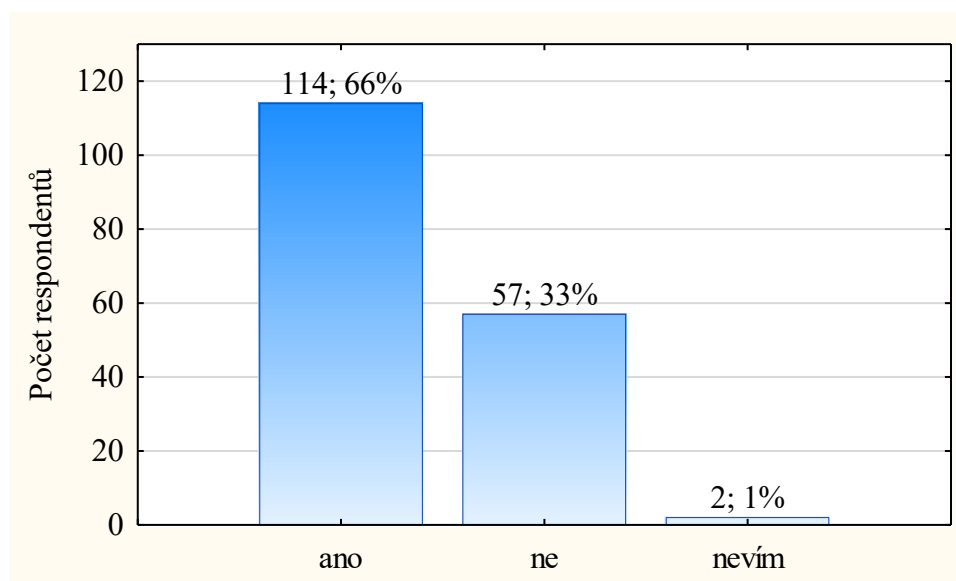
V dalším výzkumu budeme pracovat pouze s **prvními čtyřmi** skupinami respondentů, které tvoří studenti oboru andragogika, studenti oboru sociální pedagogika, laickou a odbornou veřejnost. Pro větší přehlednost v rámci rozlišení jednotlivých skupin respondentů budeme ve výsledné interpretaci **pracovat se studenty oboru andragogika a sociální pedagogika pouze jako se studenty vysokých škol**.

Z výsledného grafu tedy vidíme, že sice odpovídalo nejvíce respondentů laické veřejnosti, ale po sečtení studentů oboru andragogika a sociální pedagogika má největší zastupitelnost studenti vysokých škol.

5.2 Interpretace dat

1 VO: Jaká je informovanost široké veřejnosti o Přemyslu Pittrovi?

Informovanost o Přemyslu Pittrovi

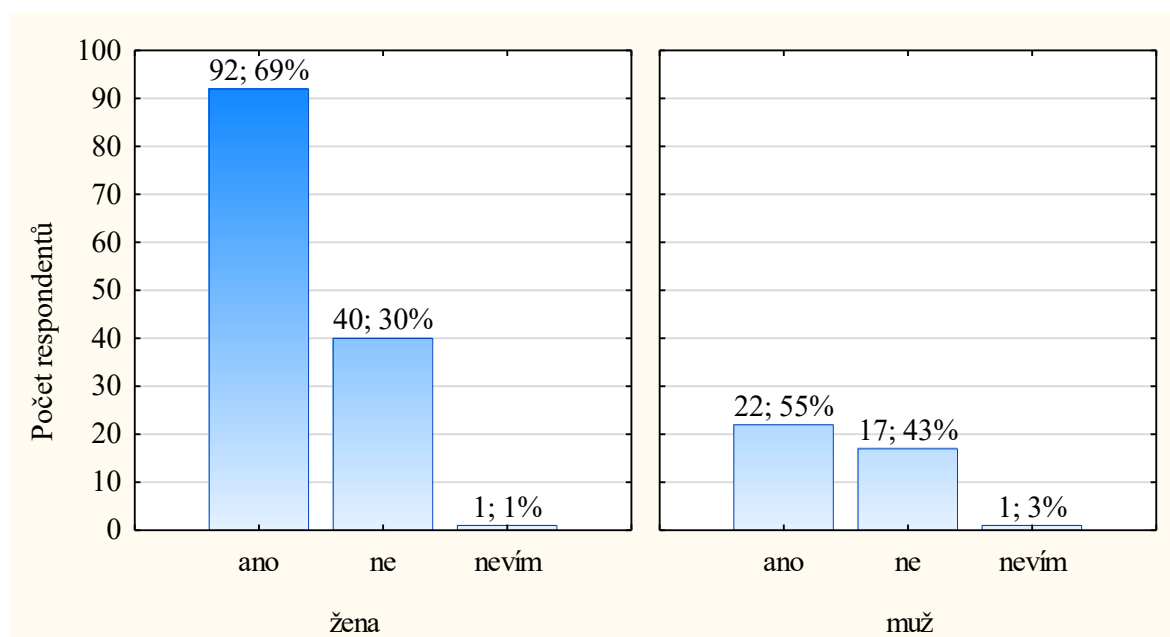

Graf č. 4 Informovanost o Přemyslu Pittrovi

Jak z výše uvedených výsledků vidíme, z celkového počtu **173** dotazovaných respondentů zná osobnost sociálního pedagoga a andragoga Přemysla Pittra, **114** respondentů, **57** respondentů o této osobnosti nikdy neslyšelo a **2** respondenti si nebyli jisti.

Touto otázkou se dotazník uzavřel všem respondentům, kteří Přemysla Pittra **vůbec neznali**, tudíž v dalším výzkumném šetření bude o 57 respondentů méně.

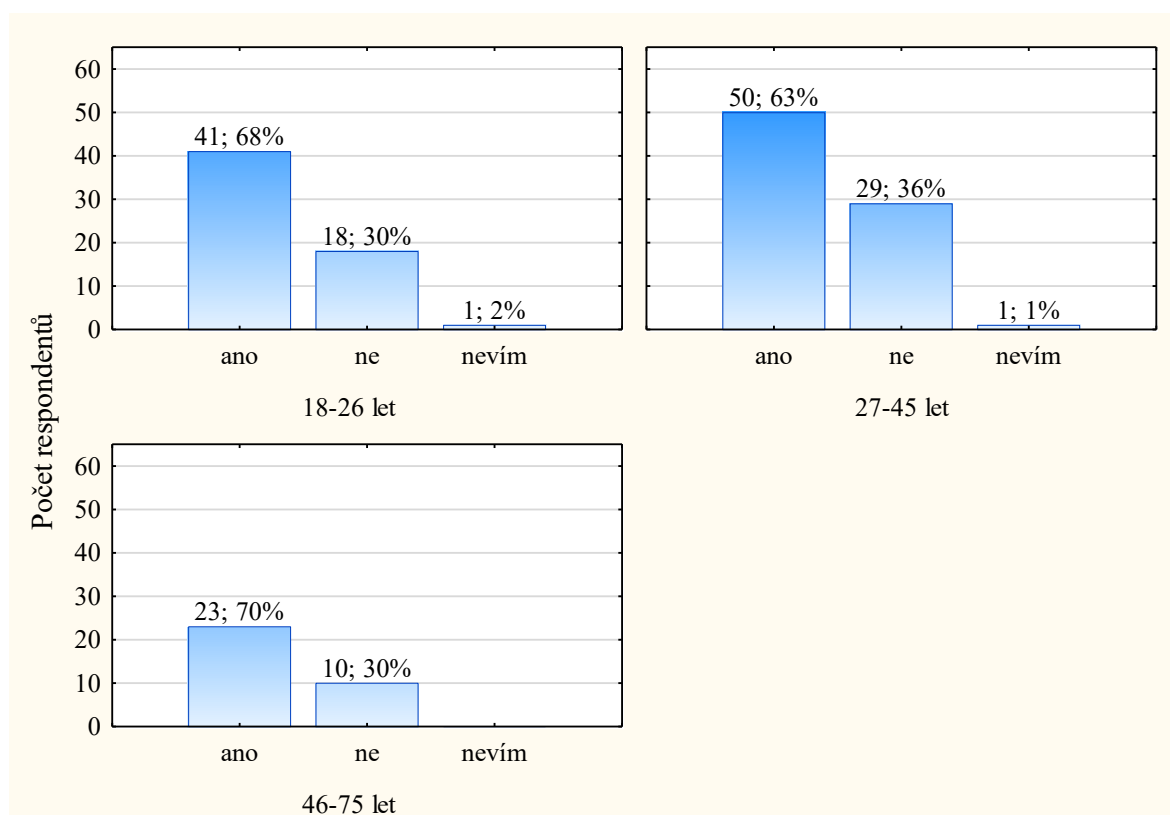
Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle pohlaví)

Graf č. 5 Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle pohlaví)

Ve výše uvedeném grafu můžeme vidět, že znalost o osobnosti Přemysla Pittra převažuje u ženského pohlaví, které tvoří **92** respondentů, **40** žen osobnost vůbec nezná a **1** žena si není jistá, zatímco u mužského pohlaví tvoří pouze **22** respondentů, co znají Přemysla Pittra, **17** respondentů odpovědělo **NE**, a **1** respondent **NEVÍ**.

Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle věku)

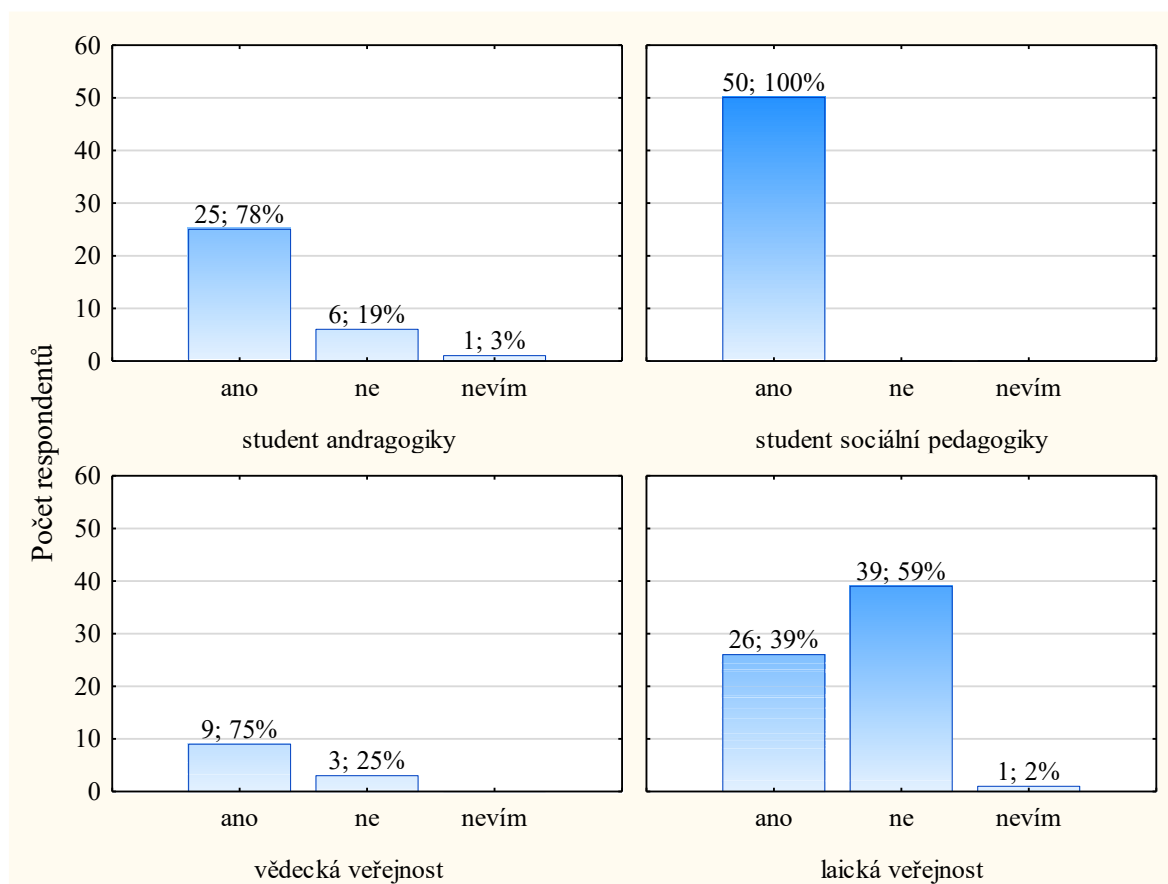
Graf č. 6 Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle věku)

Věková kategorie **18-26** let s celkovým počtem **41** respondentů má povědomí **18** respondentů odpovědělo **NE**, **1** respondent odpověděl **NEVÍM**.

Z provedeného šetření nám vyplývá, že celkem **50** respondentů ve věku **27-45 let** má největší povědomí o sociálním pedagogovi a andragogovi Přemyslu Pittrovi. **29** respondentů z této věkové kategorie naši zkoumanou osobnost nezná a **1** respondent si nebyl jist a odpověděl, že **NEVÍ**.

Nejméně respondentů **23** zná Přemysla Pittra ve věkové kategorii **46-75 let**. S celkovým počtem **10** respondentů v této věkové kategorii osobnost nezná a **NEVÍM** neodpověděl **nikdo**.

Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle skupin respondentů)

Graf č. 7 Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle skupin respondentů)

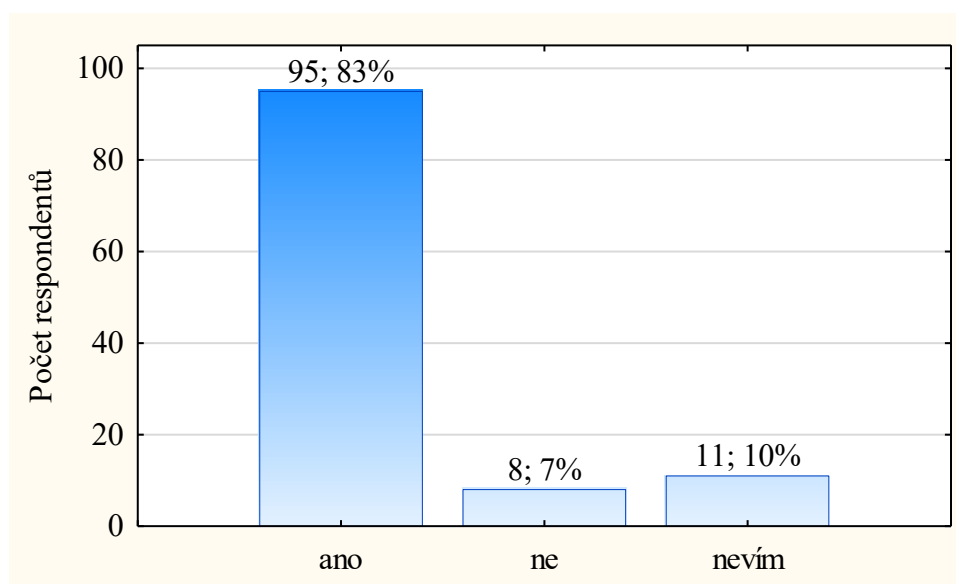
Z uvedeného šetření nám vyplývá, že největší povědomí o osobnosti sociálního pedagoga a andragoga Přemysla Pittra mají **studenti sociální pedagogiky a andragogiky** v celkovém součtu **75** respondentů. (**studenti sociální pedagogiky 50** respondentů, **studenti andragogiky 25** respondentů). Tuto skutečnost mohla ovlivnit povinná přednáška doc. PhDr. Mgr. Jaroslava Balvína, CSc., na které studenty seznamoval s osobností a činy Přemysla Pittra. **Ne** ze skupiny těchto respondentů odpovědělo pouze **6** respondentů, a to z řad **studentů andragogiky**, rovněž **1 student andragogiky** odpověděl, že **NEVÍ**, zda Přemysla Pittra zná. Studenti sociální pedagogiky ani jednou neodpověděli **NE**, nebo **NEVÍM**.

Poté následují respondenti v celkovém počtu **26** z řad **laické veřejnosti**, kteří mají povědomí o Přemyslu Pittrovi, v počtu **39** respondentů osobnost nezná, a proto odpověděli **NE** a **1** respondent odpověděl, že **NEVÍ** a nejmenší povědomí mají respondenti z **vědecké**

veřejnosti v počtu 9 respondentů a 3 respondenti odpověděli NE. Žádný z respondentů neodpověděl NEVÍM.

2 VO: Jaký je obecný názor na andragogický přínos Přemysla Pittra po druhé světové válce?

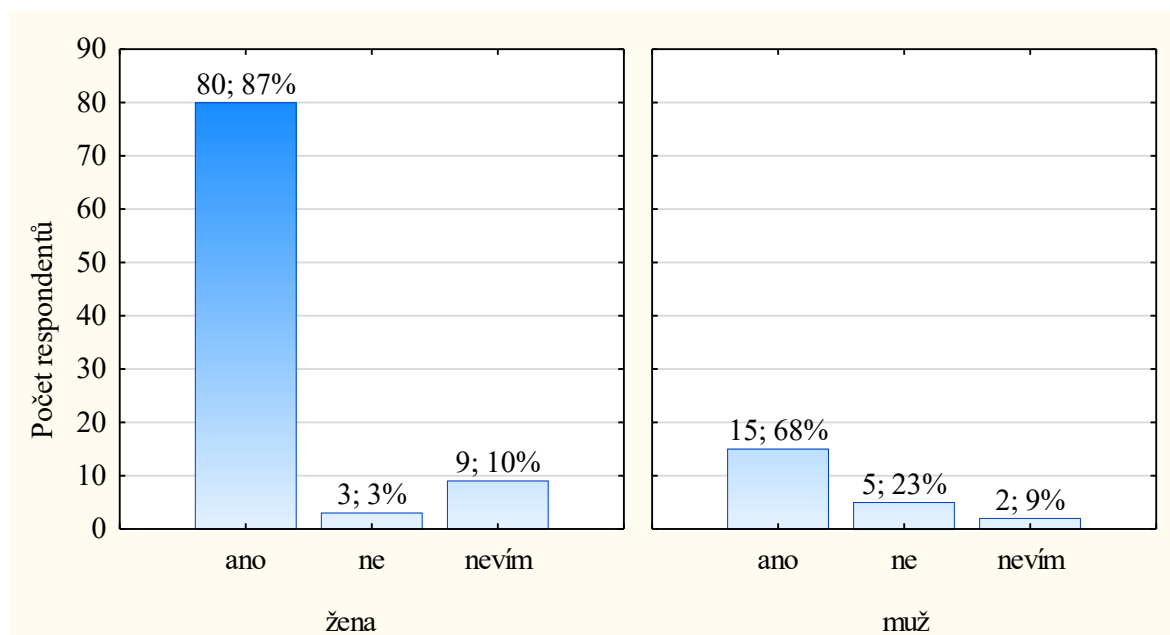
Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době

Graf č. 8 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době

Výše uvedených graf ukazuje, že 95 respondentů souhlasí s názorem, že andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době byl záslužný (otázka č. 14), 8 respondentů tento názor nesdílí a 11 respondentů neví.

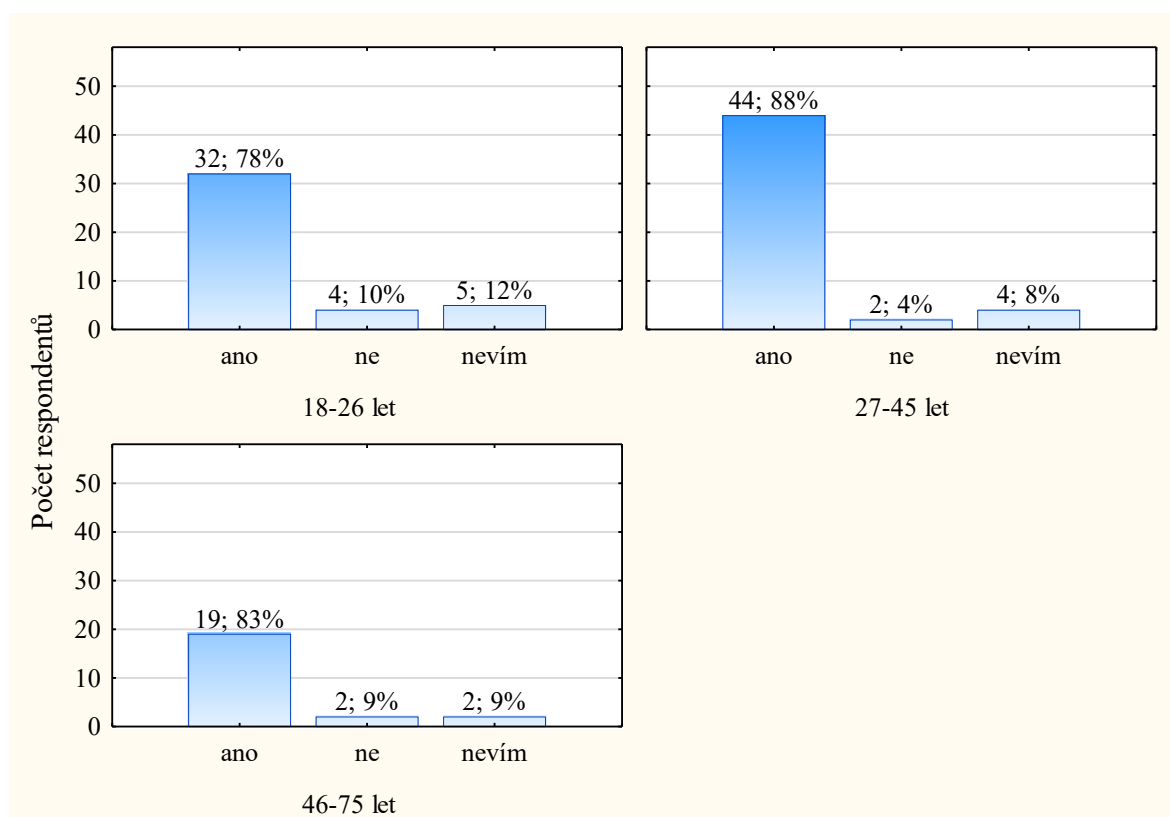
Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle pohlaví)

Graf č. 9 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle pohlaví)

Dle výše uvedeného grafu nám vyplývá, že přínos Přemysla Pittra v poválečném období z hlediska pohlaví skupin byl následující: ženy odpověděly **80** krát **ANO**, a **muži** odpověděli **15** krát **ANO**. **3** ženy a **5** mužů nevidí přínos Přemysla Pittra v době poválečné, a proto odpověděli **NE** a **9** žen a **2** muži odpověděli, že **NEVÍ**.

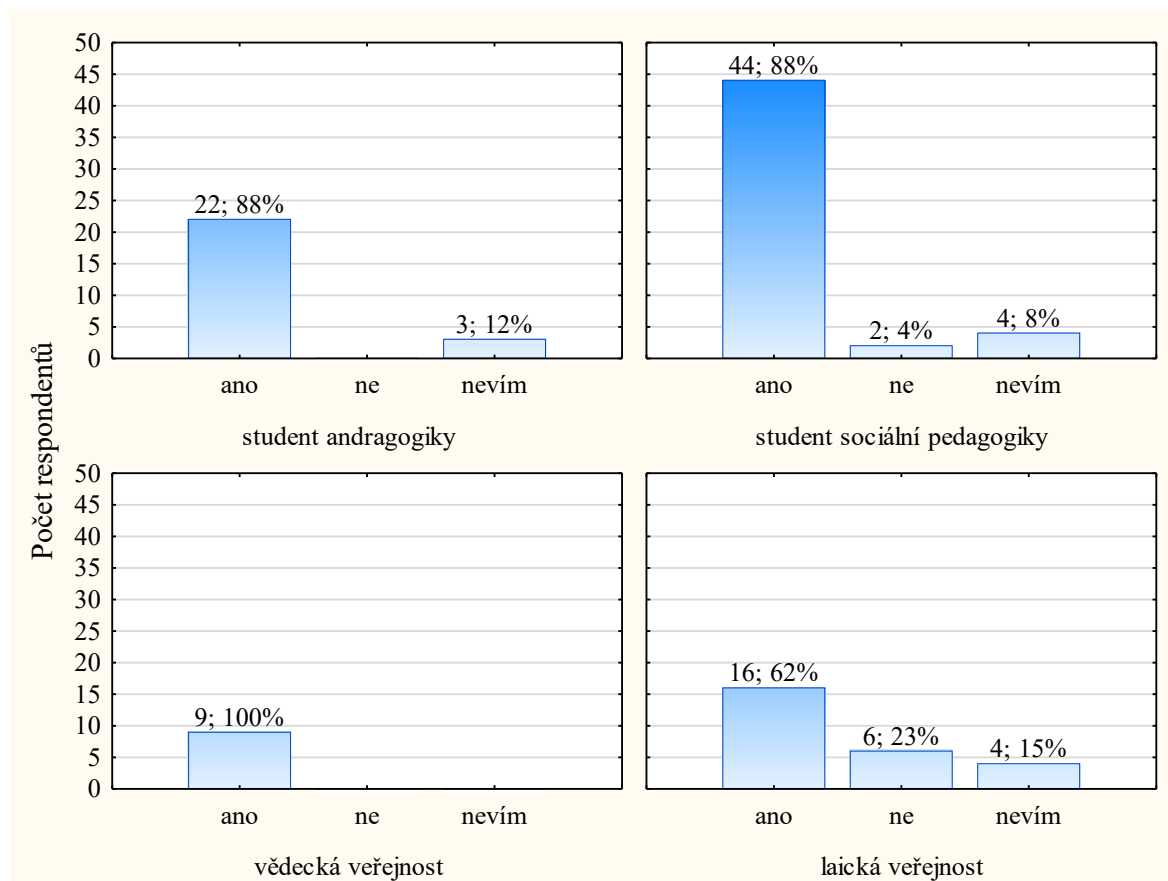
Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle věku)

Graf č. 10 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle věku)

Respondenti ve věkové kategorii **18-26** let ve **32** případech shledávají andragogický přínos Přemysla Pittra v době poválečné, **4** respondenti odpověděli **NE** a **5** respondentů odpovědělo, že **NEVÍ**. Druhá kategorie respondentů byla ve věku **27-45** let a **44** respondentů souhlasilo s názorem, že byl andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době přínosný. Pouze **2** respondenti odpověděli **NE** a **4** dotazovaní odpověděli, že **NEVÍ**. V poslední kategorii ve věku **46-75** odpověděli **19** krát **ANO**, **2** krát **NE** a **2** respondenti **NEVÍ**.

Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle skupin respondentů)

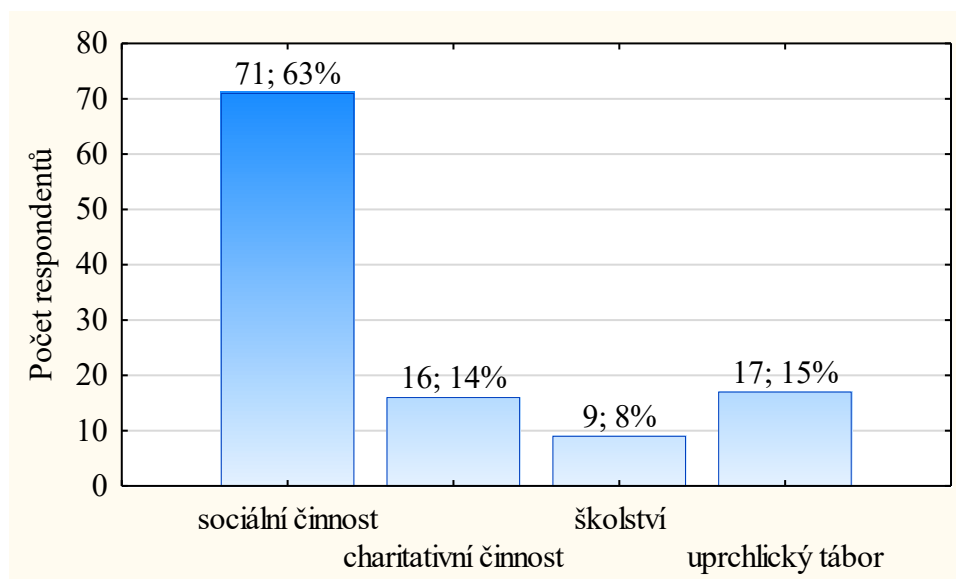

Graf č. 11 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle skupin respondentů)

Výše uvedený graf nám ukazuje, že **studenti andragogiky a sociální pedagogiky** shledávají přínos Přemysla Pittra v době poválečné za velmi přínosný. **Studenti andragogiky** uvedli ve 22 případech ANO, nikdo neodpověděl NE, a 3 respondenti si nebyli jistí, a proto odpověděli NEVÍM. **Studenti sociální pedagogiky** odpověděli ANO ve 44 případech, NE odpověděli pouze 2 studenti a NEVÍM odpověděli 4 studenti. **Vědecká veřejnost** odpověděla 9 krát ANO tím ve **sto procentech** vidí přínos Přemysla Pittra v době poválečné. **Laická veřejnost** 16 krát odpověděla ANO, 6 krát NE a 4 respondenti si nebyli jistí a proto odpověděli NEVÍM.

3 VO: V jaké oblasti by se sociální pedagog a andragog Přemysl Pitter uplatnil v současné době?

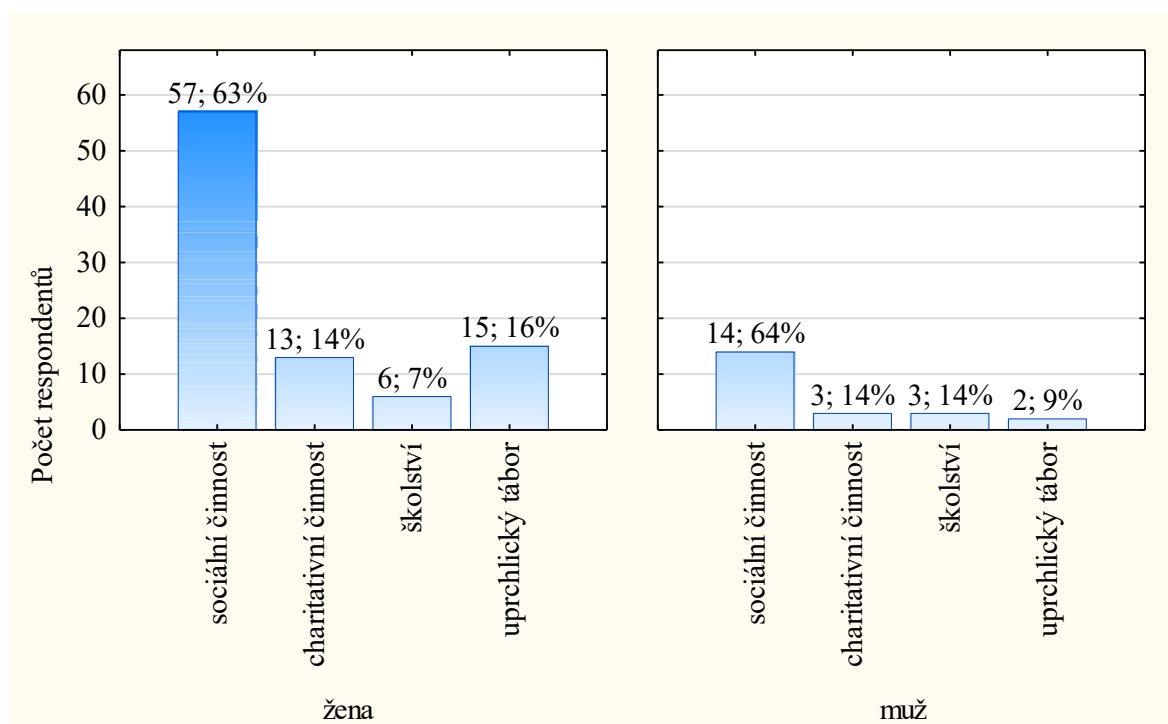
Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době

Graf č. 12 oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době

Dle výše uvedeného grafu je patrné, že **71** respondentů by vidělo Přemysla Pittra v **sociální činnosti**. **16** respondentů by vidělo Přemysla Pittra v **charitativní činnosti**, dále **9** respondentů se přiklání k tomu, že by mohl působit ve **školství** a **17** respondentů by vidělo oblast působení Přemysla Pittra v **uprchlickém táboře**.

Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle pohlaví)

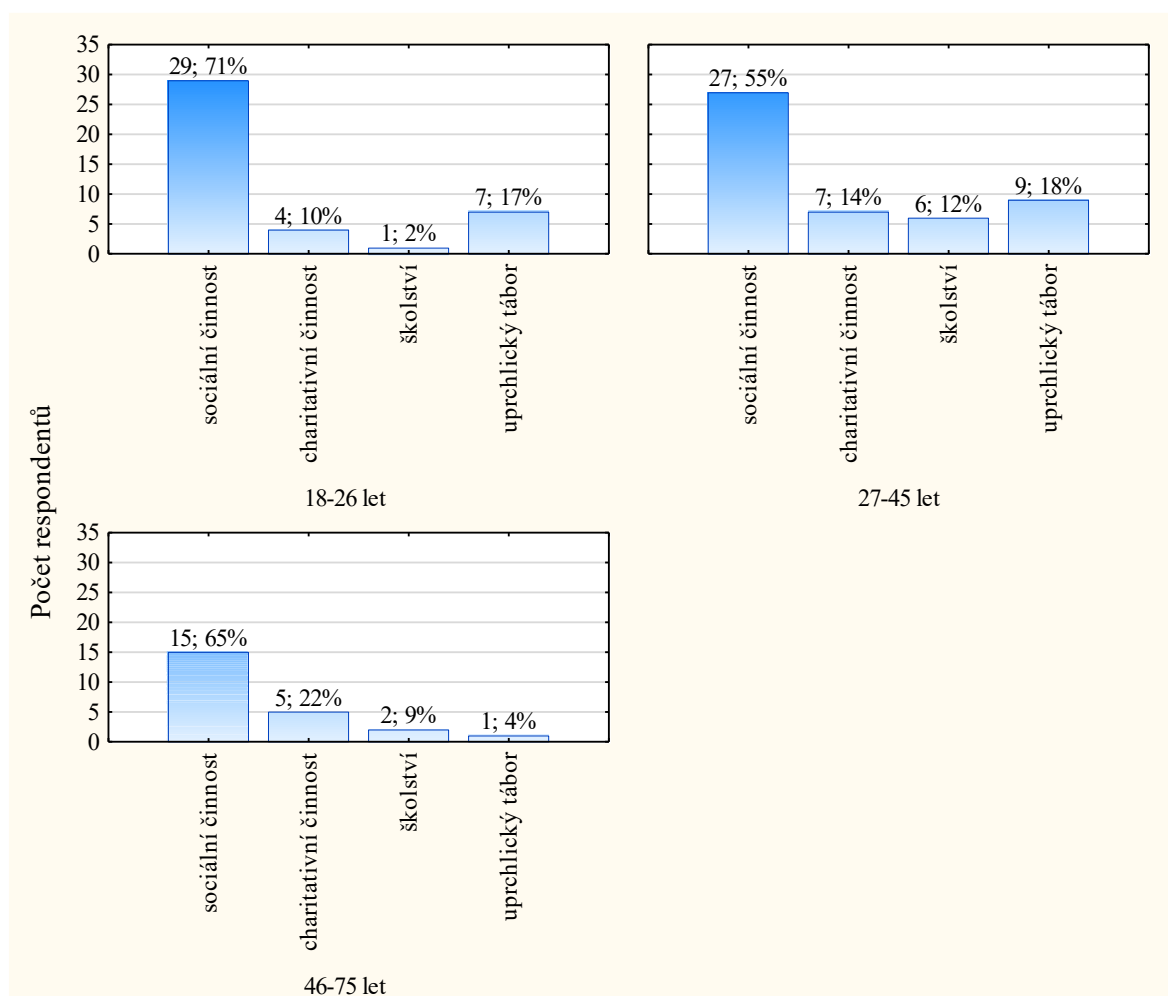

Graf č. 13 Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle pohlaví)

Výše uvedený graf nám ukazuje odpovědi žen, které by viděly v dnešní době Přemysla Pittra v **57 případech v sociální činnosti**. **13** žen odpovědělo **charitativní činnost**, **6** žen ve **školství** a **15** žen preferovalo **uprchlický tábor**.

Druhá skupina respondentů **muži** odpověděli **14** krát, že by u Přemysla Pittra viděli **sociální činnost**, **3** krát **charitativní činnost**, **3** krát **školství** a **2** krát **uprchlický tábor**.

Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle věku)

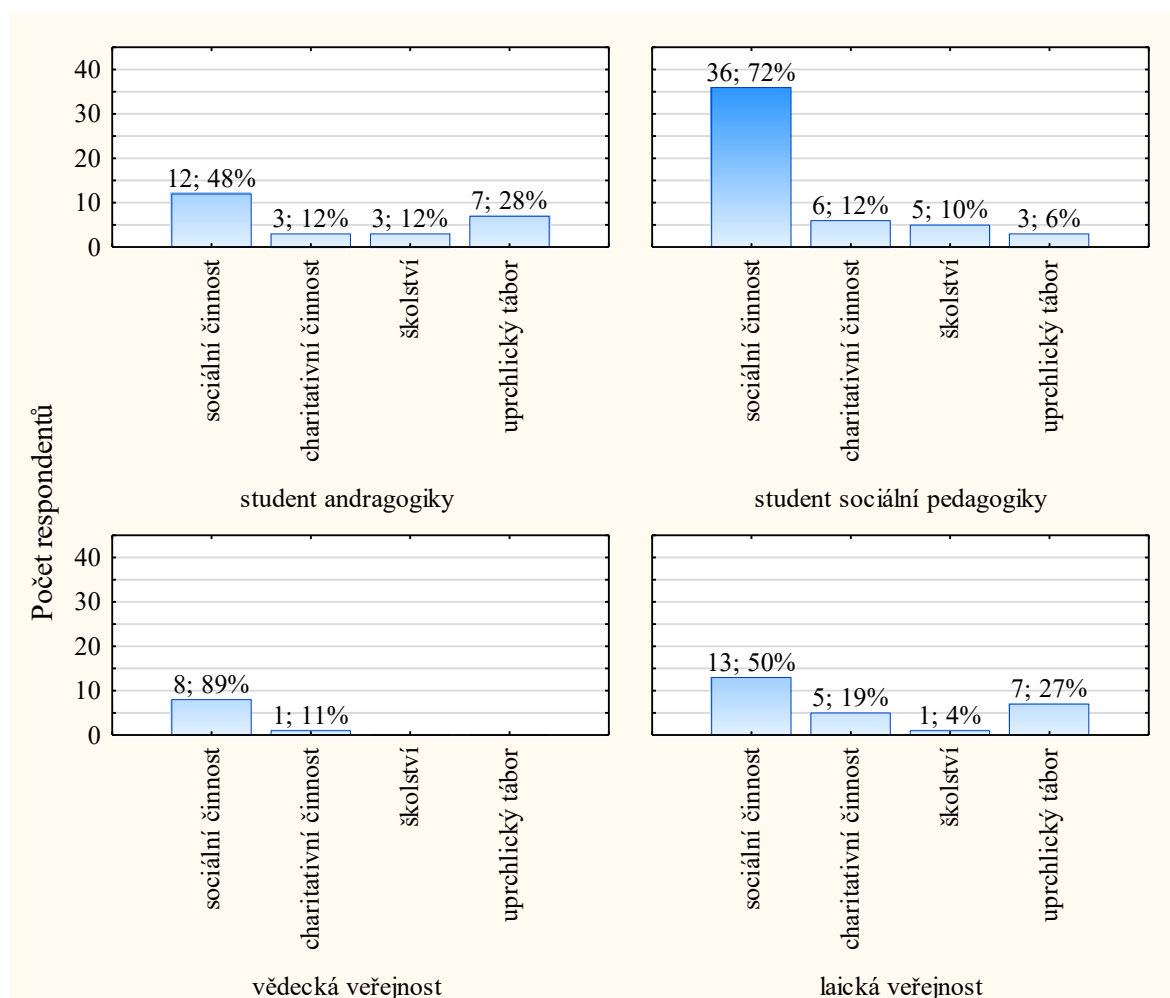
Graf č. 14 Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle věku)

Z výše uvedeného grafu je patrné, že věková kategorie **18-26 let** by ve **29** případech viděla Přemysla Pittra jako **sociálního pracovníka**, dále **4** respondenti by ho viděli v **charitativní činnosti**, **1** respondent ve **školství** a **7** respondentů v **uprchlickém táboře**.

Druhá věková kategorie **27-45 let** by ve **27** případech viděli osobnost Přemysla Pittra v **sociální činnosti**, **7** respondentů odpovědělo **charitativní činnost**, **6** respondentů odpovědělo ve **školství** a **9** respondentů by Přemysla Pittra zařadilo do **uprchlického tábora**.

Třetí věková skupina **46-75** by zařadila Přemysla Pittra nejčastěji v počtu **15** do **sociální činnosti**, dále **5** respondentů do **charitativní činnosti**, **2** respondenti odpověděli **školství** a **1** respondent do **uprchlického tábora**.

Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle skupin respondentů)

Graf č. 15 Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle skupin respondentů)

Výše uvedený graf nám napovídá, že podle **studentů andragogiky a studentů sociální pedagogiky** by se v dnešní době Přemysl Pitter věnoval sociální činnosti.

Studenti **andragogiky** uvedli **12krát**, že by Přemysla Pittra viděli v působení na poli **sociální činnosti**, **3** respondenti uvedli, že by se měl věnovat **charitativní činnosti**, **3** respondenti uvedli **školství** a **7** respondentů zařadilo Přemysla Pittra do sekce **uprchlický tábor**.

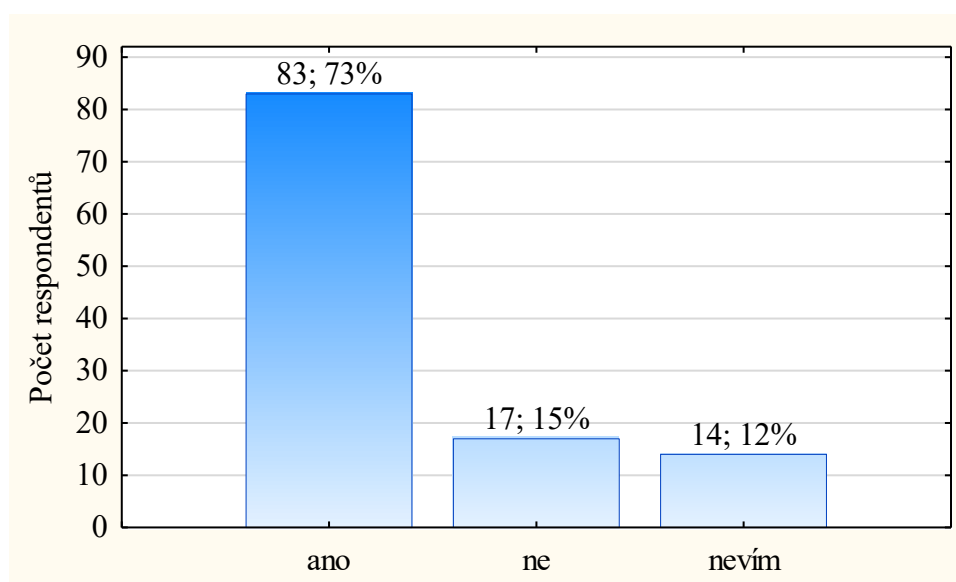
Studenti sociální pedagogiky odpověděli **36** krát **sociální činnost**, **6** krát **charitativní činnost**, **5** krát **školství** a **3** respondenti byli pro **uprchlický tábor**.

Vědecká veřejnost zařadila Přemysla Pittra pouze **8** krát do **sociální činnosti** a **1** krát do **charitativní činnosti**.

Laická veřejnost se domnívá, že by se měl Přemysl Pitter věnovat **sociální činnosti** ve **13** ti případech, **5** respondentů odpovědělo **charitativní činnost**, **1** respondent odpověděl **školství** a **7** respondentů odpovědělo **uprchlický tábor**.

Hlavní VO: Jaký je andragogický rozměr v sociálně pedagogické činnosti Přemysla Pittra?

Kladný názor na materiální a duchovní (andragogickou) pomoc rodinám poskytovanou Přemyslem Pittrem a Olgou Fierzovou v období 2. světové války

Graf č. 16 Kladný názor na materiální a duchovní (andragogickou) pomoc rodinám poskytovanou Přemyslem Pittrem a Olgou Fierzovou v období 2. světové války

Výše uvedený graf nám jasně ukazuje, že z celkového počtu 114 dotazovaných respondentů souhlasí s materiální a duchovní (andragogickou) pomocí rodinám poskytovanou Přemyslem Pitterem a Olgou Fierzovou za cenu vlastního nebezpečí v období 2. světové války **83** respondentů. Nesouhlasilo pouze **17** respondentů a **14** respondentů odpovědělo, že **NEVÍ**.

6 SHRNUTÍ VÝZKUMU

Na základě kvantitativního výzkumu, který jsme zrealizovali pomocí dotazníkového šetření, jsme se snažili zjistit, zda je jméno sociálního pedagoga, andragoga a jeho sociální práce v povědomí širší veřejnosti, a zda by se odkaz Přemysla Pittra uplatnil i v soudobé společnosti.

V úvodu praktické části jsme zpracovali údaje o respondentech. Roztřídili jsme je na jednotlivé položky, které obsahují pohlaví, věku a skupinu dotazovaných. Z výzkumu šetření jsme zjistili, že z celkově dotazovaných respondentů převažovaly ženy věkové kategorii 27-45 let. Nejpočetnější skupinou projevující největší znalost o zkoumané osobě byli studenti Sociální pedagogiky a Andragogiky. Vzhledem k tomu, že se jedná o humanitní interdisciplinární obory, tak jsme studenty výše uvedeného zaměření zahrnuli do jedné kategorie.

Cílem výzkumu bylo zjistit hned v první dílčí položce, jaká je informovanost široké veřejnosti o Přemyslu Pittrovi. Překvapilo nás, že osobnost Přemysla Pittra zná z velké části laická veřejnost, ovšem největší informovanost o této osobnosti mají studenti vysokých škol, respektive ženy ve věku 27-45 let, a to díky kombinovanému studiu oborů, které se významnými českými i zahraničními sociálními pedagogy a andragogy zabývají.

V rámci druhé dílčí výzkumné položky jsme se dotazovali, zda respondenti spatřili andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečném období. Za přínosnou práci s dospělými uskutečňovanou Přemyslem Pitterem po druhé světové válce považuje drtivá většina všech dotazovaných. (95 respondentů z celkového počtu 114 respondentů), z čehož největší zastupitelnost dotazovaných měly opět ženy ve věku 27-45 let a rovněž se jednalo o studenty vysokých škol.

Třetí dílčí výzkumná položka zjišťovala, v jaké oblasti by Přemysl Pitter našel uplatnění v současné době. Nejvíce respondentů (71) odpovědělo, že by Přemysl Pitter našel svoje uplatnění jako sociální pracovník, několik respondentů by Přemysla Pittra viděli jako pracovníka v uprchlickém táboře a pracovníka vykonávající charitativní činnost a nejméně dotazovaných by Přemysla Pittra zařadili do resortu školství. Z výzkumu rovněž vyplynulo, že uplatnění Přemysla Pittra v sociální činnosti vidí nejvíce ženy se zaměřením v oboru Sociální pedagogika a Andragogika ve věku 18-26 let a ve věku 27-45 let.

Dalším úkolem výzkumného šetření bylo prostřednictvím výzkumné otázky zjistit, zda respondenti souhlasí s názorem na materiální a duchovní (andragogickou) pomoc rodinám,

kteřou Přemysl Pitter společně s Olgou Fierzovou poskytoval v období druhé světové války, přestože svým obětavým jednáním pro druhé, riskovali vlastní životy. Z celkového počtu dotazovaných (114) s činem Přemysla Pittra a Olgy Fierzové souhlasila většina respondentů (83).

Společně s dílčími výzkumnými otázkami jsme dospěli k závěru, že Přemysl Pitter poskytoval nejen materiální a duchovní podporu dětem, ale současně i dospělým lidem. Andragogickou práci uskutečňoval Přemysl Pitter již v období druhé světové války. Tím však jeho práce s dospělými neskončila, naopak vzhledem k historickým událostem se rozvíjela dál. Intenzivní andragogická práce Přemysla Pittra v poválečném období nabírala velkého rozměru a stala se tak velmi přínosná, s čímž souhlasila většina dotazovaných. Tuto skutečnost potvrzuje i výsledek výzkumného šetření, ve kterém většina respondentů nahlížela na Přemysla Pittra jako na sociálního pracovníka, který se svojí podstatou náplně práce zaměřuje na zlepšení kvality života všech lidí a jeho snahou je rozvíjet potenciál každého jednotlivce, skupin a celé společnosti vůbec.

V rámci našeho výzkumu jsme provedli dne 13.3. 2021 telefonický rozhovor s paní Ruth Kohnovou. Naším záměrem bylo vidět andragogický přínos Přemysla Pittra jejíma očima, neboť žila v dlouholetém manželství s Pavlem Kohnem, štiřínským chlapcem a nositelem celoživotního Pittrova odkazu. Paní Kohnová Pittrovu práci pokládá za mnohorozměrnou. Podle jejích slov, Přemysl Pitter pomáhal tam, kde viděl, že je této pomoci nejvíce potřebí. Jednalo se jak o děti, tak i dospělé osoby. Sami manželé Kohnovi zažili od Přemysla Pittra pomocnou ruku, a to v roce 1967, kdy emigrovali s malými dětmi do Německa a ze Švýcarska obdrželi s dopisem adresovaný od Přemysla Pittra finanční podporu do jejich začátku v nové zemi. *„Přemysl Pitter byl příkladem člověka, který se oddal pro druhé. A všechno to vlastně začalo u dětí, poněvadž právě ty děti jsou základem další společnosti, jsou jakousi investicí pro čas budoucí“*, uzavírá rozhovor paní Ruth Kohnová.

6.1 Diskuse a doporučení

Na základě výzkumného šetření jsme dospěli k závěru, že informovanost o osobnosti sociální pedagogiky a andragogiky, Přemyslu Pittrovi se zvyšuje, přesto některým lidem je jméno této výjimečné osobnosti naprosto neznámé. Tato skutečnost včetně našich získaných poznatků z této bakalářské práce, nás nabádá k diskusi, proč by se o Přemyslu Pittrovi mělo více vědět. Větší povědomí o Přemyslu Pittrovi by bylo přínosem nejen pro budoucí práci pedagogů, sociálních pracovníků, zdravotníků a jiných lidí pracujících v obor pomáhajících profesích, kteří by mohli navázat na jeho sociálně pedagogickou a andragogickou činnost, ale také pro rodiče vychovávající své děti a rovněž děti samotné.

Jméno osobnosti Přemysla Pittra by bylo vhodné zařadit již do osnov základních škol, konkrétně do předmětu Občanské výchovy, ve které by si děti vytvořili povědomí o člověku, který pomáhal nejen dětem, ale také dospělým. Taktéž by bylo přínosné jméno Přemysla Pittra zmínit i v hodinách dějepisu, ve kterých se probírala druhá světová válka na téma holocaust. Pro zpestření výuky a vytvoření většího zájmu dětí, by byla velmi zajímavá zprostředkovaná další osobou zabývající se Přemyslem Pittrem přednáška, která by byla doplněna videoprojekcí a fotodokumentací. Cílem přednášky by bylo seznámit žáky s životem a dílem Přemysla Pittra včetně jeho pedagogické a andragogické činnosti. Rovněž navrhujeme zařadit jméno osobnosti Přemysla Pittra do osnov středních škol, konkrétně do Základů společenských věd.

Pro rozšíření povědomí veřejnosti o tomto sociálním pedagogovi a andragogovi lze uspořádat veřejnou přednášku v knihovně, která by se konala na Mezinárodní den památky obětí holocaustu, který připadá na 27. ledna.

Dále navrhujeme umístění foto koláží na veřejná místa, např. by se jednalo o vstupní haly nemocnic, haly na vlakovém nebo autobusovém nádraží. Na těchto místech se shromažďuje mnoho lidí, kteří během svého čekání dost často pozorují okolí a pokud se naskytne možnost nějakého upoutání, jistě si lidé ze zajímavosti prohlíží různé poutací letáky, billboardy, atd. Foto koláže by obsahovaly vytisknuté dobové fotografie z činnosti Přemysla Pittra. Jedná se tak o portrét Přemysla Pittra, portrét jeho spolupracovníků, fotografie dětí ze zámků, zachycený Milíčův dům, fotodokumentace z Valky, vytištěné různé dopisy nebo dobové letáčky. Foto koláž by obsahovala krátký a stručný popis Přemysla Pittra a jeho pedagogické a andragogické činnosti.

Vzhledem k současné epidemiologické situaci mnoho lidí čerpá různé poznatky a informace o dění ve světě prostřednictvím internetu. Jednou z možností šířit jméno Přemysla Pittra se nabízí, v současnosti populární mezi mládeží, ale i dospělými, sociální sítí Facebook, ve kterém již existuje veřejná skupina pod názvem „Přemysl Pitter – spravedlivý mezi národy“. Jedná se o skupinu, kde je aktuálně pouze 16 členů. Jako pozitivní vidíme, že lidé mají zájem o osobnost Přemysla Pittra, avšak pokud si člověk sám tuto skupinu nevyhledá, neví, že existuje. Proto navrhujeme založení stránky, která by se jmenovala „Přemysl Pitter“ s úvodní dobovou fotografií. Výhoda založení takové stránky je, že pokud se člověk stane fanouškem stránky Přemysla Pittra, tak se o nové příspěvky o této osobnosti objevují v proudu zpráv, a to nejen u konkrétního člověka, ale i u jeho přátel. Další výhodou založení této stránky je, že se automaticky nabízí u lidí zajímající se o podobnou tematiku podobné osobnosti. Předpokladem založení takovéto stránky o osobnosti Přemyslu Pittrovi by měla být spravující osoba, která se intenzivně zajímá o tuto osobu a vkládala by různé příspěvky, např. výročí narození Přemysla Pittra, výročí založení Milíčova domu, připomenutí Akce Zámky, působení Přemysla Pittra v táboře Valka apod.

Na veřejnost působí nejen internet, ale také média, především televizní a filmová. V roce 2006 byl Tomášem Škrdlantem natočen dokumentární film o Přemyslu Pittrovi pod názvem „Milujte své nepřátele“, odvyprávěný českým hercem Josefem Somrem. Tento dokument nám je inspirací pro zrežirování celovečerního filmu. Pro větší zaujetí diváka a šíření jména Přemysla Pittra navrhujeme příběh, který se odehrává před vypuknutím druhé světové války s dosazením fiktivního příběhu. Hlavním úkolem filmu je přiblížit dnešnímu divákovi historickou postavu sociálního pedagoga, andragoga, zachránce dětí a dospělých Přemysla Pittra, jehož činy by znovu ožily a dostaly by se tak i do povědomí širší veřejnosti.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo poukázat na andragogický rozměr ve výchovné práci Přemysla Pittra. Přemysl Pitter byl člověk, který se bezvýhradně věnoval službě bližním, nejen dětem, ale také dospělým. Osobnost Přemysla Pittra lze označovat jako symbol tolerance a z ní plynoucího humanismu. Obdivuhodné na Přemyslu Pittrovi je, že dokázal reflektovat na problémy jedinců, a to za jakékoliv situace, i za cenu vlastního nebezpečí. Neváhal v době válčících národů bojovat o záchranu nejen bezprizorních českých dětí, ale také dětí židovských a německých. Neváhal pomáhat, veřejnosti méně známé, v táboře Valka, kde jako andragog celých deset let vykonával velice obtížnou a vyčerpávající práci pro uprchlíky z komunistických zemí, bez jakéhokoliv soukromí a bez možnosti samostatné obživy.

Po samotném prostudování podkladů, publikací a bádání v Archivu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové jsme přesvědčeni, že česká společnost je vůči dílu a odkazu křesťanského humanisty, sociálního pedagoga a andragoga Přemysla Pittra mnoho dlužna. Snažili jsme se vyzdvihnout nejen jeho záslužné činy v oblasti pedagogiky, ale také v andragogické sféře, která je v souvislosti s Přemyslem Pittrem dost často opomíjena.

V současnosti žijeme ve světě ovlivněném globalizací, ve kterém se prolíná společná existence víry s nejistotou. V tomto uspěchaném světě se tak lidské populaci nedostává mnohdy morální ani ekonomické stability. Přílišná ziskuchtivost a sobeckost lidí převládá nad ohleduplností a tolerancí. Z tohoto důvodu má pro dnešní generaci zásadní význam Pittrovův smysl pro spravedlnost, toleranci, porozumění, a především pro světový mír. Činnost Přemysla Pittra vypovídá o tom, že to byl člověk praktický. Nejenže upřednostňoval obecný zájem nad soukromý, ale rovněž jeho snahou bylo pomoci člověku stát se lepším a vytvářet lepší svět pro lidstvo budoucí. Vrcholným počinem v tomto směru byl ojedinělý pokus bezprostředně po skončení druhé světové války, kdy na jednom místě soustředil a začal společně vychovávat několik stovek již zmíněných českých, židovských a německých dětí. Svým plánem a především způsobem, jakým jej naplnil, se dokonale vymykal většinovému názoru tehdejší doby. V čase, kdy byl snad celý svět přesvědčen, že budoucí mírumilovné soužití se odkládá o několik desítek let a do té doby bude lepší pro jistotu postavit mezi státy ostnaté dráty, předstoupil Pitter s rozporem: Soužití je možné vždy, opírá-li se o dost pevné mravní principy a lásku především. Dalším počinem bylo další dílo v emigraci, které připomíná význam svobody a tolerance. Přemysl Pitter rovněž emigroval a rozhodl se jinak než ostatní, nemyslel sám na sebe, nýbrž pomáhal lidem. Vyhledal několik uprchlických

táborů. Vyhodnotil podmínky a zjistil, že nejhorší jsou v jednom z největších - v táboře Valka na okraji Norimberka. Aktivita v tomto desetiletém období byla mnohostranná. Přemysl Pitter měl nespočet příležitostí poznat osudy mnoha lidí, kteří upadali po stránce morální, avšak snažil se jim pomoci ve všech směrech, počínaje urychlením získání azylu v dalších zemích, vyřizováním cizojazyčné korespondence osazenstvu tábora, navštěvováním v nemocnicích, či věznicích. Tato charakteristika poměrů v uprchlických táborech je pro nás a naše jednání nastaveným zrcadlem k současné situaci běžencům a uprchlíkům, která je často doprovázena projevy xenofobie vůči cizincům.

Přemysl Pitter byl člověk neobyčejně laskavý, pokorný a vždy pevně věřící ve vyšší Boží řízení. Pomáhal stavět mosty přes propasti odcizení a nenávisti. Přinášel lásku, lidskost a toleranci tam, kde platila zásada oko za oko, zub za zub. Přestože je osobnost Přemysla Pittra zakotvena v první polovině 20. století, odkaz tohoto národního křesťanského humanisty by měl navázat na další tisíciletí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BALVÍN, Jaroslav. 2011. Andragogika a filozofie. V aplikaci na romskou kulturu. Praha: Hnutí R. ISBN 978-80-86798-15-8.
- [2] BALVÍN, Jaroslav. 2012. Pedagogika, andragogika a multikulturalita. Praha: Hnutí R. ISBN: 978-80-86798-07-3.
- [3] BALVÍN, Jaroslav 2013. Teorie výchovy a vzdělávání pro oblast sociální pedagogiky a andragogiky. Praha: Hnutí R. ISBN 978-80-86798-47-9.
- [4] BALVÍN, Jaroslav 2015. Sociální pedagogika a její dvě české osobnosti. Praha: Radix, spol. s r.o., ISBN 978-8087573-13-6.
- [5] BENEŠ, Milan, 2008. Andragogika. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2580-2.
- [6] FALTUSOVÁ, Magdaléna. 2008. Milíčův dům Přemysla Pittra na pražském předměstí- příklad česko-německo-židovského soužití. Praha: Pedagogické muzeum J. A. Komenského. ISBN: 978-80-86935-07-2.
- [7] FIERZOVÁ, Olga. 1992. Dětské osudy z doby poválečné. Praha: Spolek přátel družstva Milíčův dům v Praze.
- [8] JANDOUREK, Jan, 2007. Sociologický Slovník. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.
- [9] KOHN, Pavel, 1995. Můj život nepatří mně. Praha: Kalich, s.r.o. ISBN 80-7017-852-3.
- [10] KOHN, Pavel, 2011. Zámky naděje: Děti Přemysla Pittra vzpomínají. Chomutov: Nakladatelství L. Marek. ISBN 978-80-87127-30-8.
- [11] KOSATÍK, Pavel, 2009. Sám proti zlu. Praha: Nakladatelství Paseka. ISBN 978-80-7185-971-0.
- [12] LAJSKOVÁ, Lenka, 2015. Přemysl Pitter: „Nečekejme na velké chvíle!“. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského. ISBN: 978-80-86935-31-7.
- [13] MATOUŠ, Miroslav. 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN: 80-85197-26-X.
- [14] PALÁN, Zdeněk, LANGER Tomáš. 2008. Základy andragogiky. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN: 978-8086723-58-7.

- [15] PASÁK, Tomáš, 1997. Přemysl Pitter: život pro druhé. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X.
- [16] Pitter Přemysl, FIERZOVÁ Olga. 1996. Nad vřavou nenávisti: Vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. Praha: Kalich. ISBN: 80-7017-972-4.
- [17] PRŮCHA Jan, WALTEROVÁ Eliška, MAREŠ Jiří, 2003. Pedagogický slovník. Praha: Portál s.r.o. ISBN: 80-7178-772-8.
- [18] SKUTIL Martin a kol. 2011. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-778-7.
- [19] ŠTĚPÁN, Jan, 1995. Hovory 1 – Sborník nadace Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. Praha: Oliva křesťanské nakladatelství pro Nadaci Přemysla Pittra a Olgy Fierzové.
- [20] VETEŠKA Jaroslav. 2016. Přehled andragogiky: Úvod do studia vzdělávání dospělých. Praha: Portál s.r.o. ISBN: 978-80-262-1026-9.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále

Aj. A jiné

Apod. A podobně

IFOR Hnutí pro mezinárodní smír

Např. Například

Obr. Obrázek

S. Strana

Tzv. Tak zvanou

Tj. To je

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Věková kategorie	56
Graf č. 2 Pohlaví respondentů.....	57
Graf č. 3 Skupiny respondentů	58
Graf č. 4 Informovanost o Přemyslu Pittrovi.....	59
Graf č. 5 Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle pohlaví)	60
Graf č. 6 Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle věku)	61
Graf č. 7 Informovanost o Přemyslu Pittrovi (dle skupin respondentů).....	62
Graf č. 8 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době.....	63
Graf č. 9 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle pohlaví)	64
Graf č. 10 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle věku).....	65
Graf č. 11 Andragogický přínos Přemysla Pittra v poválečné době (dle skupin respondentů)	66
Graf č. 12 oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době.....	67
Graf č. 13 Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle pohlaví)	68
Graf č. 14 Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle věku)	69
Graf č. 15 Oblast působení Přemysla Pittra v dnešní době (dle skupin respondentů).....	70
Graf č. 16 Kladný názor na materiální a duchovní (andragogickou) pomoc rodinám poskytovanou Přemyslem Pittrem a Olgou Fierzovou v období 2. světové války	71

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P1: REŠERŠE

PŘÍLOHA P2: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P3: KARTA UPRCHLÍKA

PŘÍLOHA P4: DOPIS DO TORONTA

PŘÍLOHA P5: POZVÁNKA NA SLOVO BOŽÍ

PŘÍLOHA P6: MILÍČŮV DŮM

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE

BALVÍN, Jaroslav. 2011. Andragogika a filozofie. V aplikaci na romskou kulturu. Praha: Hnutí R. ISBN 978-80-86798-15-8.

Doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc. Se jako pedagog zaměřuje na filozofii a teorii výchovy, a především na multikulturní výchovu v aplikaci na romologická témata a na andragogickou práci. Monografie se zbývá filozofií ve vztahu života člověka ve společnosti. Udává nám ucelený přehled o filozofii výchovy, kterou využijí nejen studenti andragogiky a sociální práce v aplikaci na romskou kulturu, ale i pro širokou veřejnost zabývající se otázkou multikulturality.

BALVÍN, Jaroslav. 2012. Pedagogika, andragogika a multikulturalita. Praha: Hnutí R. ISBN: 978-80-86798-07-3.

Monografie předkládá problematiku výuky a výchovy dětí i dospělých z hlediska multikulturality. Publikace má napomoci profesionálům, kteří pracují s romskými dětmi. Je proto určena především pro práci pedagogů a andragogu, studentům těchto oborů, všem profesionálům humanitních profesí, ale i ostatním zájemcům o tuto problematiku.

BALVÍN, Jaroslav 2013. Teorie výchovy a vzdělávání pro oblast sociální pedagogiky a andragogiky. Praha: Hnutí R. ISBN 978-80-86798-47-9.

Monografie předkládá filozofii výchovy jako základ teorie výchovy. Jsou v ní obsaženy české osobnosti, které se zasloužily o velké činy, především činností edukací dětí a mládeže a komunikací s dospělými českých a jiných národností. Jedná se především o významného sociálního pedagoga Miroslava Dědiče, který se zasloužil o výchovu romských dětí v 50. letech 20. století a křesťanského humanisty, myslitele a sociálního pedagoga Přemysla Pittra. Monografie je určena především pro studenty učitelství, profesní andragogiky, sociální pedagogiky, sociální práce, ale i pro širokou veřejnost.

BALVÍN, Jaroslav 2015. Sociální pedagogika a její dvě české osobnosti. Praha: Radix, spol. s r.o., ISBN 978-8087573-13-6.

Tato neobyčejná publikace se zabývá dvěma významnými českými osobnostmi sociální pedagogiky. Jsou to Přemysl Pittra (1895-1976) a Miroslav Dědič (1925-2020). Monografie přispívá k rozšíření znalostí o českých osobnostech, které se vynikajícím způsobem zasadily o formování a rozvíjení pedagogiky, sociální pedagogiky a andragogiky.

BENEŠ, Milan, 2008. Andragogika. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2580-2.

Docent Dr. Milan Beneš vystudoval obor vzdělávání dospělých v Berlíně. V roce 2001 byl jmenován docentem oboru andragogika. Hlavním předmětem jeho zájmu jsou andragogické teorie, teorie vzdělávání a výchovy a komparativní andragogika. Tato kniha představuje učební text pro studenty andragogiky. Publikace se zabývá vzděláváním dospělých v historických a v sociálních souvislostech. Obsahuje také vysvětlení základních termínů i přehled hlavních směrů andragogických teorií.

FALTUSOVÁ, Magdaléna. 2008. Milíčův dům Přemysla Pittra na pražském předměstí-příklad česko-německo-židovského soužití. Praha: Pedagogické muzeum J. A. Komenského. ISBN: 978-80-86935-07-2.

Tato publikace vznikla u příležitosti 75. výročí otevření Milíčova domu. Obsahuje životopis Přemysla Pittra a jeho práci s dětmi, především v Milíčově domě. Na Milíčův dům navazuje Akce Zámky a historický odkaz přenesený do současné doby. Jsou zde uvedena současná zařízení, které nesou odkaz vynikajícího sociálního pedagoga a andragoga Přemysla Pittra. Publikace je doplněna německým a anglickým jazykem.

FIERZOVÁ, Olga. 1992. Dětské osudy z doby poválečné. Praha: Spolek přátel družstva Milíčův dům v Praze.

Tato publikace obsahuje autentické písemné záznamy ze záchranné akce přátel Milíčova domu v Praze. Olga Fierzová velmi citlivým způsobem líčí dětské osudy dětí, které se vrátily z internačních a koncentračních táborů.

JANDOUREK, Jan, 2007. Sociologický Slovník. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.

Jan Jandourek je český sociolog, spisovatel a esejista. Pracoval jako redaktor Českého týdeníku. Byl také stálým spolupracovníkem Mladé fronty DNES a začátkem roku 2006 založil nakladatelství Tartaros. Sociologický slovník obsahuje více než tisíc hesel, která stručně vykládají základní pojmy a termíny sociologie. Příručka je doporučena studentům sociálních oborů, práva, managementu a ekonomie, učitelům humanitních předmětů, žurnalistům, sociologům, politikům a jiným.

KOHN, Pavel, 1995. Můj život nepatří mně. Praha: Kalich, s.r.o. ISBN 80-7017-852-3.

Tato výjimečná kniha byla vydána k 100. výročí křesťanského humanisty Přemysla Pittra, se kterým byl autor úzce spjatý po návratu koncentračního tábora Buchenwald. Pavel Kohn v této knize popsal život Přemysla Pittra především na základě svých osobních zkušeností a stala se tak neopomenutelnou vzpomínkou na velkého sociálního pedagoga, který zasvětil svůj život druhým.

KOHN, Pavel, 2011. Zámky naděje: Děti Přemysla Pittra vzpomínají. Chomutov: Nakladatelství L. Marek. ISBN 978-80-87127-30-8.

Pavel Kohn se narodil 14. října v roce 1929 v Praze. Byl židovským autorem žijícím v Německu, který za druhé světové války prošel několika koncentračními tábory a jako jediný přežil hrůzy nacistického režimu z celé své rodiny. Po válce se rozhodl setrvat v Československu, kde vystudoval dramaturgii na akademii múzických umění. V roce 1967 s celou svojí rodinou emigroval do Německa. V letech 1968 až 1990 působil jako redaktor v rádiu Svobodná Evropa. Za manželku si vzal věhlasnou německou malířku Rut Kohnovou. Tato kniha vychází již ve 2. vydání, první kniha vyšla v roce 2000 po názvem Kolik naděje má smrt. Sám autor v této publikaci uvedl, že původní název byl poněkud depresivní, a tak ho pozměnil na Zámky naděje. Tato unikátní a svědecká kniha obsahuje autentické výpovědi zachráněných dětí z koncentračních táborů, které si pod svá křídla vzal Přemysl Pittter s jeho nejbližšími spolupracovníky. K autor se jako dítě dostal do dětské ozdravovny zaštitěné Přemyslem Pittrem, a to teprve, když mu bylo patnáct let.

KOSATÍK, Pavel, 2009. Sám proti zlu. Praha: Nakladatelství Paseka. ISBN 978-80-7185-971-0.

Publicista a spisovatel JUDr. Pavel Kosatík v roce 1984 absolvoval Právnickou fakultu na Karlově Univerzitě. Pracoval jako redaktor v několika nakladatelstvích a v redakci Mladé fronty Dnes, Reflexu aj. Spolupracuje také s Českým rozhlasem. Je autorem biografických knih, v nichž se zabývá především osobnostmi z novodobé české historie. Tato unikátní monografie pojednává o životě humanisty, pedagoga a protestantského myslitele Přemysla Pittra. Autor tento svazek sepsal na základě dlouhodobého a důkladného studia archivních dokumentů a také na základě skutečných výpovědí pamětníků včetně Pittrových spolupracovníků.

LAJSKOVÁ, Lenka, 2015. Přemysl Pitter: „Nečekejme na velké chvíle!“. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského. ISBN: 978-80-86935-31-7.

Publikace zpřístupnila nejen dokumenty a fotografie včetně autentické korespondence ze života Přemysla Pittra pocházející z archivu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, ale jsou zde v ní také obsaženy příspěvky zachráněných českých a německých dětí.

MATOUŠ, Miroslav. 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN: 80-85197-26-X.

Miroslav Matouš je autorem knihy o Přemyslu Pittrovi, kde podává svědectví o člověku, který věnoval svůj život dětem a duchovní obrodě národa.

PALÁN, Zdeněk, LANGER Tomáš. 2008. Základy andragogiky. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN: 978-8086723-58-7.

Monografie předkládá seznámení s problematikou andragogiky jako vědního oboru. Její snahou je pochopit základy učení a vzdělávání dospělých a péči o jejich rozvoj. Autoři velmi dobře vysvětlují vzdělávání dospělých v systému celoživotního učení.

PASÁK, Tomáš, 1997. Přemysl Pitter: život pro druhé. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X.

Doc. PhDr. Tomáš Pasák, CSc. Byl českým historikem a pedagogem. Zabýval se dějinami v období za první a druhé republiky. Byl také jedním z prvních autorů, kteří se snažili o vedení odkazu Přemysla Pittra. Ve své knize autor popisuje život Přemysla Pittra a také jeho činy, které během svého života vykonal.

Pitter Přemysl, FIERZOVÁ Olga. 1996. Nad vřavou nenávisti: Vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. Praha: Kalich. ISBN: 80-7017-972-4.

Knihla přináší vlastní životopisné vzpomínky Přemysla Pittra, která přibližuje život a dílo českého pedagoga, kazatele, spisovatele a humanisty, který v době nacistické okupace a po válce prostřednictvím zřízení dětských domovů zachránil život stovkám dětí bez ohledu na jejich národnosti či víru. Svědectví jeho celoživotní družky Olgy Fierzové o životě Přemysla Pittra a jeho činů uzavírá celou knihu.

PRŮCHA Jan, WALTEROVÁ Eliška, MAREŠ Jiří, 2003. Pedagogický slovník. Praha: Portál s.r.o. ISBN: 80-7178-772-8.

Pedagogický slovník pokrývá oblast školství, teorii pedagogiky a pedagogický výzkum. Slovník obsahuje asi 1 700 hesel. Slovník je určen nejen vědeckým účelům, nýbrž je určený širšímu okruhu uživatelů – učitelům a ředitelům všech druhů a stupňů škol, studentům a doktorandům oborů učitelství, psychologie a pomáhajících profesí, pracovníkům školské správy a politiky.

SKUTIL Martin a kol. 2011. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-778-7.

Záměrem publikace je vysvětlit výzkum v pedagogice a psychologii s ohledem na profesi učitele. Její snahou je, aby sami učitelé pochopili kvalitativním a kvantitativním přístupům nejlépe tak, aby mohli úspěšně realizovat vlastní výzkumná řešení.

ŠTĚPÁN Jan, 1995. Hovory 1 – Sborník nadace Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. Praha: Oliva křesťanské nakladatelství pro Nadaci Přemysla Pittra a Olgy Fierzové.

Publikace Hovory vznikla v jubilejním roce 100. výročí narození Přemysla Pittra. Sborník vznikl jako příležitost pro spolupracovníky a současníky Přemysla Pittra a Olgy Fierzové k publikování vzpomínek a zkušeností. Jsou zde otištěny písemnosti, korespondence a osobní vzpomínky Přemysla Pittra včetně jeho přátel.

VETEŠKA Jaroslav. 2016. Přehled andragogiky: Úvod do studia vzdělávání dospělých. Praha: Portál s.r.o. ISBN: 978-80-262-1026-9.

Monografie vznikla za účelem seznámením se s andragogikou a její historií. Udává nám ucelený přehled o andragogice, jako o vědě o vzdělávání dospělých. Poskytuje rovněž přehled základních teorií vzdělávání a modelů výchovy.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Jmenuji se Lenka Struhařová, jsem studentkou 3. ročníku Andragogiky v profilaci řízení lidských zdrojů v neziskové sféře Univerzity Tomáše Bati.

Nyní dokončuji bakalářskou práci, nazvanou Andragogický rozměr ve výchovné práci Přemysla Pittra.

Dovoluji si proto požádat o vyplnění dotazníku.

Moc děkuji za ochotu a spolupráci!

1. Do jaké věkové skupiny byste se zařadil/a?

- a) 18-26
- b) 27-45
- c) 46-75

2. Jaké je vaše pohlaví?

- a) Žena
- b) Muž

3. Do které skupiny respondentů byste se zařadil/a?

- a) Student sociální pedagogiky
- b) Student andragogiky
- c) Laická veřejnost
- d) Vědecká veřejnost
- e) Další příslušník odborné veřejnosti
- f) Jiné

4. Znáte osobnost sociálního pedagoga a andragoga Přemysla Pittra?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

5. Které z následujících míst bylo významné v životě Přemysla Pittra?

- a) Zlatý Hrádek
- b) Pražský hrad
- c) Milíčův dům
- d) Kateřinský palác

6. Kterým z následujících označení není možné Přemysla Pittra oprávněně pojmenovat?

- a) Speciální pedagog
- b) Sociální pedagog
- c) Pacifista
- d) Sociální andragog

7. Označte osobu, která nepatří k nejbližším spolupracovníkům Přemysla Pittra

- a) Ferdinand Krch
- b) Olga Fierzová
- c) Pavla Moudrá
- d) Božena Němcová

8. Mezi myšlenky vedení dospělých osob (jejich vzdělávání nebo obecné edukace) tak, jak vyznává Přemysl Pitter, nepatří

- a) Průběžná integrace dospělých osob do společnosti během jejich života
- b) Pomoc dospělým jedincům v situacích proměny jejich životní cesty
- c) Dopomáhání dospělému v případě sociální nouze
- d) Nutnost vyzývat dospělé ke spoléhání se pouze na vlastní zdroje v řešení nastalých krizí, bez respektu k jiným lidem

9. Které z následujících tvrzení není možné považovat za myšlenku, s níž by Přemysl Pitter souhlasil?

- a) Válka v lidech probouzí mnoho dobrého, na jejímž základě se dokáží učit a rozvíjet
- b) Pomoc v životě může potřebovat každý jedinec nejenom děti
- c) Vzdělání je důležitou součástí života člověka v celé délce jeho trvání
- d) Ve světě i životech jednotlivců se děje mnoho zlého, na co je nutné reagovat a pomáhat

10. K zásadám vyznávaným v rámci pedagogicko-andragogického přístupu k člověku u Přemysla Pittra nepatří

- a) Porozumění
- b) Víra v Boha
- c) Láska
- d) Arogance

11. Přemysl Pitter ve 2. světové válce i v poválečné době pomáhal matkám s dětmi a chtěl jim v roce 1940 vybudovat domov pro osamělé matky s názvem Útěchov. (viz. kniha Pavla Kosatíka, Sám proti zlu) Myslíte si, že jako sociální andragog přemýšlel správným směrem?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

12. Přemysl Pitter v období 2. světové války i po válce pomáhal židovským i německým rodinám. Domníváte se, že to mělo význam pro pozitivní rozvoj dějin v poválečné Evropě?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

13. Přemysl Pitter se svou družkou Olgou Fierzovou navštěvoval během 2. světové války v noci židovské rodiny. Nosili jim potraviny, ale především rozdávali duchovní podporu. Myslíte, že to bylo v pořádku i za cenu jejich smrti?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

14. Přemysl Pitter pracoval jako sociální pracovník a andragog v uprchlickém táboře Valka v německém městě Norimberk. Myslíte, že bylo toto působení pro obyvatele tohoto tábora záslužné?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

15. Mezi důležité životní rozhodnutí Přemysla Pittra bylo zřídit pro zanedbané žižkovské děti útulek Milíčův dům, který slavnostně otevřel na Štědrý den v roce 1933. Myslíte si, že tento historický čin byl pro společnost přínosem?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

16. Přemysl Pitter věnoval stejnou péči všem dětem bez rozdílu pohlaví, rasy, národnosti. Myslíte si, že bylo v pořádku, že židovské a německé děti v poválečné výchově dával dohromady? Nedělal mezi nimi žádné rozdíly.

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

17. Myslíte si, že bylo v pořádku, že Přemysl Pitter ukrýval během 2. světové války židovské děti v ozdravovně v Mýtě u Rokycan?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

18. Myslíte si, že záchranná akce Zámky byla zásadní historickou událostí v životě Přemysla Pitttra? Celkově zámky prošlo 810 dětí z toho 247 bylo z koncentračních táborů, 407 z internačních táborů pro Němce a kolaboranty, zbytek tvořily československé děti.

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

19. Myslíte si, že je v pořádku, že za své historické činy získal Přemysl Pitter mnoho ocenění? V roce 1964 oficiální uznání izraelské vlády, jméno Přemysla Pitttra je zvětčeno v Jeruzalémě na Hoře Paměti, nebo v roce 1973 získal Záslužný kříž I. Spolkové republiky Německo, dále 1975 čestný doktorát teologie v Curychu. V roce 1976 medaile in memoriam od sudetoněmeckých evangelických křesťanů. V roce 1991 byl Přemyslu Pitttrovi in memoriam udělen Tomáše Garrigue Masaryka.

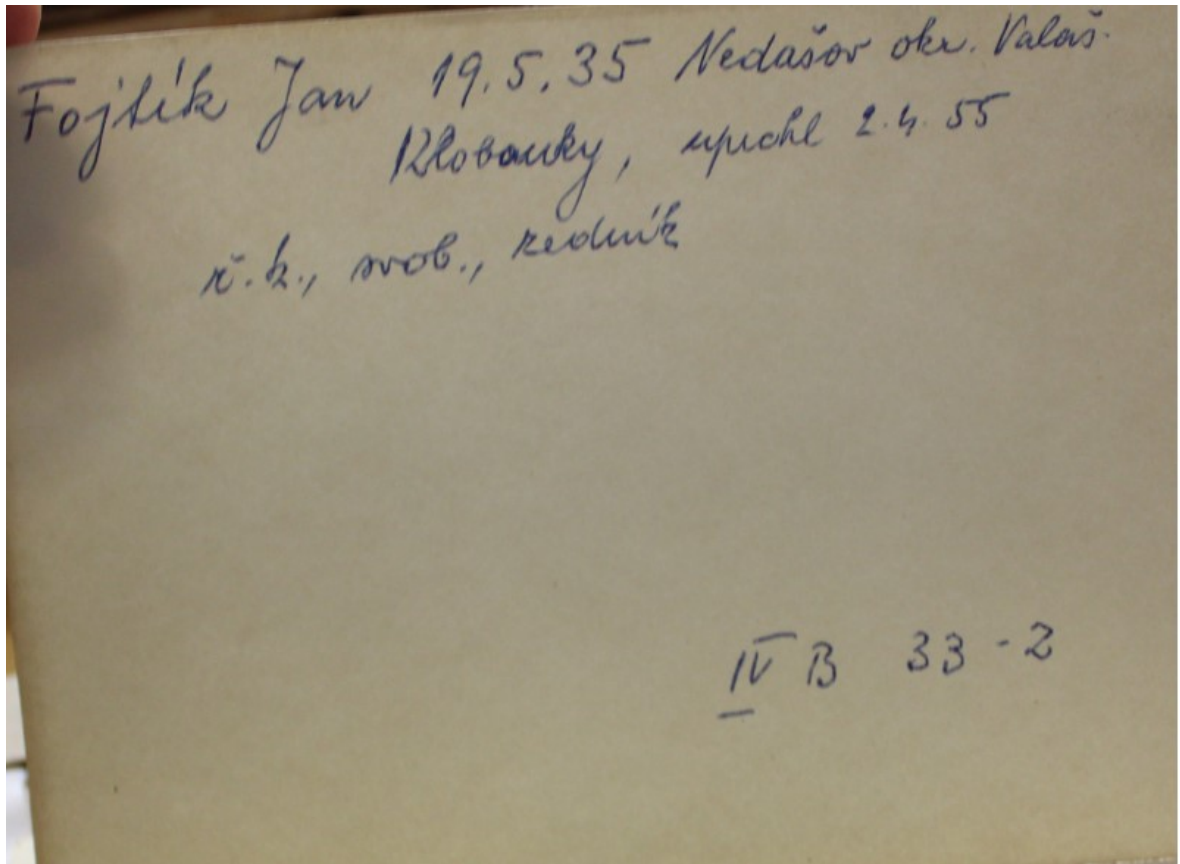
- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

20. Ve které oblasti by podle Vašeho názoru Přemysl Pitter nejvíce pomohl v současné době?

- a) Uprchlíky tábor
- b) Sociální činnost
- c) Charitativní činnost
- d) Školství

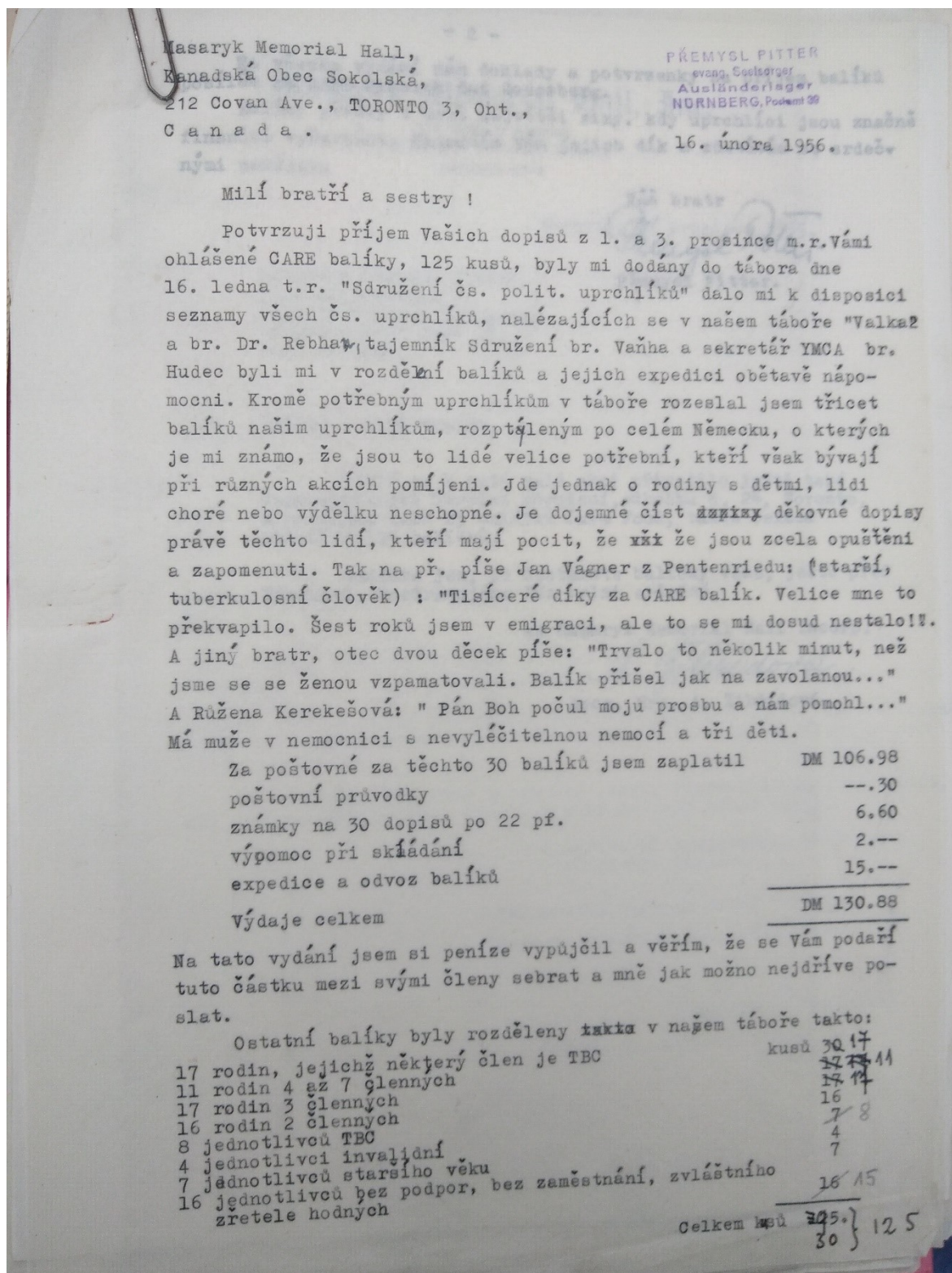
21. Myslíte si, že by se měl Přemysl Pitter jako velmi významná historická osobnost zařadit do osnov dějepisu základní školy, nebo do pedagogických publikací a učebnic?

- a) Ano
- b) Ne

PŘÍLOHA P III: KARTA UPRCHLÍKA

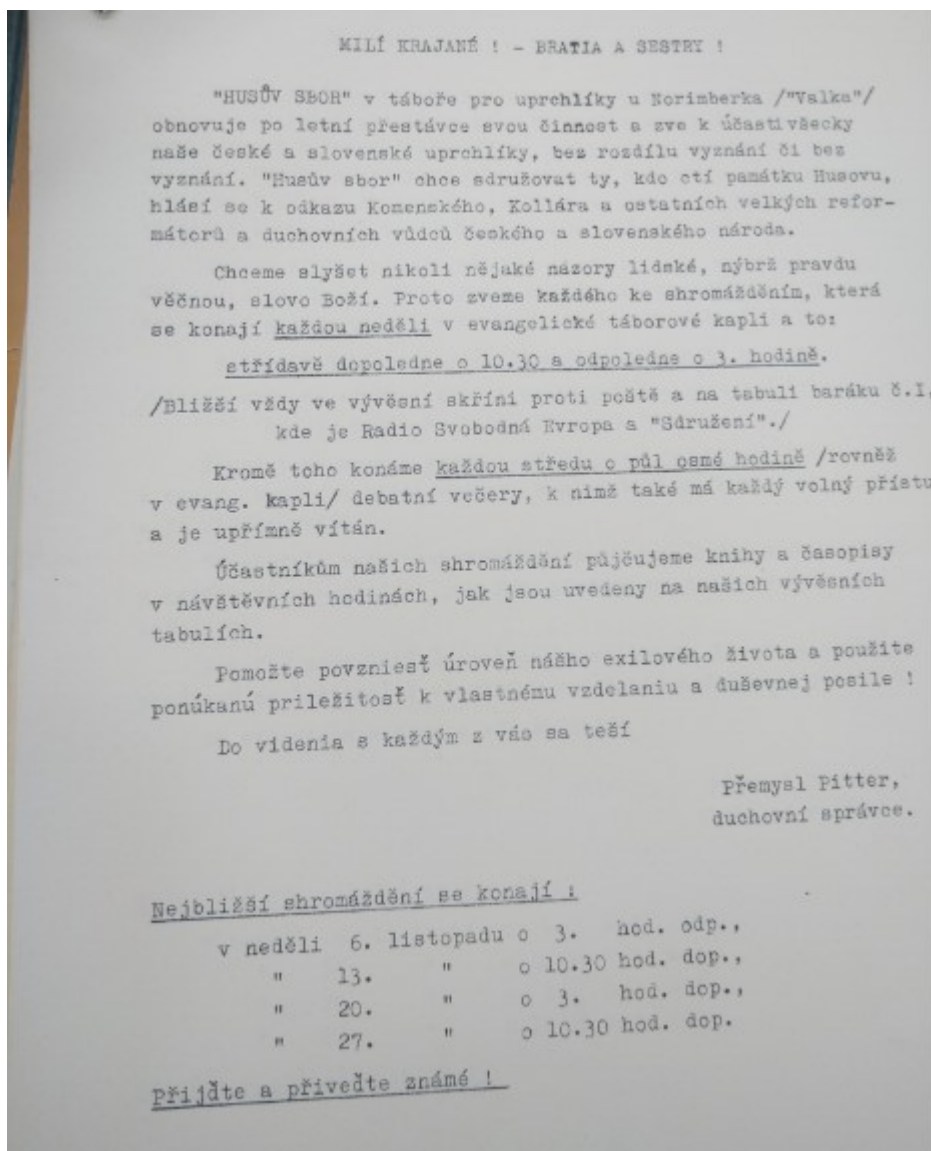
Zdroj: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze, archiv
Přemysla Pittra a Olgy Fierzové

PŘÍLOHA P IV: DOPIS DO TORONTA

Zdroj: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze, archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové

PŘÍLOHA P V: POZVÁNKA NA SLOVO BOŽÍ

Zdroj: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze, archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové

PŘÍLOHA P VI: MILÍČŮV DŮM

Zdroj: *Vlastní foto*

Zdroj: *Vlastní foto*